

2. Venkovský, přechodný a městský prostor v Pardubickém kraji

Pro vymezení **městského (M)**, **venkovského (V)** a **přechodného prostoru (P)** uvnitř Pardubického kraje, které jsou předmětem hodnocení v této kapitole, byla využita varianta založená na multikriteriálním hodnocení (blíže viz kap. 1.6., resp. mapa na str. 69). Na rozdíl od přístupu použitého pro mezikrajské hodnocení v kap. 4 zde navíc pracujeme s další kategorií obcí – obcemi přechodného typu (ležícími často v zázemí velkých center), které nejsou ani typicky venkovské ani převážně městské. Pro hodnocení postavení venkova uvnitř kraje využíváme porovnání dat nejen za okresy, ale také za správní obvody obcí s rozšířenou působností (SO ORP), resp. za správní obvody obcí s pověřeným obecním úřadem (SO POÚ).

2.1. Území, sídelní struktura, dostupnost

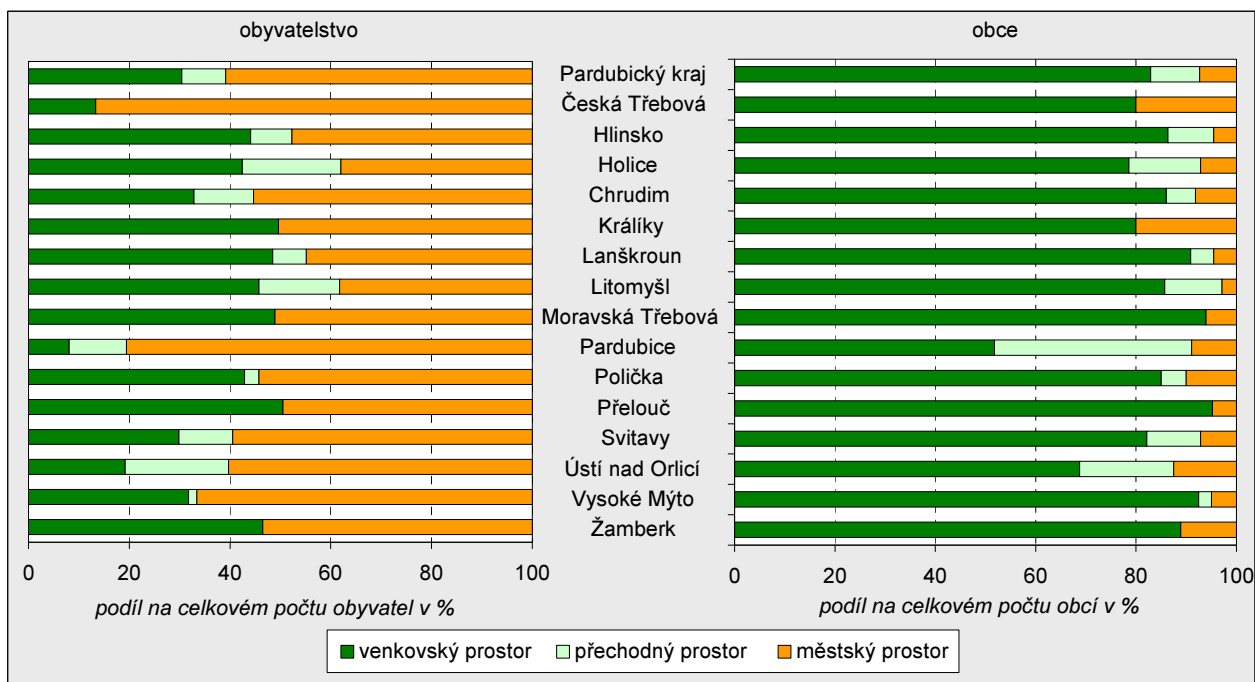
Ke konci roku 2008 žila v 374 obcích venkovském prostoru necelá třetina obyvatelstva kraje (30,4 %), přičemž tyto obce se na celkové rozloze kraje podílely 70,2 %. V zastoupení venkovského obyvatelstva v regionech uvnitř kraje nacházíme značné rozdíly. Zatímco ve správních obvodech POÚ Jablonné nad Orlicí, Jevíčko, Žamberk, Nasavrky, Přelouč a Lázně Bohdaneč žije ve venkovském prostoru více než polovina obyvatel, v SO POÚ Pardubice nedosahuje ani 5 % a na Českotřebovsku jen mírně překračuje hranici 10 %. Specifikem Pardubicka je přitom nejvyšší počet obcí i obyvatel v přechodném prostoru, do něhož spadají především obce v blízkosti krajského města. Na druhé straně ve třinácti SO POÚ, resp. pěti SO ORP nebyla na základě použité multikriteriální varianty do přechodného prostoru zahrnuta žádná obec.

Tab. 2.1.1 Základní územní a sídelní charakteristiky k 31. 12. 2008

Území ¹⁾	Počet obyvatel			Rozloha (km ²)			Počet obcí		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	156 742	44 919	313 524	3 176	509	834	374	44	33
okres Chrudim	36 687	11 568	56 096	677	143	172	93	7	8
SO ORP Hlinsko	9 487	1 763	10 253	189	33	24	19	2	1
SO ORP Chrudim	27 200	9 805	45 843	488	110	148	74	5	7
SO POÚ Heřmanův Městec	4 982	-	5 027	86	-	14	13	-	1
SO POÚ Chrast	6 103	3 298	3 225	100	29	18	17	2	1
SO POÚ Chrudim	8 247	-	27 455	108	-	49	20	-	2
SO POÚ Nasavrky	1 788	-	1 644	69	-	13	7	-	1
SO POÚ Skuteč	3 202	4 764	5 298	53	65	35	10	2	1
SO POÚ Třemošnice	2 878	1 743	3 194	71	17	19	7	1	1
okres Pardubice	29 564	17 631	119 324	502	170	208	80	24	8
SO ORP Holice	7 236	3 342	6 482	135	59	20	11	2	1
SO ORP Pardubice	10 067	14 289	100 817	149	111	150	29	22	5
SO POÚ Lázně Bohdaneč	5 376	279	4 781	79	3	27	17	1	2
SO POÚ Pardubice	4 691	14 010	96 036	70	108	123	12	21	3
SO ORP Přelouč	12 261	-	12 025	218	-	39	40	-	2
SO POÚ Chvaletice	2 857	-	3 304	33	-	8	6	-	1
SO POÚ Přelouč	9 404	-	8 721	185	-	30	34	-	1
okres Svitavy	43 249	8 193	53 492	1 083	106	190	101	8	7
SO ORP Litomyšl	12 124	4 250	10 143	243	61	33	30	4	1
SO ORP Moravská Třebová	13 299	-	13 902	352	-	65	31	-	2
SO POÚ Jevíčko	3 839	-	2 874	92	-	23	11	-	1
SO POÚ Moravská Třebová	9 460	-	11 028	260	-	42	20	-	1
SO ORP Polička	8 328	546	10 533	217	8	47	17	1	2
SO ORP Svitavy	9 498	3 397	18 914	271	37	44	23	3	2
okres Ústí nad Orlicí	47 242	7 527	84 612	913	90	264	100	5	10
SO ORP Česká Třebová	2 509	-	16 273	39	-	41	4	-	1
SO ORP Králíky	4 551	-	4 624	106	-	53	4	-	1
SO ORP Lanškroun	11 059	1 530	10 235	239	16	21	20	1	1
SO ORP Ústí nad Orlicí	5 115	5 455	16 065	87	63	41	11	3	2
SO ORP Vysoké Mýto	10 365	542	21 727	207	11	64	37	1	2
SO POÚ Choceň	4 934	-	9 145	92	-	22	19	-	1
SO POÚ Vysoké Mýto	5 431	542	12 582	115	11	42	18	1	1
SO ORP Žamberk	13 643	-	15 688	237	-	45	24	-	3
SO POÚ Jablonné nad Orlicí	4 450	-	3 331	76	-	4	8	-	1
SO POÚ Letohrad	1 875	-	6 327	29	-	24	4	-	1
SO POÚ Žamberk	7 318	-	6 030	131	-	17	12	-	1

¹⁾ shoduje-li se území SO ORP s SO POÚ, není zde SO POÚ samostatně uvedeno

Graf 3 Podíl obyvatel a obcí ve venkovském, přechodném a městském prostoru SO ORP Pardubického kraje k 31. 12. 2008

Obec venkovského prostoru v kraji má průměrnou rozlohu 8,5 km², žije v ní 419 obyvatel a hustota zalidnění dosahuje 49,4 osob/km² (tj. téměř osmkrát méně než v městském prostoru). Nejvyšší počet obyvatel připadající na jednu venkovskou obec na Králicku (více než 1 000 osob) souvisí se zařazením poměrně lidnaté obce Červená Voda do venkovského prostoru a celkově malým počtem spádových obcí. Naopak nejméně zalidněné venkovské obce (s průměrným počtem obyvatel nedosahujícím 300 osob) nacházíme v SO POÚ Nasavrky, Choceň a Přelouč.

Ve srovnání s venkovem žije v průměrné obci **přechodného prostoru** v kraji více než dvojnásobný počet obyvatel, přičemž rozloha je o třetinu větší. Hustota zalidnění se přitom pohybuje od necelých 50 osob/km² na Vysokomýtsku po 129 osob/km² na Pardubicku.

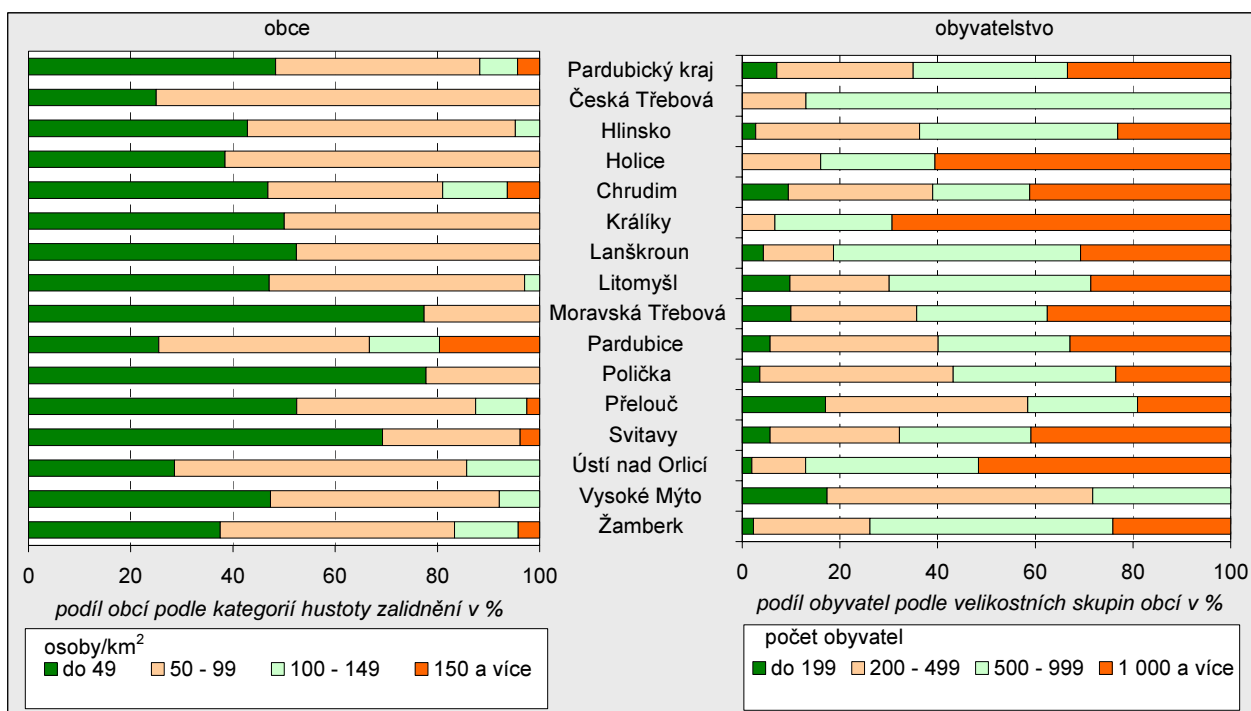
Tab. 2.1.2 Vybrané relativní ukazatele územní a sídelní struktury k 31. 12. 2008

Území	Průměr na 1 obec						Hustota zalidnění (osoby/km ²)		
	počet obyvatel			rozloha (km ²)			V	P	M
	V	P	M	V	P	M			
Pardubický kraj	419,1	1 020,9	9 500,7	8,5	11,6	25,3	49,4	88,3	375,9
okres Chrudim	394,5	1 652,6	7 012,0	7,3	20,5	21,5	54,2	80,6	325,7
SO ORP Hlinsko	499,3	881,5	10 253,0	10,0	16,6	24,3	50,1	53,3	422,5
SO ORP Chrudim	367,6	1 961,0	6 549,0	6,6	22,1	21,1	55,8	88,9	309,8
okres Pardubice	369,6	734,6	14 915,5	6,3	7,1	26,0	58,9	103,9	573,2
SO ORP Holice	657,8	1 671,0	6 482,0	12,3	29,3	19,7	53,4	57,1	329,8
SO ORP Pardubice	347,1	649,5	20 163,4	5,1	5,1	29,9	67,8	128,6	674,1
SO ORP Přelouč	306,5	-	6 012,5	5,5	-	19,5	56,2	-	308,7
okres Svítavy	428,2	1 024,1	7 641,7	10,7	13,2	27,1	39,9	77,5	281,5
SO ORP Litomyšl	404,1	1 062,5	10 143,0	8,1	15,2	33,5	50,0	69,7	303,2
SO ORP Moravská Třebová	429,0	-	6 951,0	11,4	-	32,7	37,8	-	212,9
SO ORP Polička	489,9	546,0	5 266,5	12,8	8,0	23,6	38,3	68,0	223,1
SO ORP Svítavy	413,0	1 132,3	9 457,0	11,8	12,2	22,0	35,1	92,6	429,5
okres Ústí nad Orlicí	472,4	1 505,4	8 461,2	9,1	18,0	26,4	51,7	83,5	320,9
SO ORP Česká Třebová	627,3	-	16 273,0	9,7	-	41,0	64,8	-	396,8
SO ORP Králíky	1 137,8	-	4 624,0	26,5	-	52,8	43,0	-	87,6
SO ORP Lanškroun	553,0	1 530,0	10 235,0	11,9	15,9	20,6	46,3	96,1	495,7
SO ORP Ústí nad Orlicí	465,0	1 818,3	8 032,5	7,9	21,1	20,3	59,1	86,2	394,8
SO ORP Vysoké Mýto	280,1	542,0	10 863,5	5,6	11,0	31,9	50,0	49,4	341,0
SO ORP Žamberk	568,5	-	5 229,3	9,9	-	14,9	57,7	-	349,9

Rozdrobenost sídelní struktury venkovského prostoru je ovlivněna historickými, přírodními i ekonomickými podmínkami. Ke konci roku 2008 žilo v obcích do 200 obyvatel v kraji 7 % populace venkovského (včetně přechodného) prostoru. Nejvyšší podíl obyvatel žijících v nejmenších obcích (přibližně 17 %) je přitom typický pro SO ORP Přelouč a Vysoké Mýto (zejména pak Choceňsko). Ve správních obvodech ORP Holice a na Českotřebovsku a Králicku (oba regiony s pouhými čtyřmi obcemi ve venkovském prostoru) nejsou obce do 200 obyvatel zastoupeny. V obcích od 200 do 500 obyvatel žije 28 % populace venkovského (vč. přechodného) prostoru v kraji (s maximem na Vysokomýtsku), přibližně po jedné třetině z celkového počtu obyvatel venkova je pak zastoupeno v obcích s 500 – 999 a 1 000 a více obyvateli.

Nejnižší **hustota zalidnění** je typická pro obce na území svitavského okresu. Ve správních obvodech ORP Svitavy, Moravská Třebová a Polička se obce s hustotou zalidnění menší než 50 osob/km² podílejí na celkovém počtu obcí venkovského vč. přechodného prostoru 69 – 78 % (při krajském průměru 48 %). Na Pardubicku či Českotřebovsku jsou tyto obce zastoupeny pouhou čtvrtinou. Pardubicko se přitom vyznačuje nejvyšším podílem obcí s hustotou převyšující 150 osob na km² (téměř 20 %), když takovéto obce jsou ve venkovském (vč. přechodného) prostoru pouze v dalších pěti SO ORP v kraji.

Graf 4 Podíl obcí podle kategorie hustoty zalidnění a podíl obyvatel podle velikostních skupin obcí ve venkovském a přechodném prostoru SO ORP Pardubického kraje k 31. 12. 2008

Podíl **zemědělské půdy** na celkové rozloze venkovského oproti městskému prostoru za celý kraj se zásadně neliší a jen mírně překračuje hranici 60 %, v přechodném prostoru je o dva procentní body vyšší. Rozdílná struktura půdního fondu uvnitř kraje je dána odlišnými fyzicko-geografickými podmínkami. Nejvyšší (více než 70procentní) podíl zemědělské půdy ve venkovském prostoru charakterizuje SO POÚ Vysoké Mýto, Chrast, Pardubice a Lázně Bohdaneč (viz též kartogram s daty podle obcí). Jedná se zároveň o regiony s nejnižším zastoupením lesních pozemků. Chrastcko a Vysokomýtsko se vyznačují také nejvyšším podílem zemědělské půdy na rozloze přechodného prostoru.

Není překvapující, že podíl **lesních ploch** ve venkovském prostoru v kraji značně převyšuje jejich zastoupení v městském prostoru. Na úrovni celého kraje dosahuje tento rozdíl 10 procentních bodů ve prospěch venkova, přičemž uvedená skutečnost se týká všech správních obvodů ORP s výjimkou SO ORP Ústí nad Orlicí, Moravská a Česká Třebová. Poslední dva jmenované regiony spolu s Králickem se přitom vyznačují celkově nejvyšším podílem lesních pozemků ve venkovském prostoru v kraji. Nejvyšší podíl lesních ploch v přechodném prostoru pak charakterizuje Holicko.

Podíl **zastavěných ploch** v městském prostoru v kraji je trojnásobný oproti venkovu a mezi SO ORP dosahuje nejvyšších hodnot na Pardubicku, kde významně převyšuje krajský průměr ve všech třech typech sledovaných prostorů. Nadprůměrné zastoupení zastavěných území na venkově nacházíme také na Přeloučsku a Chrudimsku (zde rovněž v přechodném prostoru) a v městském prostoru SO ORP Holice. S ohledem na určitá zpoždění při aktualizaci použitého administrativního zdroje dat (Český úřad zeměměřický a katastrální) lze předpokládat, že skutečný podíl zastavěných ploch může být vyšší.

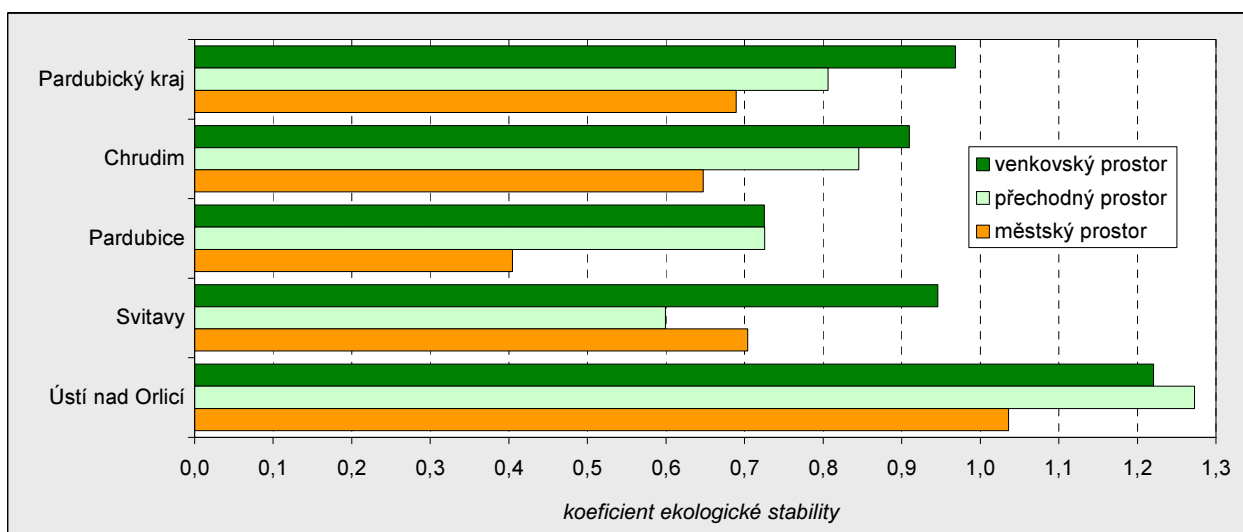
Tab. 2.1.3 Struktura půdního fondu k 31. 12. 2008

v %

Území	Podíl na celkové rozloze území								
	zemědělská půda			lesní pozemky			zastavěné plochy		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	60,1	62,3	60,2	31,9	27,4	21,8	1,1	1,5	3,5
okres Chrudim	60,0	63,6	63,1	30,9	27,1	21,0	1,4	1,5	3,3
SO ORP Hlinsko	54,7	46,1	59,7	36,1	43,8	19,9	1,0	1,0	3,8
SO ORP Chrudim	62,1	68,9	63,6	28,9	22,0	21,2	1,5	1,7	3,3
okres Pardubice	61,4	57,6	58,3	28,8	28,4	13,8	1,6	1,9	5,0
SO ORP Holice	59,6	30,1	76,4	33,6	65,0	7,1	1,3	1,0	4,9
SO ORP Pardubice	73,6	72,1	56,3	15,6	9,1	14,0	1,8	2,4	5,4
SO ORP Přelouč	54,3	-	56,9	34,9	-	16,5	1,5	-	3,5
okres Svitavy	60,0	69,6	60,3	33,1	22,5	25,3	0,9	1,2	2,8
SO ORP Litomyšl	68,6	69,4	72,3	24,7	24,2	11,7	1,0	1,1	3,2
SO ORP Moravská Třebová	55,9	-	50,3	37,3	-	38,3	0,8	-	2,3
SO ORP Polička	57,4	77,3	66,1	35,4	13,1	19,5	0,8	1,3	2,3
SO ORP Svitavy	59,6	68,1	59,7	33,3	21,9	22,7	0,8	1,4	3,8
okres Ústí nad Orlicí	59,7	60,6	59,7	32,9	31,5	26,0	1,0	1,0	3,0
SO ORP Česká Třebová	42,1	-	40,8	45,3	-	45,9	0,9	-	3,1
SO ORP Králíky	36,0	-	74,6	57,2	-	16,5	0,8	-	1,4
SO ORP Lanškroun	60,1	59,9	70,2	33,5	32,0	11,1	0,8	0,8	4,1
SO ORP Ústí nad Orlicí	63,2	57,0	50,5	30,4	35,6	33,3	1,0	1,0	3,0
SO ORP Vysoké Mýto	71,7	82,2	64,3	20,1	7,3	19,6	1,3	1,2	3,7
SO ORP Žamberk	60,9	-	56,3	31,5	-	28,2	1,0	-	3,2

Souhrnný pohled na strukturu pozemků umožňuje **koeficient ekologické stability** vyjadřující poměr stabilních – ekologicky příznivě využívaných (sady, zahrady, louky a pastviny, lesní pozemky a vodní plochy) a nestabilních – ekologicky nepříznivě využívaných (orná půda, zastavěné a ostatní plochy) krajinných prvků v daném území. Čím nižší je hodnota tohoto koeficientu, tím lze považovat ekologickou stabilitu krajiny za méně příznivou. Nejpříznivější ekologickou stabilitu krajiny nacházíme ve venkovském prostoru SO ORP Králíky (hodnota koeficientu 4,21 ke konci roku 2008 při krajském průměru 0,97), s odstupem následuje Žamberk a Hlinsko (v obou případech s hodnotou přibližně 1,5). Nejméně ekologicky příznivá stabilita krajiny na venkově i v přechodném prostoru je typická pro Pardubicko (koeficient 0,38, resp. 0,30). V městském prostoru byla nejnižší hodnota koeficientu ekologické stability zaznamenána spolu s Pardubickem také na Lanškrounsku (pod hranicí 0,4 při krajském průměru 0,69).

Z grafického vyjádření hodnot koeficientu jsou patrné zřetelné rozdíly v ekologické stabilitě krajiny mezi okresy Pardubického kraje. Nejméně příznivá je stabilita krajiny v městském prostoru pardubického okresu, nejpříznivější naopak v přechodném prostoru okresu Ústí nad Orlicí, který je však tvořen pouze pěti obcemi.

Graf 5 Koeficient ekologické stability^{*)} v okresech Pardubického kraje k 31. 12. 2008

^{*)} poměr tzv. stabilních (lesy, trvalé travní porosty, sady, zahrady, vinice, chmelnice a vodní plochy) a nestabilních (orná půda, zastavěné a ostatní plochy) krajinných prvků v daném území

S využitím údajů mapového serveru (při nastavení průměrné rychlosti automobilu po jednotlivých komunikacích, bez zohlednění vytiženosti komunikací během den) je možné srovnávat časovou dostupnost do sídel správních obvodů i sídla kraje. Poměrně excentrická poloha krajského města způsobuje, že do 30 minut se do Pardubic dostane pouze pětina obyvatel venkovského prostoru a dvě pětiny obyvatel přechodného prostoru. Více než polovina obyvatel venkova trvá **cesta do krajského města** déle než hodinu, zejména pak obyvatelstvu žijícímu ve východní části svitavského okresu a okresu Ústí nad Orlicí.

Tab. 2.1.4 Podíl obyvatel v obcích podle časové dostupnosti sídla správního obvodu obce s rozšířenou působností v roce 2008

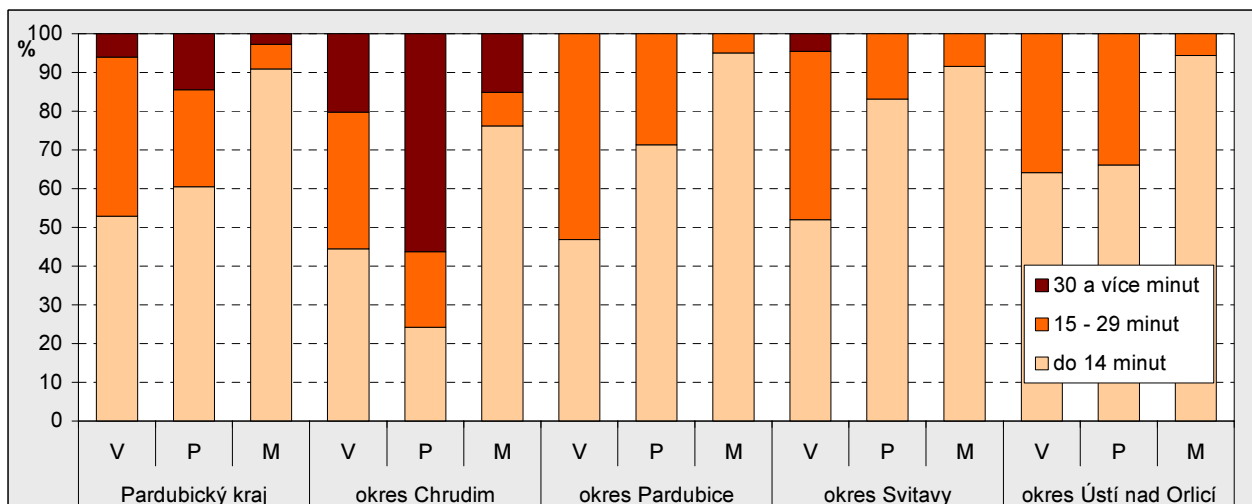
Zdroj: www.mapy.cz

Území	Podíl obyvatel v obcích s časovou dostupností sídla správního obvodu ORP (%)								
	do 14 minut			15 - 29 minut			30 a více minut		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	52,9	60,5	90,9	41,1	25,0	6,4	6,0	14,5	2,7
okres Chrudim	44,4	24,3	76,2	35,3	19,5	8,7	20,3	56,3	15,1
SO ORP Hlinsko	84,2	49,3	100,0	15,8	50,7	-	-	-	-
SO ORP Chrudim	30,5	19,8	70,9	42,1	13,9	10,6	27,4	66,4	18,5
okres Pardubice	46,9	71,3	95,0	53,1	28,7	5,0	-	-	-
SO ORP Holice	92,8	100,0	100,0	7,2	-	-	-	-	-
SO ORP Pardubice	4,3	64,6	97,4	95,7	35,4	2,6	-	-	-
SO ORP Přelouč	54,8	-	72,5	45,2	-	27,5	-	-	-
okres Svitavy	52,0	83,1	91,5	43,4	16,9	8,5	4,6	-	-
SO ORP Litomyšl	53,3	100,0	100,0	46,7	-	-	-	-	-
SO ORP Moravská Třebová	35,5	-	79,3	53,8	-	20,7	10,8	-	-
SO ORP Polička	71,9	100,0	84,3	23,7	-	15,7	4,4	-	-
SO ORP Svitavy	56,0	59,3	100,0	42,1	40,7	-	1,9	-	-
okres Ústí nad Orlicí	64,1	66,1	94,4	35,9	33,9	5,6	-	-	-
SO ORP Česká Třebová	100,0	-	100,0	-	-	-	-	-	-
SO ORP Králupy	93,3	-	100,0	6,7	-	-	-	-	-
SO ORP Lanškroun	60,2	100,0	100,0	39,8	-	-	-	-	-
SO ORP Ústí nad Orlicí	86,1	53,3	91,3	13,9	46,7	8,7	-	-	-
SO ORP Vysoké Mýto	52,9	100,0	100,0	47,1	-	-	-	-	-
SO ORP Žamberk	51,3	-	78,8	48,7	-	21,2	-	-	-

Nejlepší **dostupnost sídel správních obvodů ORP** je charakteristická pro okres Ústí nad Orlicí – téměř dvě třetiny obyvatel venkovského prostoru zde cestují do sídla svého SO ORP kratší dobu než 15 minut (při nulovém zastoupení obyvatel cestujících déle než 30 minut). Nejhorší situace je v tomto ohledu v okrese Chrudim členěném pouze na dva správní obvody ORP, kde pětina obyvatel venkovského prostoru a více než polovina obyvatel přechodného prostoru (tvořeném však pouze pěti obcemi) trvá cesta do sídla správního obvodu ORP déle než 30 minut (viz též následující graf).

Graf 6 Podíl obyvatel v obcích podle časové dostupnosti sídla správního obvodu obce s rozšířenou působností v okresech Pardubického kraje v roce 2008

Zdroj: www.mapy.cz

2.2. Obyvatelstvo

Pardubický kraj měl ke konci roku 2008 **celkem 515 185 obyvatel**, z nichž v obcích zařazených do venkovského prostoru žilo přibližně 30 %, v městských obcích téměř 61 % a zbývajících necelých 9 % žilo v obcích přechodného prostoru. Nejvyšší podíl obyvatel žijících ve venkovském prostoru nalezneme v okrese Svitavy – více než 41 %, více než třetina obyvatel žije ve venkovských obcích také v okresech Ústí nad Orlicí a Chrudim. Pro okres Pardubice je díky krajskému městu typický vysoký – více než 70% - podíl městského obyvatelstva; ve venkovských obcích zde žije pouze necelých 18 % obyvatel. Obyvatelstvo v přechodném prostoru má nejvyšší relativní zastoupení na Chrudimsku a Pardubicku (okolo 11 %).

Tab. 2.2.1 Obyvatelstvo podle věku k 31. 12. 2008

Území ¹⁾	Obyvatelstvo celkem			v tom ve věkové skupině (%)								
				0 - 14 let			15 - 64 let			65 a více let		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	156 742	44 919	313 524	15,4	16,2	13,9	70,2	70,2	70,4	14,4	13,5	15,7
okres Chrudim	36 687	11 568	56 096	15,0	15,8	14,2	69,6	69,1	70,4	15,4	15,1	15,4
SO ORP Hlinsko	9 487	1 763	10 253	15,4	15,4	14,0	69,0	68,6	69,4	15,6	16,1	16,6
SO ORP Chrudim	27 200	9 805	45 843	14,9	15,8	14,2	69,7	69,2	70,6	15,3	14,9	15,2
SO POÚ Heřmanův Městec	4 982	-	5 027	15,5	-	13,9	69,8	-	69,5	14,7	-	16,6
SO POÚ Chrast	6 103	3 298	3 225	15,7	17,6	15,0	69,1	68,4	69,1	15,2	14,0	15,8
SO POÚ Chrudim	8 247	-	27 455	15,5	-	13,9	71,0	-	71,1	13,5	-	14,9
SO POÚ Nasavrky	1 788	-	1 644	11,9	-	15,5	67,3	-	69,8	20,7	-	14,7
SO POÚ Skuteč	3 202	4 764	5 298	14,4	15,2	15,6	69,8	69,5	69,3	15,8	15,4	15,1
SO POÚ Třemošnice	2 878	1 743	3 194	13,0	14,5	13,5	68,8	70,2	71,9	18,2	15,4	14,5
okres Pardubice	29 564	17 631	119 324	14,2	16,6	13,0	70,9	70,7	70,3	14,9	12,7	16,7
SO ORP Holice	7 236	3 342	6 482	15,3	19,2	13,7	71,4	67,9	70,6	13,3	12,9	15,6
SO ORP Pardubice	10 067	14 289	100 817	14,6	15,9	12,9	70,8	71,4	70,2	14,6	12,7	16,9
SO POÚ Lázně Bohdaneč	5 376	279	4 781	14,3	14,7	15,2	69,8	70,6	70,6	15,9	14,7	14,2
SO POÚ Pardubice	4 691	14 010	96 036	14,9	16,0	12,7	72,0	71,4	70,2	13,1	12,7	17,0
SO ORP Přelouč	12 261	-	12 025	13,2	-	13,3	70,8	-	71,2	16,0	-	15,5
SO POÚ Chvaletice	2 857	-	3 304	12,7	-	14,9	71,3	-	70,9	16,1	-	14,3
SO POÚ Přelouč	9 404	-	8 721	13,4	-	12,8	70,6	-	71,3	16,0	-	16,0
okres Svitavy	43 249	8 193	53 492	15,7	15,8	14,6	70,1	69,2	70,8	14,1	14,9	14,6
SO ORP Litomyšl	12 124	4 250	10 143	17,0	16,3	13,7	69,7	68,1	70,6	13,3	15,6	15,6
SO ORP Moravská Třebová	13 299	-	13 902	15,0	-	14,6	71,1	-	70,6	13,9	-	14,9
SO POÚ Jevíčko	3 839	-	2 874	14,0	-	16,1	70,0	-	70,7	15,9	-	13,2
SO POÚ Moravská Třebová	9 460	-	11 028	15,3	-	14,1	71,5	-	70,6	13,1	-	15,3
SO ORP Polička	8 328	546	10 533	16,1	17,0	14,6	68,8	70,9	70,3	15,1	12,1	15,1
SO ORP Svitavy	9 498	3 397	18 914	14,8	15,1	15,1	70,5	70,3	71,4	14,7	14,6	13,5
okres Ústí nad Orlicí	47 242	7 527	84 612	16,1	16,5	14,6	70,4	71,9	70,3	13,4	11,6	15,2
SO ORP Česká Třebová	2 509	-	16 273	16,4	-	14,2	71,7	-	70,0	11,9	-	15,9
SO ORP Králíky	4 551	-	4 624	15,7	-	14,6	70,2	-	71,6	14,1	-	13,8
SO ORP Lanškroun	11 059	1 530	10 235	16,7	20,0	13,8	71,1	72,9	71,3	12,3	7,1	14,9
SO ORP Ústí nad Orlicí	5 115	5 455	16 065	16,7	15,9	14,1	69,1	71,8	69,6	14,2	12,3	16,3
SO ORP Vysoké Mýto	10 365	542	21 727	15,6	13,1	15,6	69,7	70,1	69,3	14,6	16,8	15,1
SO POÚ Choceň	4 934	-	9 145	15,8	-	14,9	70,1	-	68,7	14,1	-	16,3
SO POÚ Vysoké Mýto	5 431	542	12 582	15,4	13,1	16,0	69,4	70,1	69,7	15,2	16,8	14,3
SO ORP Žamberk	13 643	-	15 688	16,0	-	14,6	70,8	-	71,4	13,3	-	13,9
SO POÚ Jablonné nad Orlicí	4 450	-	3 331	16,9	-	13,9	69,2	-	72,7	13,9	-	13,4
SO POÚ Letohrad	1 875	-	6 327	16,0	-	14,7	71,3	-	71,5	12,7	-	13,8
SO POÚ Žamberk	7 318	-	6 030	15,4	-	15,0	71,6	-	70,7	13,0	-	14,3

¹⁾ shoduje-li se území SO ORP s SO POÚ, není zde SO POÚ samostatně uvedeno

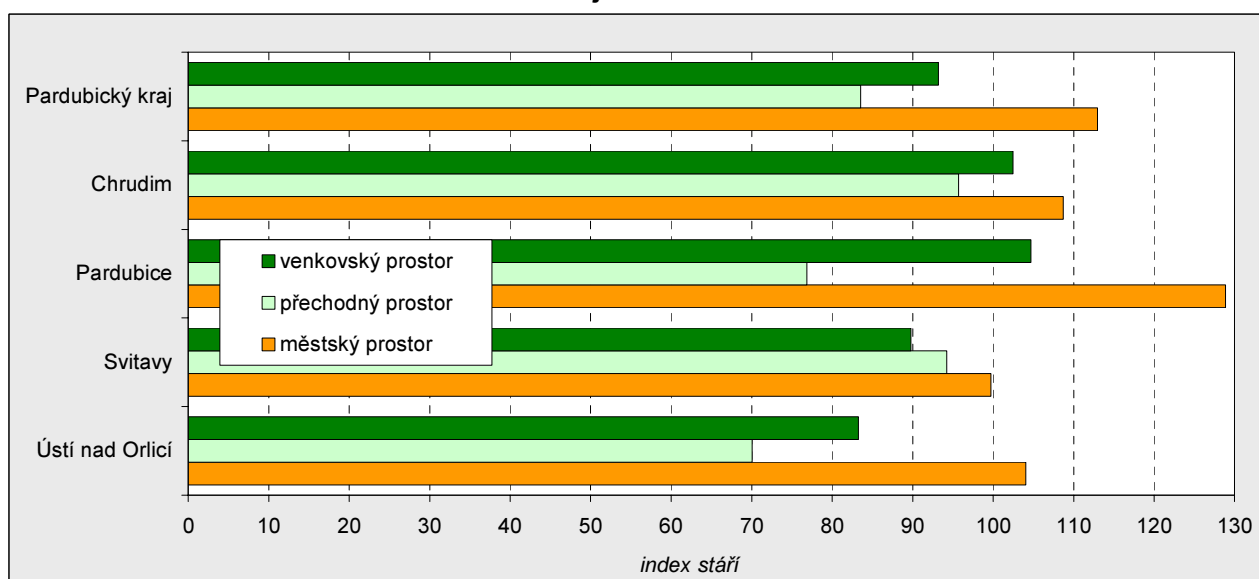
Rozdíly ve **věkové struktuře** mezi venkovskými a městskými obcemi lze ukázat na zastoupení hlavních věkových skupin v populaci. Pro obce venkovského prostoru je typické vyšší zastoupení **dětí do 14 let** na celkové populaci. Ve venkovských oblastech Pardubického kraje tvořily děti do 14 let 15,4 % z celkového počtu obyvatel těchto území (k 31. 12. 2008), v obcích zařazených do městského prostoru byl tento podíl 13,9 %. Nejvýrazněji byla dětská složka populace zastoupena v obcích řadících se do tzv. přechodného prostoru, a to ve všech okresech kraje. Největší převaha nejmladší věkové skupiny ve venkovských obcích oproti městským oblastem byla zjištěna v SO POÚ Litomyšl – o více než 3 procentní body. Naopak nejvyrovnanější zastoupení dětí do 14 let na celkovém počtu obyvatel měly SO POÚ Svitavy a Žamberk.

V kraji nalezneme i oblasti vyznačující se vyšším podílem dětí v městském prostoru ve srovnání s venkovským (zejména SO POÚ s menšími městy jako např. Nasavrky, Chvalovice, Jevíčko nebo Skuteč).

Zastoupení osob ve věku ekonomické aktivity (tj. **15 – 64 let**) je ve všech třech vymezených prostorech v kraji vyrovnané. Ve venkovském a přechodném prostoru Pardubického kraje tvořily v roce 2008 osoby ve věku 15 – 64 let shodně 70,2 % z celkového počtu obyvatel těchto území, v městských obcích byl podíl této věkové skupiny jenom nepatrně vyšší – 70,4 %. Ve většině regionů uvnitř kraje (SO ORP, SO POÚ) nacházíme mírně vyšší podíl osob v produktivním věku v městských obcích. Ve venkovském prostoru byly osoby ve věku 15 – 64 let nejvíce zastoupeny v SO POÚ Pardubice, kde tvořily 72,0 %, naopak nejnižším podílem se vyznačoval SO POÚ Nasavrky – 67,3 %.

Pro venkovské obce je typický zpravidla nižší podíl **osob starších 65 let** na celkovém počtu obyvatel. Ve venkovském prostoru Pardubického kraje tvořila k 31. 12. 2008 tato věková skupina 14,4 % z celkového počtu obyvatel žijících v tomto území, v městském prostoru byl tento podíl 15,7 %. V obcích přechodného prostoru byly osoby pětadesátileté a starší zastoupeny 13,5 % na celkovém počtu obyvatel žijících v těchto obcích. Nejvyšším podílem nejstarší věkové skupiny ve venkovském prostoru v kraji se vyznačovaly SO POÚ chrudimského okresu Nasavrky (20,7 %) a Třemošnice (18,2 %), nejnižším pak SO POÚ Česká Třebová a Lanškroun.

Graf 7 Index stáří v okresech Pardubického kraje k 31. 12. 2008

S uvedenými odlišnostmi ve věkové struktuře obyvatelstva souvisí hodnoty dalších ukazatelů jako je průměrný věk obyvatel či index stáří, které zpravidla v oblastech venkovských dosahují nižších hodnot než v obcích městských. **Průměrný věk** obyvatel žijících ve venkovském prostoru v kraji v roce 2008 činil 39,8 let a byl o 1,1 roku nižší než v městském prostoru, ale zároveň o 0,7 roku vyšší než v prostoru přechodném. Nejnižším průměrný věk je typický pro venkovské obyvatelstvo okresu Ústí nad Orlicí, který je „nejmladším“ okresem Pardubického kraje. Na opačné straně se nacházel okres Pardubice; vůbec nejvyšší průměrný věk byl zjištěn ve venkovských oblastech SO POÚ Nasavrky a Třemošnice (44,0, resp. 42,8 let).

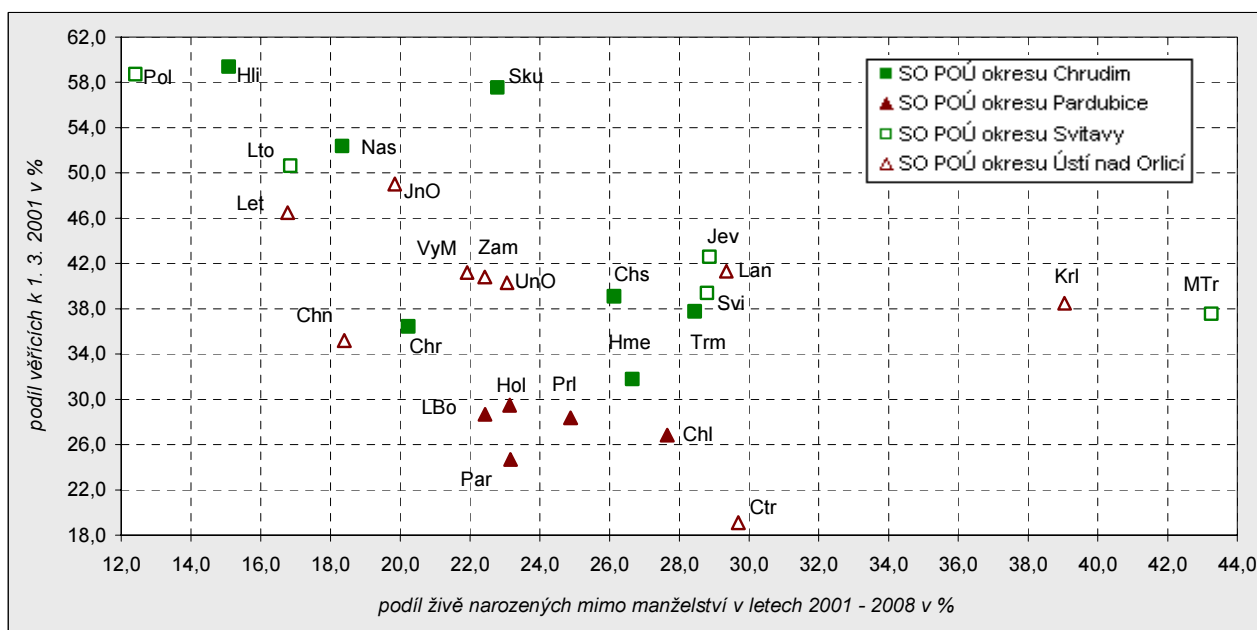
Obdobnou situaci zjišťujeme v jednotlivých územích kraje i při pohledu na hodnoty tzv. **indexu stáří**, který udává počet osob starších 65 let připadající na 100 dětí ve věku 0 – 14 let. Ve venkovských obcích kraje připadalo na 100 dětí ve věku 0 – 14 let 93 osob starších 65 let, zatímco v městském prostoru to bylo téměř 113 pětadesátiletých a starších na 100 dětí. V obcích přechodného prostoru, které se vyznačují ještě o něco mladším obyvatelstvem než obce venkovské, dosáhl index stáří hodnoty 84.

Pro obce venkovského prostoru je charakteristická vyšší intenzita **porodnosti** ve srovnání s obcemi náležejícími do prostoru městského. Pro hodnocení rozdílů mezi jednotlivými vymezenými prostory byla použita tzv. obecná míra plodnosti, která je definována jako poměr počtu živě narozených dětí na 1 000 žen v reprodukčním věku (15 – 49 let). Ve venkovském prostoru kraje dosáhla v průměru let 2001 – 2008 hodnoty 42,0 ‰, zatímco v obcích městského prostoru 39,7 ‰. Nadprůměrná porodnost je ve venkovském prostoru kraje typická pro většinu SO ORP okresu Ústí nad Orlicí, dále pro Litomyšlsko a Holicko. Vyšší porodnost na venkově ve srovnání s městem byla zaznamenána ve všech SO ORP kraje s výjimkou SO ORP Svitavy a Vysoké Mýto. Přechodný prostor v kraji se vyznačuje ještě o něco vyšší intenzitou porodnosti než prostor venkovský – obecná míra plodnosti zde ve sledovaném období dosáhla hodnoty 42,5 ‰. Vyšší hodnoty míry plodnosti v přechodném prostoru (ve srovnání s venkovem) byly zjištěny ve všech okresech kraje, s výjimkou okresu Ústí nad Orlicí.

Tab. 2.2.2 Porodnost v letech 2001 až 2008 (roční průměr)

Území	Živě narození na 1 000 obyvatel			Živě narození na 1 000 žen ve věku 15 - 49 let			Podíl živě narozených mimo manželství (%)		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	10,0	10,4	9,8	42,0	42,5	39,7	24,2	22,5	28,1
okres Chrudim	9,7	9,9	9,7	41,6	42,3	39,1	21,6	23,1	24,6
SO ORP Hlinsko	9,5	10,5	9,1	40,9	46,4	37,5	15,1	8,8	21,6
SO ORP Chrudim	9,8	9,8	9,9	41,9	41,5	39,5	23,9	25,9	25,2
okres Pardubice	9,6	11,0	9,4	40,0	43,8	38,4	24,0	21,3	26,8
SO ORP Holice	10,6	13,0	9,4	43,1	51,2	38,7	23,1	19,5	25,8
SO ORP Pardubice	9,7	10,6	9,4	39,9	42,1	38,5	22,8	21,8	26,7
SO ORP Přelouč	8,9	-	9,0	38,1	-	36,8	25,6	-	27,8
okres Svitavy	9,8	9,8	10,0	41,6	41,7	39,8	25,1	22,6	29,3
SO ORP Litomyšl	10,9	9,3	9,5	45,4	38,7	37,8	16,8	13,7	22,5
SO ORP Moravská Třebová	9,2	-	9,6	39,4	-	38,3	39,6	-	37,2
SO ORP Polička	9,9	14,5	10,0	41,6	61,0	40,6	12,4	14,8	22,2
SO ORP Svitavy	9,2	9,8	10,6	39,8	42,6	41,4	28,8	34,8	31,1
okres Ústí nad Orlicí	10,6	10,3	10,3	44,0	41,0	41,7	25,3	24,3	31,1
SO ORP Česká Třebová	9,8	-	9,6	40,9	-	39,9	29,7	-	33,8
SO ORP Králupy	10,8	-	9,9	44,3	-	40,6	39,0	-	40,8
SO ORP Lanškroun	10,9	13,8	10,4	44,6	51,0	40,6	29,4	26,8	32,5
SO ORP Ústí nad Orlicí	10,8	9,9	10,6	46,6	39,9	44,9	23,1	23,0	32,1
SO ORP Vysoké Mýto	10,0	6,8	10,7	42,7	28,5	43,7	20,2	32,1	28,3
SO ORP Žamberk	10,9	-	10,0	43,9	-	38,9	20,8	-	27,7

Ukazatelem, u kterého pozorujeme při srovnání venkovských a městských oblastí výrazné rozdíly, je **podíl živě narozených dětí mimo manželství** na celkovém počtu živě narozených. Ve venkovských obcích v kraji se v průměru let 2001 až 2008 ročně narodilo mimo manželství 24,2 % dětí, což je téměř o čtyři procentní body méně než v městském prostoru kraje (28,1 %), ale zároveň o 1,7 p. b. více než v přechodném prostoru. Nižší podíl nemanželsky narozených dětí ve venkovských obcích ve srovnání s městskými oblastmi je typický pro všechny SO ORP s výjimkou Moravskotřebovska. Venkovský prostor Moravskotřebovska se vyznačuje vůbec nejvyšším podílem nemanželsky narozených dětí – 39,6 %, s 39,0 % ho následuje Králupy. Pro oba tyto správní obvody ORP jsou charakteristické vysoce nadprůměrné podíly narozených mimo manželství také v městském prostoru. Největší rozdíly v podílu dětí narozených mimo manželství mezi městem a venkovem byly zjištěny v SO ORP Polička (téměř 10 p. b.) a Ústí nad Orlicí (o 9 p. b. méně ve venkovském prostoru než v městském). Nejvyrovnanější podíl nemanželsky narozených dětí pak byl v průměru let 2001 – 2008 typický pro Chrudimsko (23,9 % na „venkově“ proti 25,2 % ve „městě“).

Graf 8 Živě narození mimo manželství a věřící obyvatelstvo ve venkovském prostoru SO POÚ Pardubického kraje

K porovnání rozdílů v **úmrtnosti** mezi jednotlivými vymezenými prostory v rámci Pardubického kraje použijeme tzv. hrubou míru úmrtnosti, která udává počet zemřelých na 1 000 obyvatel středního stavu. Jedná se o nejjednodušší ukazatel používaný k vyjádření úrovně úmrtnosti a je třeba si při jeho interpretaci uvědomit, že je ovlivněn věkovou strukturou zkoumané populace, což poněkud snižuje jeho vypovídací schopnost. Tzv. standardizovaná míra úmrtnosti, při jejímž výpočtu je vliv věkové struktury odstraněn a je tak pro porovnávání regionálních rozdílů vhodnější, byla použita při mezikrajském srovnání ve čtvrté kapitole publikace.

Tab. 2.2.3 Úmrtnost v letech 2001 až 2008 (roční průměr)

Území	Zemřelí na 1 000 obyvatel			Příčiny úmrtí (%)								
				novotvary			nemoci oběhové soustavy			vnější příčiny		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	10,5	10,2	10,0	24,7	24,9	26,0	52,8	52,2	51,2	6,4	5,9	6,3
okres Chrudim	11,7	10,2	10,2	25,1	27,1	24,6	53,5	50,8	52,2	5,8	5,7	6,2
SO ORP Hlinsko	11,7	11,2	9,4	21,7	27,8	25,4	56,6	51,3	50,0	5,1	3,8	7,8
SO ORP Chrudim	11,7	10,1	10,4	26,3	27,0	24,4	52,4	50,6	52,7	6,0	6,1	5,9
okres Pardubice	10,5	9,8	10,1	24,0	24,6	27,0	53,0	53,5	51,0	7,1	6,5	6,1
SO ORP Holice	11,2	10,6	11,5	19,9	24,9	28,4	56,2	54,1	50,4	7,0	6,2	5,5
SO ORP Pardubice	9,5	9,6	9,9	25,0	24,5	27,5	52,2	53,3	50,7	6,5	6,6	6,0
SO ORP Přelouč	10,8	-	11,7	25,6	-	22,6	51,7	-	54,0	7,5	-	7,1
okres Svitavy	10,3	12,4	10,1	26,4	21,9	25,4	48,7	52,2	47,9	6,4	5,1	6,9
SO ORP Litomyšl	9,3	14,1	10,0	24,1	17,5	25,8	50,5	56,5	45,0	6,7	3,6	6,6
SO ORP Moravská Třebová	10,3	-	11,5	25,4	-	23,2	49,1	-	50,9	6,2	-	6,7
SO ORP Polička	10,6	9,0	9,5	29,2	31,6	27,6	47,8	39,5	44,9	6,0	5,3	6,3
SO ORP Svitavy	11,3	10,8	9,6	28,0	27,7	25,9	46,9	46,9	48,6	6,8	7,5	7,4
okres Ústí nad Orlicí	9,9	8,6	9,7	23,3	26,1	26,1	56,0	51,7	52,9	6,3	6,0	6,3
SO ORP Česká Třebová	9,7	-	10,0	23,8	-	27,2	56,6	-	51,3	5,3	-	7,2
SO ORP Králíky	14,9	-	8,4	16,8	-	27,7	63,7	-	50,6	6,4	-	5,4
SO ORP Lanškroun	9,3	7,9	8,3	25,2	30,0	27,0	55,3	44,3	53,3	6,2	10,0	5,9
SO ORP Ústí nad Orlicí	10,1	8,9	11,4	22,7	25,4	22,9	56,6	52,6	56,5	4,7	5,2	5,8
SO ORP Vysoké Mýto	9,9	7,3	9,9	25,4	26,7	26,7	51,6	56,7	51,9	7,2	6,7	7,1
SO ORP Žamberk	8,5	-	8,4	23,7	-	27,1	55,5	-	52,2	6,5	-	5,1

Hrubá míra úmrtnosti ve venkovském prostoru Pardubického kraje dosáhla v průměru let 2001 až 2008 hodnoty 10,5 ‰, v přechodném prostoru 10,2 ‰ a v městském prostoru 10,0 ‰. Vyšší hodnoty hrubé míry úmrtnosti ve venkovských obcích ve srovnání s městskými byly zjištěny v osmi SO ORP kraje, ve zbývajících sedmi správních obvodech byla situace opačná. Nejvýraznější rozdíl v intenzitě úmrtnosti mezi venkovem a městem nacházíme na Králicku, úmrtnost 14,9 ‰ ve venkovském prostoru tohoto obvodu je nejvyšší ze všech správních obvodů v kraji. Králicko je typické vysokou intenzitou úmrtnosti (nejen v rámci Pardubického kraje, ale i při srovnání všech SO ORP České republiky), zejména pak vysokou úmrtností na nemoci oběhové soustavy, což souvisí s geografickou odlehlostí tohoto regionu, a tím zhoršenou dostupností rychlé lékařské pomoci.

Obecně lze říci, že více osob umírá na novotvary v městském prostoru a na nemoci oběhové soustavy ve venkovském prostoru. Vyšší úmrtnost na **novotvary** je v kraji typická pro okres Svitavy, na Poličsku a Svitavsku byly ve sledovaném období ve venkovském prostoru zjištěny vůbec nejvyšší podíly zemřelých na tuto příčinu smrti (29,2 ‰, resp. 28,0 ‰). V městském a přechodném prostoru svitavského okresu byl podíl zemřelých na novotvary naopak pod průměrem kraje. Nejvyšší podíl zemřelých na **nemoci oběhové soustavy** nacházíme vedle již zmiňovaného Králicka (téměř 64 ‰ ve venkovském prostoru) ve venkovských obcích správních obvodů ORP Česká Třebová, Ústí nad Orlicí a Hlinsko (shodně 56,6 ‰). Zemřelí na **vnější příčiny** tvořili v průměru let 2001 – 2008 ve venkovském prostoru Pardubického kraje 6,4 ‰, v městském prostoru 6,3 ‰ a v přechodném prostoru 5,9 ‰. Podíly zemřelých na tuto příčinu byly v jednotlivých regionech kraje ve venkovských i městských obcích poměrně vyrovnané.

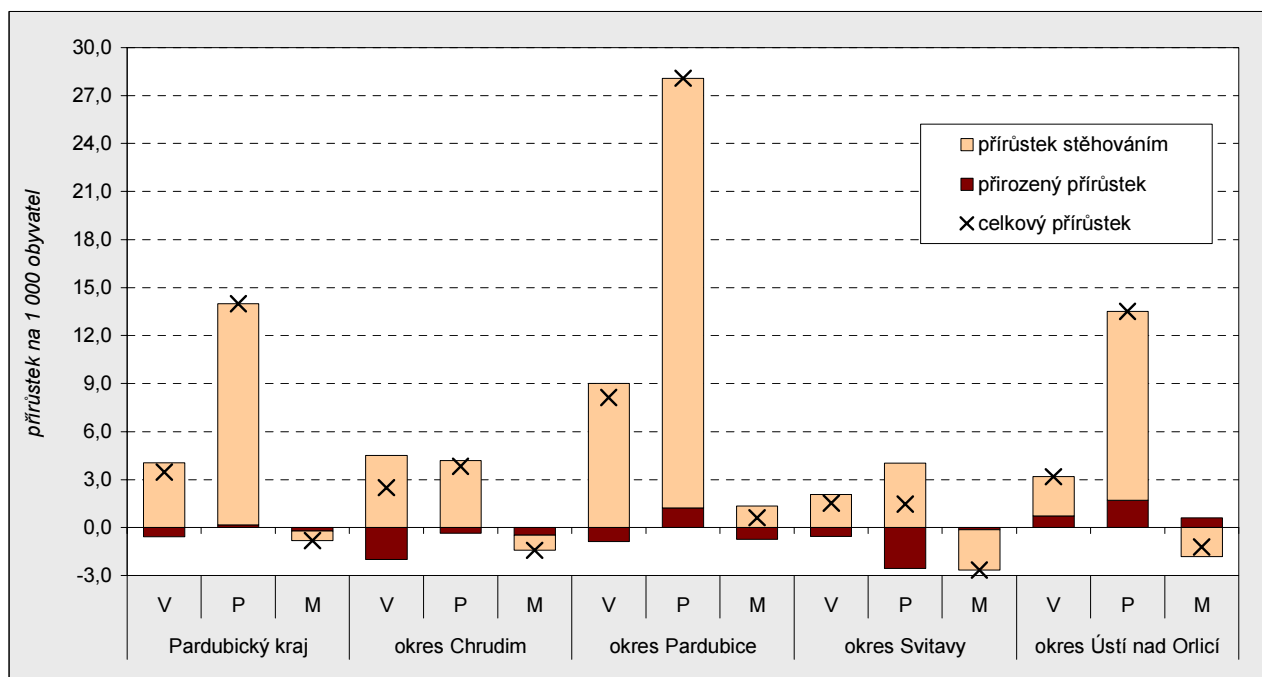
Venkovský a přechodný prostor Pardubického kraje se vyznačuje ve srovnání s městským prostorem nižší úrovní **sňatečnosti**: průměrná roční hrubá míra sňatečnosti (počet sňatků na 1 000 obyvatel) v letech 2001 – 2008 zde byla 4,7 ‰, zatímco v městském prostoru dosáhla hodnoty 5,1 ‰. Pouze ve čtyřech správních obvodech ORP byla ve sledovaném období vyšší intenzita sňatečnosti ve venkovském prostoru než v městském: na Poličsku, Králicku, Vysokomýtsku a Žambersku.

Ve všech regionech také zjišťujeme ve sledovaném období nižší intenzitu **rozvodovosti** ve venkovských oblastech ve srovnání s městskými. Hrubá míra rozvodovosti dosáhla v průměru let 2001 – 2008 ve venkovském prostoru kraje 2,1 ‰, což je o jeden bod méně než v městském prostoru a o 0,3 bodu méně než v přechodném prostoru.

Tab. 2.2.4 Sňatečnost, rozvodovost a potratovost v letech 2001 až 2008 (roční průměr)

Území	na 1 000 obyvatel											
	Sňatky			Rozvody			Potraty			Umělá přerušení těhotenství		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	4,7	4,7	5,1	2,1	2,4	3,1	2,7	2,9	3,8	1,6	1,7	2,2
okres Chrudim	4,5	4,5	4,8	2,0	2,2	2,9	2,8	3,4	4,0	1,7	2,1	2,2
SO ORP Hlinsko	4,4	4,1	4,4	1,4	1,9	2,6	2,7	3,0	3,5	1,5	2,0	1,9
SO ORP Chrudim	4,5	4,5	4,9	2,1	2,2	3,0	2,8	3,5	4,1	1,7	2,1	2,3
okres Pardubice	4,7	4,8	5,4	2,5	2,7	3,4	2,2	2,7	3,0	1,3	1,5	1,8
SO ORP Holice	4,6	4,6	5,1	2,2	2,6	2,8	2,1	3,6	3,2	1,2	2,0	2,0
SO ORP Pardubice	4,8	4,8	5,5	2,2	2,7	3,4	2,2	2,4	2,9	1,4	1,4	1,7
SO ORP Přelouč	4,9	-	5,1	2,8	-	3,3	2,4	-	3,3	1,4	-	2,0
okres Svitavy	4,6	4,8	4,9	2,1	2,2	2,8	3,2	2,7	4,5	1,9	1,5	2,7
SO ORP Litomyšl	4,7	4,8	5,0	1,9	1,9	2,3	2,9	2,8	4,4	1,7	1,6	2,7
SO ORP Moravská Třebová	4,3	-	4,9	2,5	-	2,9	3,3	-	4,2	2,1	-	2,9
SO ORP Polička	4,9	4,5	4,3	1,7	1,4	2,0	3,1	1,7	3,8	1,7	0,9	2,1
SO ORP Svitavy	4,8	4,8	5,2	2,0	2,6	3,4	3,5	2,7	5,1	2,2	1,4	2,8
okres Ústí nad Orlicí	4,8	4,9	4,9	2,0	2,1	3,0	2,5	2,9	4,2	1,5	1,6	2,6
SO ORP Česká Třebová	4,4	-	4,8	1,7	-	3,2	1,7	-	4,2	0,9	-	2,7
SO ORP Králíky	5,1	-	4,6	2,1	-	2,8	2,9	-	3,8	1,8	-	2,1
SO ORP Lanškroun	4,8	7,0	5,4	2,0	3,0	2,9	3,0	4,9	4,4	1,6	3,0	2,5
SO ORP Ústí nad Orlicí	4,5	4,4	5,0	1,9	2,0	3,1	2,2	2,6	4,5	1,3	1,2	2,8
SO ORP Vysoké Mýto	4,9	5,3	4,8	1,9	1,5	2,9	2,3	2,2	4,4	1,7	1,7	2,7
SO ORP Žamberk	4,8	-	4,6	2,0	-	3,1	2,4	-	3,6	1,4	-	2,2

O více než čtvrtinu nižší byl ve venkovském prostoru ve srovnání s prostorem městským relativní počet **potratů** celkem i umělých přerušení těhotenství. Průměrný roční počet potratů na 1 000 obyvatel byl v letech 2001 – 2008 ve venkovských obcích 2,7 oproti 3,8 v městských obcích, přechodný prostor se hodnotou 2,9‰ blížil prostoru venkovskému. Podprůměrné hodnoty ve srovnání s průměrem kraje byly ve sledovaném období pozorovány ve všech třech vymezených prostorech okresu Pardubice, a to jak u potratů celkem, tak u umělých přerušení těhotenství. Nadprůměrnou potratovost pak nacházíme v okrese Svitavy, a to jak v obcích venkovského, tak i městského prostoru.

Graf 9 Pohyb obyvatelstva v okresech Pardubického kraje v letech 2001 až 2008 (roční průměr)

Průměrný roční **celkový přírůstek** obyvatelstva dosáhl v Pardubickém kraji v letech 2001 – 2008 hodnoty 1,7‰ a jak je vidět z grafu č. 9, podílely se na něm vysoké přírůstky obyvatelstva stěhováním ve venkovském a zejména pak přechodném prostoru kraje. Kladný přirozený přírůstek byl zaznamenán pouze v přechodném prostoru kraje – byl však velmi nízký, takže kraj jako celek ve sledovaném období obyvatele přirozenou měnou ztrácel (tzn. počty zemřelých převyšovaly počty narozených).

Tab. 2.2.5 Pohyb obyvatelstva v letech 2001 až 2008 (roční průměr)

na 1 000 obyvatel

Území ¹⁾	Přirozený přírůstek			Přírůstek stěhováním			Celkový přírůstek		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	-0,6	0,1	-0,2	4,0	13,8	-0,6	3,5	14,0	-0,8
okres Chrudim	-2,0	-0,4	-0,5	4,5	4,2	-0,9	2,5	3,8	-1,4
SO ORP Hlinsko	-2,2	-0,7	-0,3	1,9	0,4	-3,3	-0,3	-0,4	-3,6
SO ORP Chrudim	-1,9	-0,3	-0,5	5,4	4,9	-0,4	3,5	4,6	-0,9
SO POÚ Heřmanův Městec	-0,9	-	-8,8	4,7	-	12,0	3,8	-	3,3
SO POÚ Chrást	-1,2	1,1	-1,4	3,3	4,3	1,4	2,2	5,4	0,0
SO POÚ Chrudim	-0,1	-	1,0	11,9	-	-2,9	11,8	-	-1,9
SO POÚ Nasavrky	-4,5	-	1,1	-0,6	-	14,6	-5,1	-	15,7
SO POÚ Skuteč	-6,6	-1,2	-1,1	4,7	2,8	0,5	-1,8	1,6	-0,6
SO POÚ Třemošnice	-3,3	-0,4	0,0	-2,0	11,8	-8,2	-5,3	11,4	-8,2
okres Pardubice	-0,9	1,2	-0,7	9,0	26,9	1,4	8,1	28,1	0,6
SO ORP Holice	-0,7	2,3	-2,1	12,2	26,3	7,1	11,5	28,6	5,0
SO ORP Pardubice	0,3	1,0	-0,4	8,6	27,0	1,4	8,9	28,0	1,0
SO POÚ Lázně Bohdaneč	-0,2	-1,4	2,2	8,2	12,2	8,1	8,0	10,8	10,3
SO POÚ Pardubice	0,8	1,0	-0,6	9,0	27,3	1,1	9,8	28,3	0,5
SO ORP Přelouč	-1,9	-	-2,7	7,5	-	-2,0	5,6	-	-4,6
SO POÚ Chvaletice	-1,4	-	-0,8	-0,4	-	0,5	-1,8	-	-0,4
SO POÚ Přelouč	-2,1	-	-3,4	10,0	-	-2,9	7,9	-	-6,3
okres Svitavy	-0,5	-2,6	-0,1	2,1	4,0	-2,5	1,5	1,5	-2,7
SO ORP Litomyšl	1,5	-4,8	-0,5	3,1	6,5	-2,4	4,6	1,7	-2,8
SO ORP Moravská Třebová	-1,1	-	-1,8	0,5	-	-2,7	-0,6	-	-4,5
SO POÚ Jevíčko	-3,4	-	0,8	2,0	-	2,0	-1,5	-	2,8
SO POÚ Moravská Třebová	-0,2	-	-2,5	-0,1	-	-3,9	-0,2	-	-6,4
SO ORP Polička	-0,8	5,5	0,5	2,4	5,2	-4,6	1,6	10,7	-4,1
SO ORP Svitavy	-2,1	-1,0	1,0	2,7	0,7	-1,3	0,5	-0,3	-0,3
okres Ústí nad Orlicí	0,7	1,7	0,6	2,5	11,8	-1,8	3,2	13,5	-1,2
SO ORP Česká Třebová	0,2	-	-0,4	5,5	-	-5,6	5,6	-	-6,0
SO ORP Králíky	-4,1	-	1,6	1,0	-	-7,0	-3,2	-	-5,4
SO ORP Lanškroun	1,6	6,0	2,1	1,1	64,5	0,7	2,6	70,4	2,8
SO ORP Ústí nad Orlicí	0,6	1,0	-0,7	7,3	1,3	-3,6	7,9	2,4	-4,4
SO ORP Vysoké Mýto	0,0	-0,5	0,8	2,4	7,5	1,5	2,4	7,0	2,3
SO POÚ Choceň	1,5	-	-1,1	3,6	-	2,6	5,0	-	1,4
SO POÚ Vysoké Mýto	-1,3	-0,5	2,2	1,3	7,5	0,7	0,1	7,0	3,0
SO ORP Žamberk	2,4	-	1,6	1,8	-	-0,5	4,2	-	1,1
SO POÚ Jablonné nad Orlicí	1,9	-	0,4	-0,1	-	7,9	1,8	-	8,2
SO POÚ Letohrad	1,5	-	2,1	-0,1	-	-1,2	1,4	-	0,9
SO POÚ Žamberk	2,9	-	1,7	3,5	-	-4,1	6,4	-	-2,4

¹⁾ shoduje-li se území SO ORP s SO POÚ, není zde SO POÚ samostatně uvedeno

Průměrný roční **přirozený přírůstek** obyvatel dosáhl ve venkovském prostoru kraje hodnoty -0,6 ‰. K úbytkům obyvatel přirozenou měnou docházelo ve venkovských obcích všech okresů kraje s výjimkou okresu Ústí nad Orlicí, jehož venkovský prostor se vyznačuje nadprůměrnou intenzitou porodnosti a nižší úrovní úmrtnosti. Kladné přírůstky obyvatel přirozenou měnou zaznamenaly všechny jeho SO ORP kromě Králícka, pro které je typická, jak již bylo zmíněno, vysoká úmrtnost. V přechodném prostoru kraje činil přirozený přírůstek 0,1 ‰ – na kladné hodnotě se podílely obce v přechodném prostoru okresu Pardubice (1,2 ‰) a Ústí nad Orlicí (1,7 ‰). V SO ORP Lanškroun dosáhl přirozený přírůstek vůbec nejvyšší hodnoty (v rámci všech vymezených prostorů v kraji) 6,0 ‰, a to zejména díky rozvoji bytové výstavby v tomto regionu a s ním souvisejícím příchodem mladých rodin. V městském prostoru Pardubického kraje docházelo ve sledovaném období, stejně jako ve venkovském prostoru, k úbytku obyvatel přirozenou měnou (-0,2 ‰). Kladný přírůstek nacházíme opět pouze v okrese Ústí nad Orlicí, s výjimkou Českořebovska a Orlickoústecka získávaly přirozenou měnou obyvatelstvo městské obce všech jeho správních obvodů ORP.

Výrazné rozdíly mezi jednotlivými vymezenými prostory v Pardubickém kraji vidíme při pohledu na **migrační přírůstky** v letech 2001 až 2008. Přírůstek obyvatel stěhováním dosáhl ve venkovském prostoru hodnoty 4,0 ‰. Kladné migrační saldo měly venkovské oblasti všech okresů kraje, relativně nejvíce obyvatel získal díky stěhování venkovský prostor okresu Pardubice, nadprůměrných hodnot dosáhly také všechny jeho správní obvody obcí s rozšířenou působností. Na velmi vysokém přírůstku obyvatelstva v přechodném

prostoru kraje (13,8 ‰) souvisejícím s procesem suburbanizace se nejvýrazněji podílel okres Pardubice. Migrační přírůstek ve sledovaném období zde byl ve srovnání s krajským průměrem téměř dvojnásobný, zásluhu na tom měla především intenzivní bytová výstavba v zázemí krajského města a na Holicku. Zdaleka nejvyšším průměrným ročním přírůstkem obyvatel stěhováním v přechodném prostoru (opět v souvislosti s bytovou výstavbou, a to v jediné obci přechodného prostoru tohoto regionu – Rudolticích) se vyznačoval SO ORP Lanškroun – 64,5 ‰. Úbytek obyvatel stěhováním v městském prostoru kraje je následkem odchodu obyvatel na venkov a do zázemí velkých měst – v námi sledovaném období dosáhl průměrné roční hodnoty -0,6 ‰. V kraji však nalezneme i několik regionů (zejména v sousedství Chrudimi a Pardubic), v jejichž městském prostoru byly zaznamenány poměrně vysoké migrační přírůstky (SO POÚ Heřmanův Městec, Nasavrky, Holice, Lázně Bohdaneč).

Celkový přírůstek obyvatel, který je součtem přirozeného a migračního přírůstku, byl tedy ve sledovaném období určován zejména stěhováním obyvatelstva. Ve venkovském prostoru Pardubického kraje činil průměrný roční celkový přírůstek obyvatel 3,5 ‰, kladné přírůstky byly zaznamenány ve venkovských oblastech všech okresů kraje a také ve dvanácti SO ORP. Výjimkou bylo pouze Hlinecko, Moravskotřebovsko a Králicko, kde celkový úbytek počtu obyvatel zapříčinily úbytky obyvatel přirozenou měnou. V přechodném prostoru kraje dosáhl celkový přírůstek na 1 000 obyvatel hodnoty 14,0 ‰. Nejvyšší přírůstky se týkaly (v souvislosti s výše popsanou vysokou migrační aktivitou) okresu Pardubice a jeho SO ORP a dále díky SO ORP Lanškroun také okresu Ústí nad Orlicí. Celkový úbytek obyvatelstva v městských oblastech kraje činil -0,8 ‰ a s výjimkou okresu Pardubice se týkal opět všech okresů kraje.

Tab. 2.2.6 Stěhování mezi obcemi v letech 2005 až 2008^{*)}

Území	Přistěhovalí do obcí v kraji		Vystěhovalí z obcí v kraji		Přírůstek stěhováním v obcích kraje						
	do V + P	do M	z V + P	z M	celkem	ve venkovském a přechodném prostoru kraje (V + P)			v městském prostoru kraje (M)		
						celkem	s V a P ¹⁾	s M ²⁾	celkem	s V a P ¹⁾	s M ²⁾
Pardubický kraj	24 049	23 720	19 087	28 143	539	4 962	305	4 657	-4 423	-3 867	-556
okres Chrudim	5 434	4 442	4 629	5 238	9	805	8	797	-796	-557	-239
SO ORP Hlinsko	953	525	843	739	-104	110	-10	120	-214	-104	-110
SO ORP Chrudim	4 481	3 917	3 786	4 499	113	695	18	677	-582	-453	-129
okres Pardubice	7 263	9 992	4 533	10 938	1 784	2 730	109	2 621	-946	-1 788	842
SO ORP Holice	1 503	660	920	582	661	583	68	515	78	-7	85
SO ORP Pardubice	4 211	8 285	2 391	9 210	895	1 820	-17	1 837	-925	-1 680	755
SO ORP Přelouč	1 549	1 047	1 222	1 146	228	327	58	269	-99	-101	2
okres Svitavy	5 201	3 546	4 472	4 546	-271	729	160	569	-1 000	-544	-456
SO ORP Litomyšl	1 603	738	1 322	912	107	281	23	258	-174	-123	-51
SO ORP Moravská Třebová	1 295	906	1 241	1 212	-252	54	46	8	-306	-120	-186
SO ORP Polička	876	610	659	935	-108	217	11	206	-325	-200	-125
SO ORP Svitavy	1 427	1 292	1 250	1 487	-18	177	80	97	-195	-101	-94
okres Ústí nad Orlicí	6 151	5 740	5 453	7 421	-983	698	28	670	-1 681	-978	-703
SO ORP Česká Třebová	335	875	258	1 249	-297	77	-18	95	-374	-208	-166
SO ORP Králíky	519	286	514	425	-134	5	-10	15	-139	-78	-61
SO ORP Lanškroun	1 752	712	1 334	980	150	418	123	295	-268	-142	-126
SO ORP Ústí nad Orlicí	956	1 009	796	1 476	-307	160	9	151	-467	-284	-183
SO ORP Vysoké Mýto	1 165	1 549	1 101	1 758	-145	64	-6	70	-209	-164	-45
SO ORP Žamberk	1 424	1 309	1 450	1 533	-250	-26	-70	44	-224	-102	-122

^{*)} pohyb obyvatel mezi obcemi ČR (stěhování uvnitř i přes hranice daného území; bez zohlednění zahraničního stěhování)

¹⁾ ve vztahu k obcím venkovského a přechodného prostoru

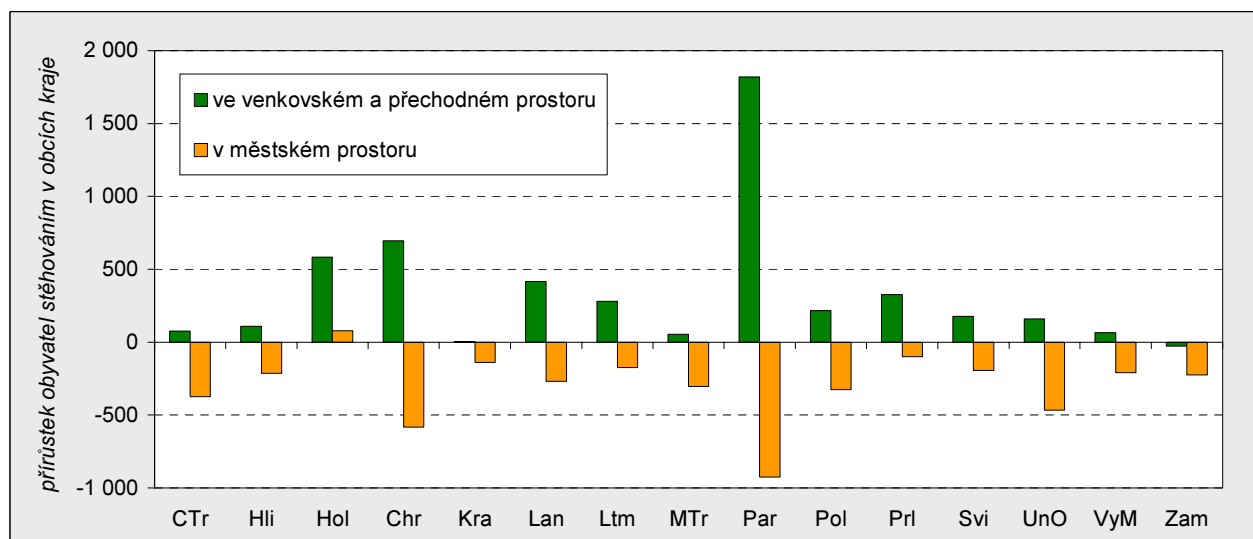
²⁾ ve vztahu k obcím městského prostoru

Již zmiňovaný trend odlivu obyvatel měst do jejich zázemí a na venkov můžeme dokumentovat i na datech tabulky č. 2.2.6. Jsou v ní údaje o stěhování do a z obcí Pardubického kraje v letech 2005 – 2008 (zahrnutý jsou zde jak případy stěhování mezi jednotlivými obcemi v kraji, tak stěhující se přes hranice Pardubického kraje, bez zohlednění zahraničního stěhování) doplněné o informaci, jakého typu vymezeného prostoru se stěhování týkalo. Počty **přistěhovalých** do obcí venkovského a přechodného prostoru na straně jedné a do městských obcí na straně druhé jsou poměrně vyrovnané. Ve všech okresech kraje, kromě pardubického, nacházíme mírnou převahu přistěhovalých osob do obcí venkovského a přechodného prostoru. U **vystěhovalých** je na úrovni kraje vidět převaha počtu vystěhovalých z městských obcí oproti vystěhovalým z venkovského a přechodného prostoru.

Celkový téměř pětitisícový **migrační přírůstek** venkova a přechodného prostoru Pardubického kraje v období let 2005 – 2008 byl z 94 % tvořen příchodem obyvatel z měst. Obdobnou situaci nalezneme ve všech regionech, nejmarkantnější je opět v okrese Pardubice – odchod obyvatel krajského města do jeho

zázemí způsobil vysoký migrační přírůstek ve venkovském a přechodném prostoru SO ORP Pardubice. Městský prostor kraje přišel během sledovaných čtyř let stěhováním na území ČR o téměř 4,5 tis. obyvatel. Poměrně vysoká záporná migrační salda nacházíme ve všech okresech a správních obvodech ORP kraje. Jedinou výjimku tvořilo s kladným přírůstkem stěhováním ve výši 78 osob (bez zahraničního) Holicko, kde intenzivní bytová výstavba probíhala i přímo v městském prostoru a přitáhla tak obyvatelstvo i sem.

Graf 10 Přírůstky obyvatel stěhováním¹⁾ v obcích SO ORP Pardubického kraje v letech 2005 až 2008

¹⁾ bez zahraničního stěhování

Údaje zjištěné prostřednictvím sčítání lidu, domů a bytů umožňují charakterizovat odlišnosti ve **vzdělanostní struktuře** obyvatelstva v jednotlivých vymezených typech území. Obyvatelé s vyšší mírou vzdělanosti se koncentrují především do měst, která disponují širší sítí školských zařízení a zároveň poskytují větší možnosti pracovního uplatnění osobám s vyšší kvalifikací. Pro venkovský a přechodný prostor v kraji je proto typické vyšší zastoupení osob se základním vzděláním (vč. neukončeného) a osob se středním odborným vzděláním bez maturity (vč. vyučených) ve srovnání s městským prostorem.

Tab. 2.2.7 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle vzdělání k 1. 3. 2001

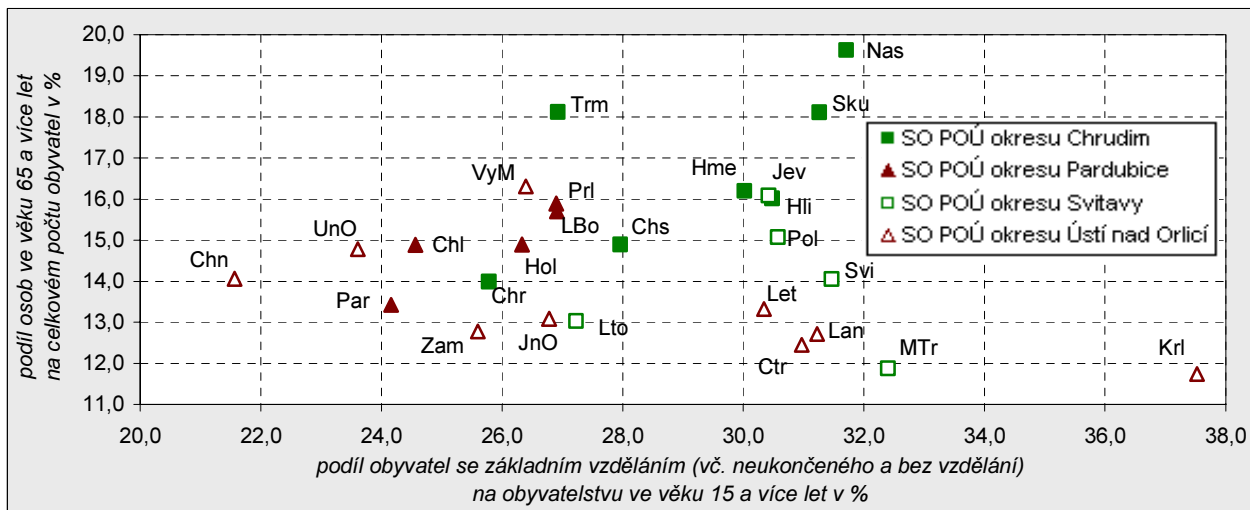
Zdroj: SLDB 2001

v %

Území	Nejvyšší dokončené vzdělání											
	základní, neukončené a bez vzdělání			vyučení a střední odborné bez maturity			úplné střední s maturitou, vyšší odborné a nástavbové			vysokoškolské		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	28,5	24,9	20,4	45,7	44,4	38,0	21,4	24,8	31,6	3,5	4,8	9,0
okres Chrudim	28,9	25,8	21,6	46,4	44,9	39,9	20,5	24,0	29,4	3,4	4,2	7,7
SO ORP Hlinsko	30,5	26,5	22,3	46,5	44,3	44,6	19,7	24,7	27,1	2,8	3,7	5,7
SO ORP Chrudim	28,3	25,7	21,4	46,4	45,0	38,9	20,8	23,8	29,9	3,6	4,3	8,2
okres Pardubice	26,1	22,7	18,1	46,8	43,7	36,9	22,5	26,0	33,0	3,9	6,2	10,8
SO ORP Holice	26,3	23,4	22,0	46,6	41,9	44,9	22,9	26,1	27,2	3,7	7,9	5,2
SO ORP Pardubice	25,6	22,5	17,3	46,8	44,2	35,7	22,7	26,0	34,0	4,0	5,8	11,7
SO ORP Přelouč	26,3	-	22,8	46,8	-	42,2	22,1	-	28,1	3,9	-	6,2
okres Svitavy	30,3	27,0	22,8	45,9	45,8	38,2	19,9	22,6	29,9	3,2	4,0	8,0
SO ORP Litomyšl	27,2	26,8	21,0	44,1	43,3	34,5	24,0	24,9	33,7	4,1	4,7	10,1
SO ORP Moravská Třebová	31,8	-	24,6	47,2	-	39,0	17,6	-	27,3	2,5	-	8,0
SO ORP Polička	30,6	29,1	21,6	45,5	43,6	40,8	20,0	22,7	29,6	3,3	4,0	7,3
SO ORP Svitavy	31,5	27,0	23,1	46,4	49,1	38,3	18,4	19,9	29,9	3,1	3,1	7,3
okres Ústí nad Orlicí	28,1	25,5	21,2	44,3	43,5	38,1	22,8	26,4	32,3	3,7	4,0	7,7
SO ORP Česká Třebová	31,0	-	21,9	47,4	-	37,5	19,1	-	33,2	2,0	-	6,7
SO ORP Králíky	37,5	-	31,6	39,9	-	36,9	18,6	-	26,2	2,9	-	4,8
SO ORP Lanškroun	31,2	30,9	23,3	42,4	41,2	36,9	21,4	23,0	31,2	3,5	3,7	8,4
SO ORP Ústí nad Orlicí	23,6	24,8	20,6	45,9	43,7	35,5	25,2	27,0	33,7	4,5	4,0	9,3
SO ORP Vysoké Mýto	24,2	23,2	18,2	47,4	45,3	40,3	23,9	25,8	33,0	3,9	4,5	7,5
SO ORP Žamberk	26,7	-	20,4	43,9	-	39,4	24,5	-	31,6	4,1	-	7,7

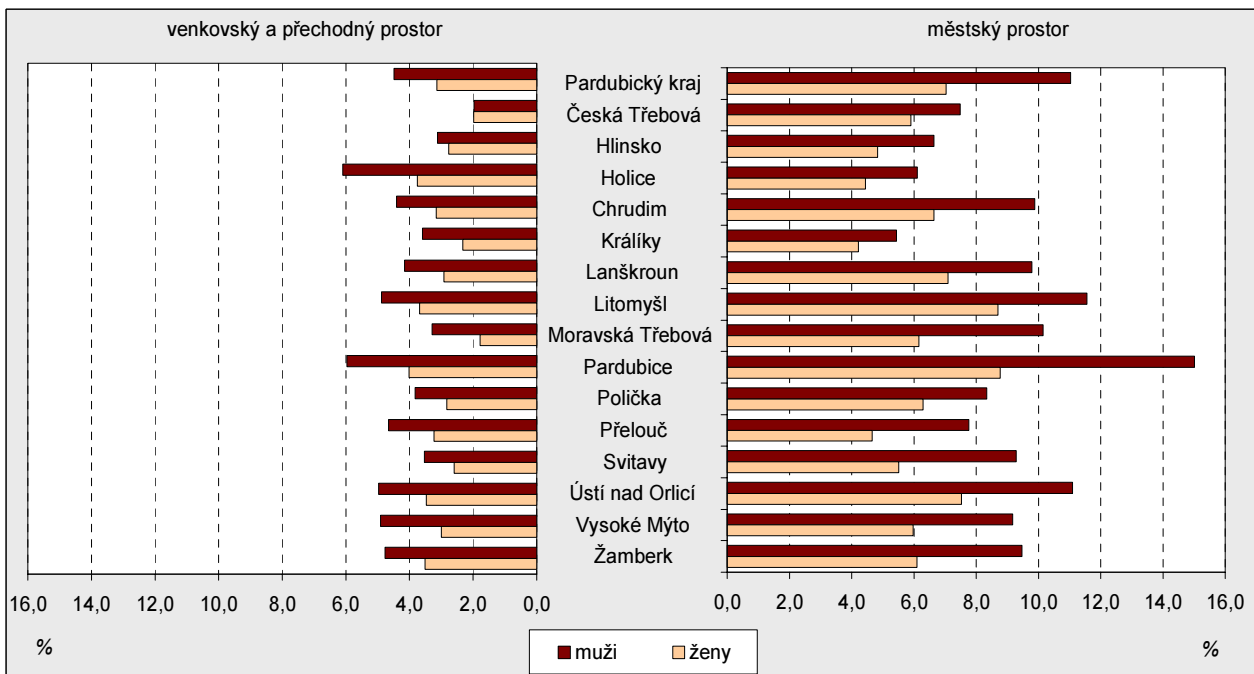
Ve venkovském prostoru kraje byly osoby se **základním a neukončeným vzděláním** zastoupeny 28,5 %, v městském prostoru byl jejich podíl na obyvatelstvu patnáctiletém a starším v roce 2001 o více než osm procentních bodů nižší. Nejvyšší podíl osob se základním vzděláním nacházíme ve venkovském prostoru okresu Svitavy (o 1,7 p. b. nad krajským průměrem), mezi správními obvody ORP pak na Králicku (37,5 %).

Graf 11 Obyvatelstvo se základním vzděláním a osoby ve věku 65 a více let ve venkovském prostoru SO POÚ Pardubického kraje k 1. 3. 2001

Téměř o osm procentních bodů vyšší je ve venkovských oblastech ve srovnání s městem rovněž zastoupení osob **vyučených a se středním odborným vzděláním bez maturity**. Podíl osob s **úplným středním vzděláním s maturitou** (vč. vyššího odborného a nástavbového) byl podle výsledků sčítání 2001 ve venkovských obcích kraje 21,4 %, zatímco v městských obcích žilo s tímto dosaženým typem vzdělání 31,6 % obyvatel.

Graf 12 Obyvatelstvo ve věku 15 a více let s vysokoškolským vzděláním podle pohlaví v SO ORP Pardubického kraje k 1. 3. 2001

Vysokoškoláci se ve venkovském prostoru na obyvatelstvu patnáctiletém a starším podíleli 3,5 %, v přechodném prostoru představovali 4,8 % obyvatelstva a v městských oblastech kraje 9,0 %. Nadprůměrným zastoupením vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva se vyznačuje venkovský prostor okresů Pardubice a Ústí nad Orlicí. Nejvyšší podíl vysokoškoláků byl podle dat sčítání zjištěn ve venkovském prostoru SO ORP Ústí nad Orlicí (4,5 %), Litomyšl a Žamberk (shodně 4,1 %); pouze dvě procenta obyvatelstva tvořili vysokoškoláci na Česko-třebovsku.

2.3. Ekonomika

Hodnocení ekonomiky z hlediska městských a venkovských oblastí je poznamenáno velkým nedostatkem relevantních dat na úrovni obcí. Nejrozsáhlejším šetřením, které zajišťuje data týkající se mj. i ekonomické stránky života obyvatel, je **sčítání lidu, domů a bytů** (SLDB). Při posledním sčítání v roce 2001 bylo zjišťováno i postavení v zaměstnání, z čehož se dá určit **intenzita podnikatelské aktivity** jako podíl osob samostatně výdělečně činných a zaměstnavatelů na ekonomicky aktivních celkem. V Pardubickém kraji byla nejvyšší intenzita podnikatelské aktivity ve městech (13,8 %), pouze o půl procentního bodu nižší byla v přechodném prostoru a ve venkovských obcích k 1. 3. 2001 podnikalo 12,3 % ekonomicky aktivních obyvatel. Podnikatelská aktivita se koncentrovala do měst ve všech okresech, zejména v okrese Pardubice a Chrudim; v okolí krajského města nejvíce do přechodného prostoru. V samotném venkovském prostoru vykázaly nejvyšší intenzitu podnikatelské aktivity obce v okrese Pardubice (14,7 %), nejnižší pak venkovské obce svitavského okresu (10,3 %).

Tab. 2.3.1 Vybrané ekonomické ukazatele

Území ¹⁾	Ekonomické subjekty ²⁾ na 1 000 obyvatel			Statistické jednotky typu podnik ^{2, 3)} na 1 000 obyvatel			Intenzita podnikatelské aktivity ⁴⁾ (%)		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	192	196	225	103	110	121	12,3	13,3	13,8
okres Chrudim	199	184	218	113	103	126	13,3	12,6	14,7
SO ORP Hlinsko	195	221	218	111	127	116	12,5	15,5	14,4
SO ORP Chrudim	200	178	218	114	99	128	13,6	12,1	14,8
SO POÚ Heřmanův Městec	204	-	192	111	-	119	12,5	-	13,7
SO POÚ Chrast	190	177	188	104	98	117	12,7	11,5	16,0
SO POÚ Chrudim	208	-	236	125	-	137	14,9	-	15,3
SO POÚ Nasavrky	205	-	195	121	-	125	13,7	-	15,4
SO POÚ Skuteč	193	182	196	106	99	116	13,1	12,3	13,3
SO POÚ Třemošnice	199	167	180	111	98	100	14,0	12,8	13,6
okres Pardubice	214	217	246	113	124	129	14,7	15,2	14,9
SO ORP Holice	201	197	236	102	113	130	14,7	15,7	15,9
SO ORP Pardubice	222	222	250	119	127	130	14,3	15,1	14,9
SO POÚ Lázně Bohdaneč	213	208	207	115	115	105	14,5	19,2	13,2
SO POÚ Pardubice	232	222	252	124	127	132	13,9	15,0	15,0
SO ORP Přelouč	214	-	221	114	-	117	15,0	-	14,0
SO POÚ Chvaletice	222	-	204	112	-	101	13,4	-	14,8
SO POÚ Přelouč	211	-	227	115	-	122	15,5	-	13,7
okres Svitavy	167	182	205	89	100	112	10,3	11,9	13,0
SO ORP Litomyšl	175	186	246	96	109	140	11,5	14,0	15,9
SO ORP Moravská Třebová	154	-	182	82	-	97	8,9	-	11,0
SO POÚ Jevíčko	149	-	189	72	-	110	8,1	-	11,3
SO POÚ Moravská Třebová	156	-	180	86	-	94	9,2	-	11,0
SO ORP Polička	182	163	204	98	97	117	11,5	8,8	14,1
SO ORP Svitavy	163	180	201	85	89	105	9,9	10,0	12,3
okres Ústí nad Orlicí	197	181	213	101	98	110	11,9	12,1	12,2
SO ORP Česká Třebová	168	-	185	77	-	89	8,9	-	9,3
SO ORP Králíky	209	-	212	106	-	105	12,4	-	11,3
SO ORP Lanškroun	182	144	214	99	90	116	11,3	11,5	13,0
SO ORP Ústí nad Orlicí	197	191	228	100	101	117	13,2	12,4	12,5
SO ORP Vysoké Mýto	202	186	219	102	96	111	11,7	10,0	12,9
SO POÚ Choceň	208	-	214	105	-	114	12,5	-	13,2
SO POÚ Vysoké Mýto	196	186	222	98	96	108	10,9	10,0	12,8
SO ORP Žamberk	205	-	220	107	-	122	12,6	-	14,1
SO POÚ Jablonné nad Orlicí	190	-	202	104	-	115	11,7	-	14,5
SO POÚ Letohrad	183	-	193	108	-	103	10,9	-	11,1
SO POÚ Žamberk	220	-	258	108	-	146	13,5	-	16,8

¹⁾ shoduje-li se území SO ORP s SO POÚ, není zde SO POÚ samostatně uvedeno

²⁾ k 31. 12. 2008

³⁾ aktivní ekonomické subjekty dle statistických zjišťování a administrativních zdrojů

⁴⁾ podíl OSVČ a zaměstnavatelů na ekonomicky aktivních celkem k 1. 3. 2001 (zdroj: SLDB 2001)

Jedním z hlavních zdrojů aktuálních ekonomických dat za obce je **Registr ekonomických subjektů (RES)**, který eviduje všechny podnikatelské i nepodnikatelské subjekty, kterým bylo přiděleno identifikační číslo. Jedná se o veřejný seznam, který může poskytovat dobrý přehled o ekonomických subjektech až do úrovně

obcí z hlediska jejich právní formy, odvětví ekonomické činnosti, velikosti atd. Jeho úskalím je však to, že má pouze význam evidenční a jeho aktualizace probíhá na základě oznámení samotných ekonomických subjektů, dále ze statistických zjišťování a z externích zdrojů. Celkový počet ekonomických subjektů zahrnuje řadu fyzických či právnických osob, které svou činnost již ukončily a nebo na čas pozastavily. Z tohoto důvodu se samostatně sledují tzv. statistické jednotky typu podnik, tj. subjekty, u kterých byla zjištěna aktivita.

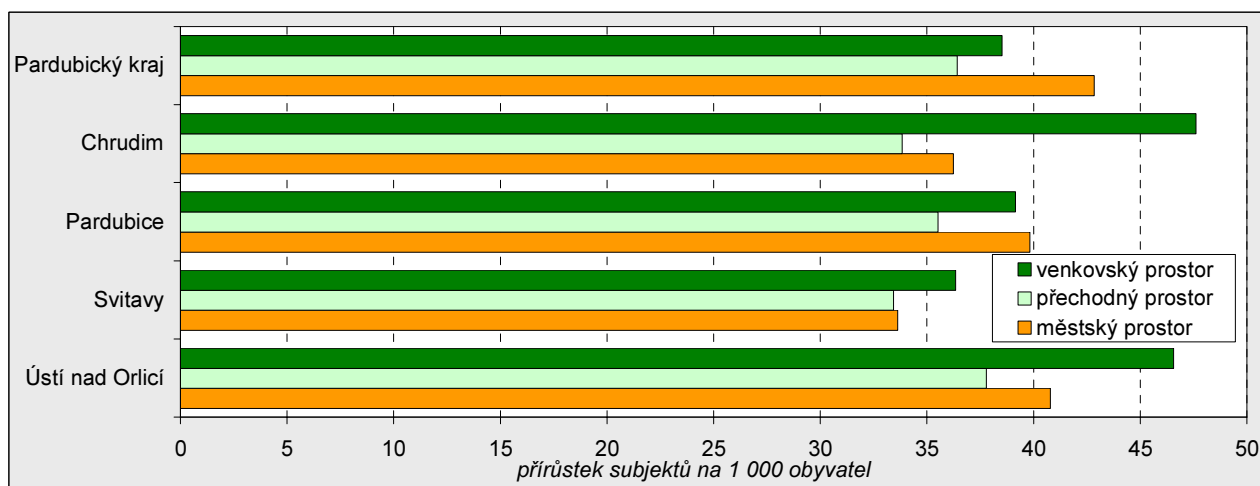
Tab. 2.3.2 Změna počtu ekonomických subjektů v letech 2001 až 2008

Území	Růst (pokles) počtu ekonomických subjektů (%)								
	celkem			ve zpracovatelském průmyslu napojeném na primární sektor ¹⁾			v terciárním sektoru		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	32,3	37,1	19,9	27,7	27,9	23,2	30,0	34,6	17,3
okres Chrudim	34,1	26,3	18,6	23,0	-3,6	16,7	30,5	20,0	12,5
SO ORP Hlinsko	39,6	39,9	24,3	25,2	34,8	27,2	35,5	37,0	20,5
SO ORP Chrudim	32,4	23,6	17,4	21,9	-11,1	13,3	29,1	17,1	10,8
okres Pardubice	30,5	49,1	19,9	21,5	55,0	28,5	29,1	48,0	17,9
SO ORP Holice	25,7	62,5	25,7	6,9	43,3	16,0	26,8	67,4	23,9
SO ORP Pardubice	35,5	46,7	19,0	35,3	57,7	33,4	34,8	44,5	17,1
SO ORP Přelouč	29,3	-	25,0	20,6	-	4,2	25,9	-	24,1
okres Svitavy	29,3	23,9	17,1	20,4	16,8	16,5	27,2	21,0	15,6
SO ORP Litomyšl	28,8	24,5	14,8	20,4	19,1	28,7	27,8	24,6	14,5
SO ORP Moravská Třebová	31,5	-	19,0	8,1	-	7,0	28,3	-	17,0
SO ORP Polička	26,1	43,5	14,2	54,4	150,0	20,3	24,0	12,8	10,7
SO ORP Svitavy	30,5	20,8	19,0	10,7	2,3	14,1	27,4	17,7	18,2
okres Ústí nad Orlicí	34,4	40,4	22,5	46,2	43,7	26,2	32,3	39,4	20,7
SO ORP Česká Třebová	42,6	-	15,2	66,7	-	-9,8	46,7	-	15,6
SO ORP Králíky	39,7	-	30,1	60,0	-	71,4	38,6	-	25,5
SO ORP Lanškroun	35,1	76,8	26,1	47,3	83,3	37,7	27,0	56,0	23,3
SO ORP Ústí nad Orlicí	35,4	33,7	22,0	50,0	36,7	40,2	34,5	33,6	17,0
SO ORP Vysoké Mýto	33,9	50,7	23,6	60,4	80,0	26,2	33,3	73,0	25,8
SO ORP Žamberk	31,2	-	23,9	29,8	-	36,2	30,3	-	20,3

¹⁾ OKEČ 15 až 22 (potravinářství, tabákový, textilní a kožedělný průmysl, výroba obuvi, zpracování dřeva (kromě nábytku), korkařská a košíkářská výroba, papírenský průmysl a tisk)

Ekonomické subjekty zapsané k 31. 12. 2008 v RES (v přepočtu na 1 000 obyvatel daného území – viz tab. 2.3.1) sídlí nejčastěji v městském prostoru, následuje s odstupem prostor přechodný a venkovský. V letech 2001 – 2008 však rostl počet ekonomických subjektů (viz tab. 2.3.2) zhruba o třetinu rychleji na venkově než ve městech, což platilo u subjektů celkem i v terciárním sektoru. Ještě dynamičtější vývoj nastal u subjektů přechodného prostoru v okrese Pardubice a Ústí nad Orlicí. Zohledníme-li však vývoj počtu obyvatel v jednotlivých typech prostorů i výchozí počet subjektů (viz graf 13), zjistíme, že nejpomaleji rostl **počet subjektů na 1 000 obyvatel** v přechodném prostoru (kde se ve sledovaném období výrazně zvýšil počet obyvatel), náskok přírůstku subjektů na venkově oproti městům nebyl tak výrazný a v terciárním sektoru byl růst největší v městském prostoru a nejmenší v prostoru přechodném.

Graf 13 Přírůstek ekonomických subjektů na 1 000 obyvatel v okresech Pardubického kraje v letech 2001 až 2008

Pro podrobnější srovnání jsou vhodnějším ukazatelem **statistické jednotky typu podnik** (tj. subjekty se zjištěnou aktivitou) **na 1 000 obyvatel**, které jsou za obce k dispozici až od roku 2007 a nelze tedy hodnotit jejich vývoj. Stejně jako v případě intenzity podnikatelské aktivity zjištěné při sčítání lidu v roce 2001 se i aktivní subjekty (evidované v RES; dle stavu ke konci roku 2008) soustřeďovaly spíše do měst a do území v okolí krajského města. Rozdíly mezi jednotlivými okresy Pardubického kraje byly větší než rozdíly mezi typy prostorů uvnitř jednotlivých okresů. Relativně největší počet aktivních subjektů sídlí v městském a přechodném prostoru okresu Pardubice a v městském prostoru okresu Chrudim. Nejmenší počet aktivních subjektů v přepočtu na 1 000 obyvatel ke konci roku 2008 sídlil ve venkovském prostoru okresu Svitavy.

Tab. 2.3.3 Odvětvová struktura ekonomiky^{*)} k 31. 12. 2008

Území ¹⁾	Počet statistických jednotek typu podnik celkem			z toho sektor ²⁾ (%)								
				primární			sekundární			terciární		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	16 148	4 935	37 783	14,7	8,7	3,1	35,2	34,9	28,2	49,8	56,1	68,2
okres Chrudim	4 149	1 192	7 060	14,3	9,7	4,0	36,9	37,0	32,8	48,4	52,5	62,6
SO ORP Hlinsko	1 049	224	1 185	14,9	15,6	3,8	38,5	38,8	31,6	46,3	45,5	64,5
SO ORP Chrudim	3 100	968	5 875	14,1	8,4	4,1	36,4	36,6	33,1	49,1	54,1	62,2
SO POÚ Heřmanův Městec	553	-	596	11,4	-	3,4	40,7	-	36,2	47,6	-	59,9
SO POÚ Chrást	636	324	377	12,1	8,0	5,8	38,5	39,2	41,1	49,1	52,5	52,3
SO POÚ Chrudim	1 033	-	3 762	14,1	-	3,3	37,3	-	30,3	48,1	-	65,8
SO POÚ Nasavrky	217	-	206	24,0	-	9,7	27,6	-	33,0	47,0	-	57,3
SO POÚ Skuteč	341	474	614	14,4	8,6	6,0	37,0	36,9	41,0	48,4	52,7	52,1
SO POÚ Třemošnice	320	170	320	15,3	8,2	5,0	27,5	30,6	35,3	56,9	61,2	58,8
okres Pardubice	3 341	2 188	15 388	13,0	6,7	2,1	37,5	33,7	27,5	49,1	59,5	70,1
SO ORP Holice	739	378	841	16,8	9,5	4,5	36,3	28,8	36,7	46,8	61,4	58,6
SO ORP Pardubice	1 202	1 810	13 146	12,1	6,1	1,9	38,2	34,7	26,0	49,4	59,1	71,8
SO POÚ Lázně Bohdaneč	618	32	504	13,8	3,1	4,4	38,3	34,4	27,6	47,6	62,5	67,9
SO POÚ Pardubice	584	1 778	12 642	10,4	6,1	1,8	38,0	34,7	25,9	51,4	59,0	72,0
SO ORP Přelouč	1 400	-	1 401	11,8	-	2,7	37,6	-	36,2	50,1	-	60,5
SO POÚ Chvaletice	319	-	333	10,0	-	2,1	37,9	-	45,3	51,7	-	52,3
SO POÚ Přelouč	1 081	-	1 068	12,3	-	2,9	37,6	-	33,3	49,6	-	63,1
okres Svitavy	3 869	816	6 004	15,0	11,3	3,9	34,5	34,4	26,9	50,3	54,3	68,8
SO ORP Litomyšl	1 159	462	1 420	11,9	11,5	4,2	33,5	34,8	24,9	54,6	53,7	70,4
SO ORP Moravská Třebová	1 090	-	1 355	14,5	-	4,4	33,5	-	27,4	51,7	-	67,4
SO POÚ Jevíčko	276	-	316	16,7	-	7,0	23,6	-	26,9	58,7	-	64,9
SO POÚ Moravská Třebová	814	-	1 039	13,8	-	3,7	36,9	-	27,5	49,3	-	68,1
SO ORP Polička	812	53	1 235	19,0	13,2	5,9	38,1	39,6	28,9	42,7	47,2	65,1
SO ORP Svitavy	808	301	1 994	16,2	10,6	2,2	33,8	32,9	26,7	49,8	56,5	70,8
okres Ústí nad Orlicí	4 789	739	9 331	16,0	10,1	3,5	32,6	35,5	26,9	51,0	54,3	69,1
SO ORP Česká Třebová	193	-	1 453	10,9	-	2,6	28,5	-	24,2	60,1	-	72,6
SO ORP Králupy	482	-	485	13,9	-	10,3	34,0	-	29,9	51,7	-	59,0
SO ORP Lanškroun	1 092	137	1 187	15,5	3,6	2,6	33,9	44,5	30,7	50,3	51,8	66,6
SO ORP Ústí nad Orlicí	509	550	1 882	15,1	12,0	2,3	31,2	34,5	26,6	53,0	53,3	70,9
SO ORP Vysoké Mýto	1 053	52	2 407	16,8	7,7	3,6	30,0	21,2	26,2	53,0	71,2	69,6
SO POÚ Choceň	520	-	1 045	16,5	-	3,2	32,9	-	28,2	50,6	-	68,2
SO POÚ Vysoké Mýto	533	52	1 362	17,1	7,7	3,9	27,2	21,2	24,6	55,3	71,2	70,7
SO ORP Žamberk	1 460	-	1 917	17,5	-	4,0	34,2	-	27,1	48,0	-	68,4
SO POÚ Jablonné nad Orlicí	463	-	382	18,1	-	1,6	35,2	-	32,2	46,0	-	66,2
SO POÚ Letohrad	203	-	652	10,3	-	4,8	34,0	-	29,0	55,7	-	66,0
SO POÚ Žamberk	794	-	883	18,9	-	4,5	33,6	-	23,4	47,2	-	71,1

^{*)} statistické jednotky typu podnik dle sídla

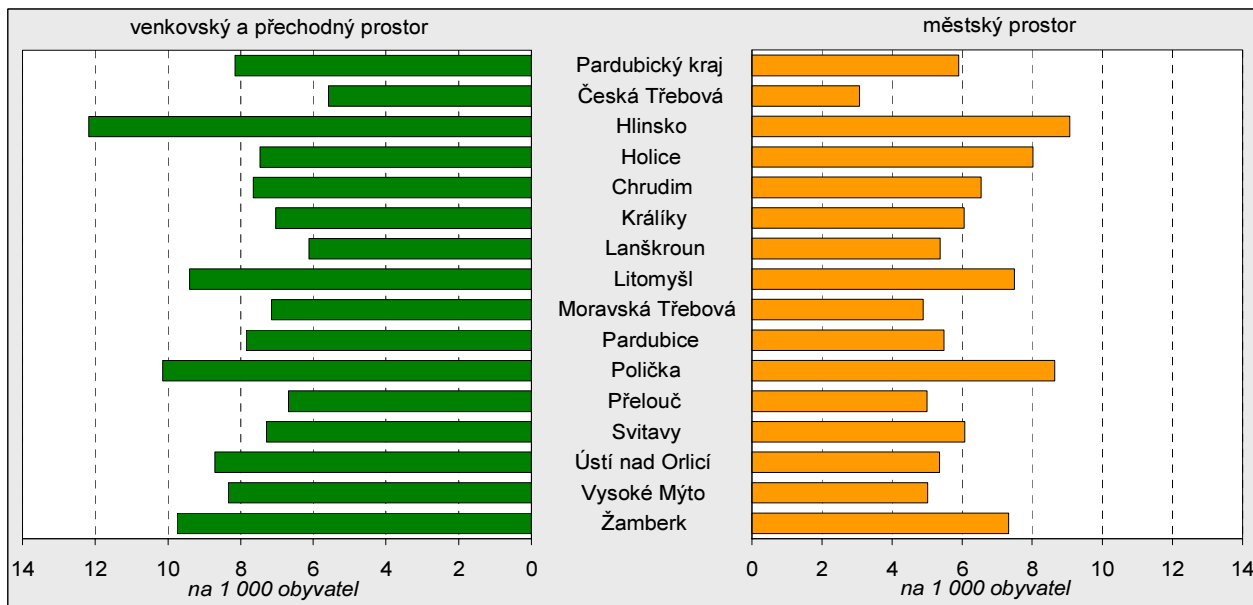
¹⁾ shoduje-li se území SO ORP s SO POÚ, není zde SO POÚ samostatně uvedeno

²⁾ u 0,4 % subjektů v ČR nelze určit sektor podle OKEČ

V detailním pohledu na celkový počet statistických jednotek typu podnik podle **správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem** se v přepočtu na 1 000 obyvatel (viz tab. 2.3.1) nachází nejvíce subjektů ve venkovských obcích SO POÚ Chrudim, Pardubice a Nasavrky, nejméně v SO POÚ Jevíčko, Česká Třebová a Svitavy. Stejný ukazatel v přechodném prostoru (který zahrnuje alespoň jednu obec v polovině SO POÚ v kraji) potvrdil převahu obcí v zázemí krajského města – tedy SO POÚ Pardubice a Lázně Bohdaneč, relativně hodně aktivních subjektů bylo i na Hlinceku, kde však přechodný prostor zahrnuje pouhé dvě obce. V městském prostoru bylo ke konci roku 2008 relativně nejvíce aktivních subjektů na Žambersku, Litomyšlsku a Chrudimsku, teprve pak následovalo krajské město včetně měst v jeho okolí.

Z hlediska **odvětví** sídlil nejvyšší podíl aktivních subjektů v primárním sektoru ve venkovském a přechodném prostoru okresu Ústí nad Orlicí a Svitavy. Sekundární sektor byl relativně nejvíce zastoupen ve venkovských obcích okresu Pardubice a v přechodném a městském prostoru okresu Chrudim. Terciární sektor je nejsilněji zastoupen v městském a přechodném prostoru okresu Pardubice, na venkově v okrese Ústí nad Orlicí. Rozdíly mezi typy prostorů jsou v jednotlivých sektorech větší než mezi okresy navzájem; nejmenší rozdíly mezi typy prostorů se vyskytují v sekundárním sektoru.

Graf 14 Statistické jednotky typu podnik ve zpracovatelském průmyslu napojeném na primární sektor v SO ORP Pardubického kraje k 31. 12. 2008

V rámci správních obvodů POÚ se ke konci roku 2008 vyskytoval nejvyšší podíl aktivních ekonomických subjektů v primárním sektoru ve venkovském prostoru na Nasavrcku, Moravskotřebovsku a Žamberku; relativně nejméně byl primární sektor zastoupen na venkově v SO POÚ Chvaletice, Letohrad a Pardubice. Sekundární sektor měl na venkově nevyšší podíl na Heřmanoměstecku, Chrastecku a Hlinecku, subjekty působící v terciárním sektoru se na venkově nejčastěji vyskytovaly na Českotřebovsku, Jevíčsku a Třemošnicku, přičemž první dva jmenované správní obvody měly na venkově vůbec nejmenší počet statistických jednotek typu podnik na 1 000 obyvatel.

Tab. 2.3.4 Ekonomické subjekty^{*)} podle počtu zaměstnanců k 31. 12. 2008

Území	na 1 000 obyvatel											
	Bez zaměstnanců (vč. neuvedeno)			Mikropodniky (1 - 9 zaměstnanců)			Malé podniky (10 - 49 zaměstnanců)			Střední a velké podniky (50 a více zaměstnanců)		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	86,3	90,4	93,1	13,2	14,5	20,6	2,8	4,1	5,0	0,7	0,8	1,7
okres Chrudim	95,1	85,8	98,0	14,4	12,5	21,1	3,1	3,9	5,1	0,5	0,9	1,7
SO ORP Hlinsko	94,3	103,8	85,9	12,6	19,9	23,1	3,3	2,8	4,5	0,3	0,6	2,0
SO ORP Chrudim	95,3	82,5	100,6	15,1	11,2	20,6	3,0	4,1	5,3	0,6	0,9	1,6
okres Pardubice	94,6	100,7	100,4	15,4	17,9	22,0	2,5	4,6	4,8	0,6	1,0	1,7
SO ORP Holice	86,9	96,3	106,0	13,4	13,5	18,7	1,4	2,7	4,2	0,4	0,6	0,9
SO ORP Pardubice	97,9	101,7	100,6	17,9	18,9	23,0	2,7	5,0	5,0	0,9	1,0	1,8
SO ORP Přelouč	96,4	-	96,0	14,4	-	15,0	2,9	-	4,0	0,4	-	1,5
okres Svitavy	75,2	84,0	85,4	10,6	12,1	19,6	3,1	2,8	5,5	0,6	0,7	1,8
SO ORP Litomyšl	80,9	92,9	102,5	11,2	11,8	27,7	3,0	3,3	7,1	0,5	0,7	2,7
SO ORP Moravská Třebová	68,1	-	76,5	10,4	-	15,0	2,7	-	4,5	0,8	-	1,5
SO ORP Polička	83,6	87,9	90,5	10,6	7,3	19,5	3,1	0,0	5,2	0,2	1,8	2,1
SO ORP Svitavy	70,5	72,1	79,8	10,2	13,2	18,8	3,7	2,6	5,4	0,6	0,6	1,4
okres Ústí nad Orlicí	84,5	80,6	84,5	13,3	12,2	19,1	2,6	4,6	5,0	1,0	0,7	1,7
SO ORP Česká Třebová	62,6	-	69,5	10,4	-	15,0	3,2	-	3,5	0,8	-	1,3
SO ORP Králíky	90,7	-	82,8	13,0	-	16,0	1,1	-	4,1	1,1	-	1,9
SO ORP Lanškroun	81,0	79,7	83,0	13,6	7,8	22,4	3,2	2,0	8,3	1,0	0,0	2,3
SO ORP Ústí nad Orlicí	81,9	80,7	88,0	13,3	13,9	22,5	4,1	5,3	4,9	0,2	0,9	1,8
SO ORP Vysoké Mýto	84,3	83,0	86,8	13,6	7,4	18,0	2,5	5,5	4,3	1,2	0,0	1,7
SO ORP Žamberk	90,2	-	95,1	13,4	-	19,8	2,2	-	5,5	1,2	-	1,7

^{*)} statistické jednotky typu podnik dle sídla

Zajímavé srovnání umožňuje evidence statistických jednotek typu podnik na 1 000 obyvatel podle **počtu zaměstnanců**. Naprostá většina aktivních subjektů spadá do kategorie bez zaměstnanců a neuvedeno, přičemž v městském prostoru jich sídlí o něco více než na venkově a v přechodném prostoru. Nejvíce těchto subjektů se ve všech typech prostorů nacházelo na území okresů Pardubice a Chrudim. Podobné to bylo u mikropodniků (tj. podniků s 1 – 9 zaměstnanci). Relativně nejvíce malých podniků (10 – 49 zaměstnanců) se nacházelo ve venkovském prostoru okresu Chrudim, v městském prostoru okresu Svitavy a přechodném prostoru okresu Ústí nad Orlicí. Střední a velké podniky sídlí na venkově nejčastěji v okrese Ústí nad Orlicí, ve městech v okrese Svitavy a významně jsou zastoupeny i v přechodném prostoru okresu Pardubice.

Tab. 2.3.5 Ekonomické subjekty¹⁾ podle právní formy k 31. 12. 2008

na 1 000 obyvatel

Území	Soukromí podnikatelé ¹⁾			Samostatně hospodařící rolníci a zemědělské podnikatelé			Obchodní společnosti			Neziskový sektor ²⁾		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	74,8	81,7	90,7	9,9	6,3	2,5	6,9	11,6	17,9	5,0	4,8	4,5
<i>okres Chrudim</i>	82,7	75,7	96,4	9,4	5,3	3,0	7,8	9,0	16,2	5,3	6,9	5,3
SO ORP Hlinsko	84,9	91,9	90,4	8,9	13,0	2,7	6,4	13,0	13,3	5,5	4,0	5,2
SO ORP Chrudim	81,9	72,8	97,8	9,6	3,9	3,1	8,3	8,3	16,9	5,3	7,4	5,4
<i>okres Pardubice</i>	82,2	91,1	94,8	10,5	6,0	1,8	8,6	16,7	23,2	4,5	4,0	3,7
SO ORP Holic	73,0	89,5	103,8	13,3	7,8	4,2	5,9	7,8	10,3	4,4	5,4	4,5
SO ORP Pardubice	85,5	91,5	94,8	10,3	5,5	1,5	10,7	18,8	25,2	4,4	3,7	3,5
SO ORP Přelouč	84,9	-	89,7	9,0	-	2,8	8,3	-	13,1	4,6	-	5,0
<i>okres Svitavy</i>	65,4	77,5	87,6	7,7	7,4	2,5	5,4	6,1	13,0	5,3	4,4	4,7
SO ORP Litomyšl	71,1	82,6	104,8	7,7	8,2	3,7	5,4	7,8	20,7	4,6	5,6	6,5
SO ORP Moravská Třebová	59,2	-	78,0	6,5	-	2,2	6,0	-	9,4	5,7	-	3,8
SO ORP Polička	69,5	76,9	92,9	10,4	7,3	4,5	4,4	7,3	11,0	6,4	3,7	4,4
SO ORP Svitavy	63,2	71,2	82,5	6,8	6,5	1,1	5,3	3,8	12,7	4,5	2,9	4,4
<i>okres Ústí nad Orlicí</i>	72,5	73,6	82,9	12,0	7,3	3,0	6,6	9,6	14,5	4,7	4,0	4,9
SO ORP Česká Třebová	52,2	-	67,1	4,4	-	1,7	10,0	-	10,7	4,0	-	4,2
SO ORP Králíky	83,5	-	81,3	9,4	-	8,7	8,1	-	8,0	2,4	-	2,8
SO ORP Lanškroun	69,7	71,9	84,3	11,4	0,7	2,1	6,5	9,2	20,5	5,5	2,6	4,0
SO ORP Ústí nad Orlicí	73,3	74,6	83,5	12,1	9,3	2,2	5,5	9,7	17,9	3,7	4,0	5,8
SO ORP Vysoké Mýto	68,4	68,3	84,5	11,9	5,5	3,0	7,3	9,2	14,5	6,4	7,4	5,3
SO ORP Žamberk	77,8	-	96,1	14,8	-	4,1	5,4	-	12,8	4,0	-	5,5

¹⁾ statistické jednotky typu podnik dle sídla

¹⁾ soukromí podnikatelé podnikající dle živnostenského nebo jiného zákona

²⁾ nadace, nadační fondy, obecně prospěšné společnosti, sdružení, organizační jednotky sdružení a církevní organizace

Z hlediska **právní formy** je rozdíl mezi typy prostorů výraznější než u počtu zaměstnanců. Největší podíl aktivních subjektů v kraji je zapsán jako soukromí podnikatelé. Jejich počet na 1 000 obyvatel je v kraji nejvyšší ve městech (90,7 subjektů na 1 000 obyvatel), o něco menší v přechodném prostoru (81,7 subjektů) a nejmenší na venkově (74,8 subjektů), přičemž převahu mají opět okresy Pardubice a Chrudim. Obchodní společnosti se soustřeďují spíše do měst a často i do přechodného prostoru, nejvíce jich je ve všech typech prostorů v okrese Pardubice a nejméně v okrese Svitavy. Opačná situace je u samostatně hospodařících rolníků a zemědělských podnikatelů a v neziskovém sektoru, kde převažují subjekty sídlící na venkově. Největší koncentrace samostatně hospodařících rolníků a zemědělských podnikatelů je v okrese Ústí nad Orlicí, v neziskovém sektoru v okrese Chrudim (bez ohledu na typ prostoru). Co se týče venkovských oblastí na úrovni správních obvodů obcí s rozšířenou působností, nejvíce soukromých podnikatelů bylo evidováno mezi aktivními subjekty na Pardubicku, Přeloučsku a Hlinecku a nejvíce obchodních společností na Pardubicku, Českořebovsku a Přeloučsku. Nejvíce samostatně hospodařících rolníků a zemědělských podnikatelů sídlilo ve venkovských obcích SO ORP Žamberk, Holic a Ústí nad Orlicí, subjekty v neziskovém sektoru se na venkově nacházely relativně nejčastěji v SO ORP Vysoké Mýto, Polička a Moravská Třebová.

Údaje o **cestovním ruchu** lze na úrovni obcí čerpat z Registru hromadných ubytovacích zařízení, který vede ČSÚ. Cestovní ruch je v Pardubickém kraji v porovnání s ostatními kraji velmi slabý, nevyužívá plně svého potenciálu, a to se odráží i v kapacitách hromadných ubytovacích zařízení. V přepočtu na 1 km² se nejvíce lůžek v ubytovacích zařízeních celkem nacházelo v městských oblastech okresu Pardubice a ve venkovském a přechodném prostoru okresu Chrudim. Ve venkovských oblastech na úrovni SO ORP bylo v roce 2008 relativně nejvíce lůžek v hotelech a penzionech na Králícku, Chrudimsku a Žambersku, v chatových osadách a turistických ubytovnách na Žambersku, Lanškrounsku a Chrudimsku. Ostatní ubytovací zařízení nabízela lůžka převážně ve městech (Léčebné lázně Bohdaneč, v Lanškrouně např. letní provoz domovů mládeže pro veřejnost apod.).

Tab. 2.3.6 Kapacita hromadných ubytovacích zařízení v roce 2008

Území	Počet lůžek na 1 km ²											
	v hromadných ubytovacích zařízeních celkem			v hotelech a penzionech			v kempech, chatových osadách a turistických ubytovnách			v ostatních ubytovacích zařízeních ¹⁾		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	2,6	2,0	12,3	1,0	0,7	4,9	1,1	0,7	1,6	0,6	0,6	5,7
okres Chrudim	4,1	4,1	5,2	2,0	1,1	2,9	1,3	1,1	1,7	0,8	1,9	0,7
SO ORP Hlinsko	0,5	11,7	3,3	0,5	2,4	3,3	0,0	1,8	0,0	0,0	7,6	0,0
SO ORP Chrudim	5,4	1,8	5,5	2,6	0,7	2,8	1,8	0,8	2,0	1,0	0,3	0,8
okres Pardubice	0,6	2,0	23,2	0,1	0,7	8,9	0,4	1,1	1,2	0,1	0,2	13,1
SO ORP Holice	0,7	3,1	11,8	0,0	0,0	1,1	0,7	3,1	10,7	0,0	0,0	0,0
SO ORP Pardubice	0,0	1,4	29,5	0,0	1,1	11,1	0,0	0,0	0,1	0,0	0,3	18,3
SO ORP Přelouč	0,9	-	5,1	0,3	-	4,4	0,5	-	0,6	0,1	-	0,0
okres Svitavy	1,6	0,4	9,4	0,4	0,4	4,2	0,8	0,0	1,9	0,5	0,0	3,3
SO ORP Litomyšl	1,5	0,0	20,6	0,1	0,0	7,6	0,8	0,0	4,7	0,6	0,0	8,3
SO ORP Moravská Třebová	1,9	-	6,8	0,6	-	3,0	0,9	-	1,5	0,4	-	2,4
SO ORP Polička	2,8	0,0	10,4	0,7	0,0	4,7	1,7	0,0	1,9	0,3	0,0	3,7
SO ORP Svitavy	0,5	1,0	3,7	0,0	1,0	3,0	0,0	0,0	0,3	0,5	0,0	0,4
okres Ústí nad Orlicí	3,9	0,6	10,3	1,4	0,6	3,7	1,5	0,0	1,8	1,0	0,0	4,9
SO ORP Česká Třebová	0,3	-	2,5	0,3	-	0,7	0,0	-	0,3	0,0	-	1,5
SO ORP Králíky	10,6	-	9,0	6,2	-	4,5	1,6	-	2,1	2,8	-	2,4
SO ORP Lanškroun	3,1	0,0	38,1	0,4	0,0	4,5	2,1	0,0	2,3	0,6	0,0	31,3
SO ORP Ústí nad Orlicí	0,6	0,8	5,1	0,4	0,8	4,7	0,0	0,0	0,4	0,2	0,0	0,0
SO ORP Vysoké Mýto	0,2	0,0	8,5	0,2	0,0	2,7	0,0	0,0	0,9	0,0	0,0	4,9
SO ORP Žamberk	6,7	-	13,7	2,0	-	5,6	2,9	-	5,0	1,8	-	3,0

¹⁾ léčebné lázně, rekreační a školící zařízení podniků (odborových svazů), ubytování apartmánového typu a jiná ubytovací zařízení, která vyčleňují lůžkovou kapacitu pro cestovní ruch (např. domovy mládeže, vysokoškolské koleje, podnikové ubytovny apod.)

Další oblastí signalizující ekonomické rozdíly mezi městem a venkovem jsou **veřejné rozpočty** – pro naše účely obecní rozpočty, jejichž příjmy závisejí do značné míry (zejména v menších obcích) na rozpočtovém určení daní. Příjmy obecních rozpočtů v přepočtu na obyvatele jsou mnohem vyšší v městských oblastech než ve venkovských a přechodných. Celkové příjmy obecních rozpočtů venkovských obcí byly v letech 2003 – 2008 v přepočtu na obyvatele nejvyšší v SO ORP Králíky, Pardubice a Přelouč, nejnižší na Žambersku, Vysokomýtsku a Chrudimsku. Daňové příjmy na obyvatele venkovských obcí byly nejvyšší na Přeloučsku, Orlickoústecku a Moravskotřebovsku, nejnižší na Hlinecku, Žambersku a Poličsku. Nejvyšší podíl kapitálových výdajů byl u venkovských obcí zaznamenán v SO ORP Pardubice, Ústí nad Orlicí a Králíky.

Tab. 2.3.7 Veřejné rozpočty¹⁾ v letech 2003 až 2008 (roční průměr)

Zdroj: Ministerstvo financí ČR

Území	Celkové příjmy obecních rozpočtů na 1 obyvatele (Kč)			Daňové příjmy na 1 obyvatele (Kč)			Podíl kapitálových výdajů na výdajích celkem (%)		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	13 989	16 738	21 225	7 731	7 627	9 772	36,2	44,5	26,1
okres Chrudim	12 327	16 750	21 271	7 321	7 482	9 007	32,4	38,6	27,3
SO ORP Hlinsko	12 382	22 184	24 615	6 887	7 360	9 417	38,3	55,2	33,8
SO ORP Chrudim	12 308	15 762	20 517	7 475	7 505	8 914	30,2	34,3	25,4
okres Pardubice	16 558	16 445	18 880	8 352	7 815	10 521	39,9	43,8	25,2
SO ORP Holice	12 656	18 968	23 144	7 250	7 946	8 522	34,7	40,2	24,3
SO ORP Pardubice	20 742	15 832	18 272	7 475	7 784	10 830	45,9	44,8	25,5
SO ORP Přelouč	15 423	-	21 685	9 699	-	9 007	37,4	-	23,4
okres Svitavy	14 349	16 701	26 691	7 790	7 536	10 047	35,7	43,0	26,1
SO ORP Litomyšl	13 781	13 822	31 837	7 563	7 696	11 135	32,6	23,0	25,5
SO ORP Moravská Třebová	14 581	-	22 275	8 532	-	9 192	33,8	-	21,1
SO ORP Polička	14 380	10 135	27 178	7 211	7 995	9 817	40,4	42,4	23,3
SO ORP Svitavy	14 712	21 325	26 961	7 533	7 265	10 235	37,8	57,4	31,0
okres Ústí nad Orlicí	13 380	17 422	20 957	7 617	7 540	9 064	37,0	56,1	26,4
SO ORP Česká Třebová	14 021	-	18 825	8 214	-	9 115	32,2	-	28,4
SO ORP Králíky	20 831	-	23 336	7 745	-	8 338	41,5	-	18,8
SO ORP Lanškroun	13 948	42 763	25 221	7 375	8 553	9 216	35,7	76,9	37,2
SO ORP Ústí nad Orlicí	13 467	11 713	20 953	9 697	7 269	9 053	41,9	37,4	19,3
SO ORP Vysoké Mýto	12 003	20 200	20 056	7 459	8 096	9 456	37,9	61,7	25,6
SO ORP Žamberk	11 277	-	21 031	7 011	-	8 596	33,6	-	27,1

¹⁾ obecní rozpočty (tzn. bez rozpočtů krajů a dobrovolných svazků obcí)

2.4. Trh práce

Oblast trhu práce v podrobném územním detailu lze hodnotit na základě dat sčítání lidu, domů a bytů (SLDB), které naposledy proběhlo v roce 2001, a dat Ministerstva práce a sociálních věcí. Mezi základní ukazatele pro srovnávání postavení venkova byla zvolena **míra ekonomické aktivity** jakožto podíl počtu ekonomicky aktivních obyvatel na počtu osob patnáctiletých a starších. K 1. 3. 2001 byla hodnota tohoto ukazatele v městském prostoru kraje o 2,2 procentního bodu vyšší oproti venkovskému prostoru a o 1 p. b. vyšší oproti přechodnému prostoru. Kromě Chrasticka, Moravskotřebovska, Pardubicka a Choceňska přitom zaznamenáváme vyšší míru ekonomické aktivity ve městech oproti venkovu ve všech SO POÚ v kraji.

Na venkově se míra ekonomické aktivity pohybovala od 52,9 % v SO POÚ Nasavrky po 61,6 % na Pardubicku (při krajském průměru 59,1 %). Relativně vysoká ekonomická aktivita je typická také pro Moravskotřebovsko, především díky nejmladším osobám, které se zde ve srovnání s jinými regiony častěji zapojují do pracovního procesu a nepokračují v dalším studiu. V městském prostoru nacházíme nejvyšší míru ekonomické aktivity na Lanškrounsku v sídle SO POÚ. Z příslušného kartogramu je patrný vysoký podíl ekonomicky aktivních na obyvatelstvu patnáctiletém a starším v obcích soustředěných kolem velkých měst – center pracovních příležitostí. Zřetelně se zde projevuje i podprůměrná míra ekonomické aktivity ve správních obvodech POÚ ležících v jižní části chrudimského okresu (kromě již zmíněného Nasavrcka i Skutečsko, Třemošnicko a Hlinecko).

Tab. 2.4.1 Vybrané ukazatele z oblasti trhu práce

Zdroje: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, SLDB 2001

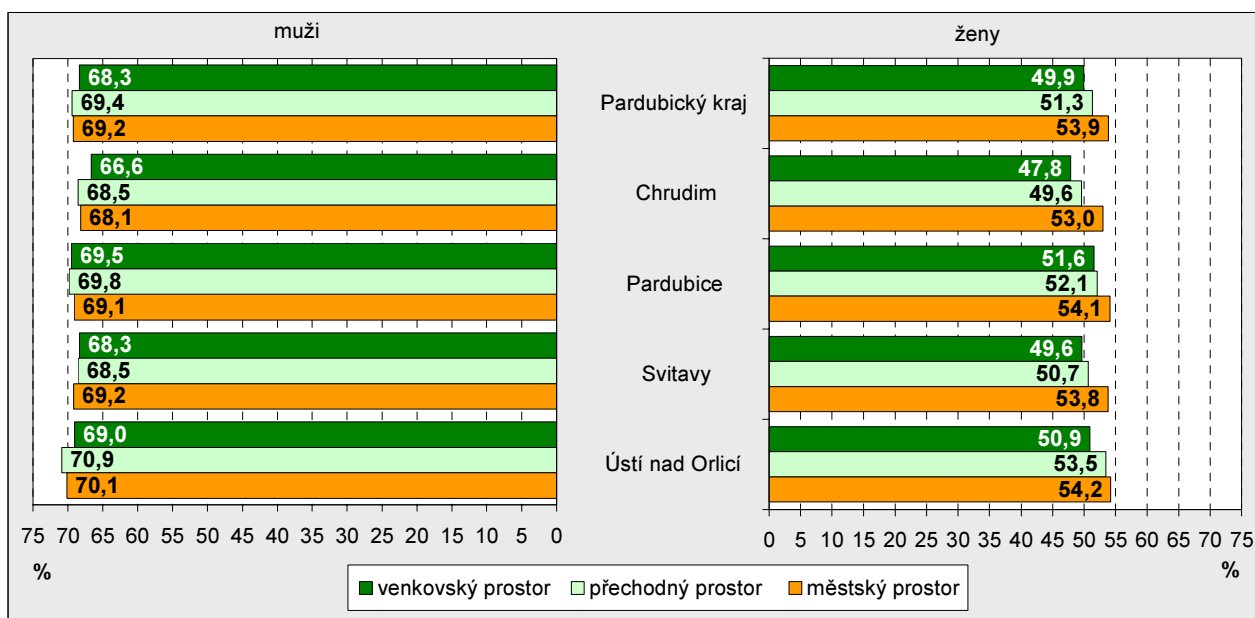
Území ¹⁾	Ekonomická aktivita podle SLDB 2001						Míra nezaměstnanosti ²⁾ k 31. 12. 2008		
	míra ekonomické aktivity (%)			pracovní místa na 1 000 zaměstnaných osob			Míra nezaměstnanosti (%)		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	59,1	60,2	61,2	542,0	744,2	1 196,0	7,7	6,4	5,8
okres Chrudim	57,1	58,9	60,3	538,7	874,1	1 134,4	7,8	7,9	6,0
SO ORP Hlinsko	56,1	58,8	59,7	448,2	681,4	1 297,6	7,6	9,2	6,0
SO ORP Chrudim	57,5	58,9	60,4	571,3	911,4	1 096,3	7,9	7,7	6,1
SO POÚ Heřmanův Městec	57,6	-	57,8	756,5	-	770,5	7,9	-	5,7
SO POÚ Chrast	59,6	61,4	57,8	476,8	791,2	925,8	8,4	10,0	8,7
SO POÚ Chrudim	59,4	-	61,1	534,7	-	1 238,3	6,7	-	5,4
SO POÚ Nasavrky	52,9	-	57,3	655,4	-	597,1	11,9	-	10,2
SO POÚ Skuteč	54,5	57,6	59,7	533,3	1 047,7	926,1	7,8	5,9	7,0
SO POÚ Třemošnice	54,5	57,7	63,1	556,7	750,0	978,3	8,0	8,0	6,2
okres Pardubice	60,3	60,8	61,3	516,9	784,0	1 148,6	5,8	4,8	4,3
SO ORP Holice	59,7	59,5	59,9	491,8	547,9	1 038,9	4,0	4,6	3,6
SO ORP Pardubice	61,4	61,1	61,3	490,2	836,9	1 165,3	5,7	4,9	4,2
SO POÚ Lázně Bohdaneč	61,2	61,0	62,2	482,5	571,4	1 265,5	5,9	2,4	5,3
SO POÚ Pardubice	61,6	61,1	61,2	499,3	842,7	1 160,8	5,5	4,9	4,2
SO ORP Přelouč	59,8	-	61,8	553,1	-	1 067,3	7,0	-	5,1
SO POÚ Chvaletice	60,8	-	61,8	655,4	-	1 168,0	6,6	-	5,0
SO POÚ Přelouč	59,5	-	61,8	519,1	-	1 032,1	7,1	-	5,1
okres Svitavy	58,9	59,4	61,2	510,1	723,8	1 229,4	10,4	7,6	7,8
SO ORP Litomyšl	60,0	57,4	60,7	517,0	626,6	1 435,0	6,5	6,4	5,7
SO ORP Moravská Třebová	60,2	-	60,6	530,6	-	1 212,5	15,0	-	10,4
SO POÚ Jevíčko	57,6	-	60,0	544,2	-	1 980,4	13,7	-	9,8
SO POÚ Moravská Třebová	61,2	-	60,8	524,9	-	1 023,7	15,6	-	10,6
SO ORP Polička	56,4	59,0	60,6	500,6	1 334,8	1 181,5	6,7	8,0	4,4
SO ORP Svitavy	58,1	61,8	62,1	480,7	748,1	1 157,5	11,9	8,8	8,9
okres Ústí nad Orlicí	59,9	62,1	61,8	588,0	484,5	1 282,9	6,3	6,1	6,4
SO ORP Česká Třebová	61,0	-	61,4	388,1	-	1 087,9	9,9	-	8,2
SO ORP Králíky	58,6	-	61,4	794,1	-	892,6	7,9	-	7,9
SO ORP Lanškroun	60,9	65,1	64,4	553,5	329,0	1 960,6	7,0	12,5	7,3
SO ORP Ústí nad Orlicí	59,3	62,0	61,4	591,8	494,6	1 258,1	6,6	5,1	6,6
SO ORP Vysoké Mýto	59,4	57,1	61,8	587,2	690,0	1 192,2	5,0	3,7	5,1
SO POÚ Choceň	60,7	-	60,5	608,8	-	1 024,7	4,7	-	5,3
SO POÚ Vysoké Mýto	58,2	57,1	62,8	567,5	690,0	1 316,5	5,3	3,7	4,9
SO ORP Žamberk	60,1	-	61,4	585,8	-	1 284,0	5,2	-	5,2
SO POÚ Jablonné nad Orlicí	60,0	-	61,3	550,7	-	1 405,1	5,1	-	4,5
SO POÚ Letohrad	56,4	-	60,2	599,5	-	1 229,4	3,8	-	4,3
SO POÚ Žamberk	61,2	-	62,7	604,7	-	1 276,5	5,6	-	6,5

¹⁾ shoduje-li se území SO ORP s SO POÚ, není zde SO POÚ samostatně uvedeno

²⁾ v současně platné metodice: podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání k 31. 12. 2008 na ekonomicky aktivním obyvatelstvu k 1. 3. 2001 (SLDB)

Míra ekonomické aktivity žen k 1. 3. 2001 zaostávala za aktivitou **mužů** v kraji ve všech třech typech sledovaných prostorů – venkovském a přechodném o 18 procentních bodů, v městském o 15 p. b. Projevuje se zde nejen péče žen o děti, ale také jejich dřívější odchod do důchodu oproti mužům. Nejvyšší míra ekonomické aktivity mužů ve venkovském prostoru byla zaznamenána v SO POÚ Lanškroun, Choceň a Česká Třebová, nejnižší pak kromě Letohradská ve všech SO POÚ okresu Chrudim mimo Chrudimská a Chrastocka. Nejvyšší mírou ekonomické aktivity žen na venkově se vyznačuje Pardubicko spolu s Žamberskem, v městském prostoru přitom dominuje Lanškrounsko.

Graf 15 Míra ekonomické aktivity podle pohlaví v okresech Pardubického kraje k 1. 3. 2001

Ve **věkové skupině** nejmladších osob (15 – 24 let) se projevuje zřetelně vyšší míra ekonomické aktivity ve venkovském i přechodném prostoru oproti městskému (v roce 2001 v kraji o více než 3 procentní body). Zcela opačná situace je ve věkové kategorii 25 – 54 let, kde lze sledovat zaostávání míry ekonomické aktivity na venkově i v přechodném prostoru oproti městskému v kraji o 1,5 procentního bodu. Ještě větší rozdíl hodnot sledovaného ukazatele je patrný v nejstarší věkové kategorii (55 – 64 let): o 8 procentních bodů méně na venkově, resp. téměř o 5 p. b. méně v přechodném prostoru oproti městskému.

Tab. 2.4.2 Míra ekonomické aktivity obyvatelstva podle věku k 1. 3. 2001

Zdroj: SLDB 2001

v %

Území	Míra ekonomické aktivity obyvatelstva ve věku								
	15 - 24 let			25 - 54 let			55 - 64 let		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	50,8	50,0	47,0	88,6	88,7	90,2	28,3	31,4	36,2
okres Chrudim	50,3	50,6	46,0	88,4	88,1	89,4	26,9	30,8	32,8
SO ORP Hlinsko	50,0	51,7	47,5	87,9	90,0	89,8	23,9	33,3	30,1
SO ORP Chrudim	50,4	50,4	45,6	88,6	87,8	89,3	27,9	30,3	33,5
okres Pardubice	52,7	50,1	46,7	89,7	88,0	90,6	31,2	34,2	39,7
SO ORP Holice	51,4	51,6	47,5	89,2	86,8	89,8	27,8	28,8	36,1
SO ORP Pardubice	52,8	49,9	46,4	90,0	88,3	90,7	32,4	35,4	40,4
SO ORP Přelouč	53,5	-	48,8	89,7	-	90,0	32,1	-	35,6
okres Svitavy	50,5	48,0	46,6	88,6	89,5	89,6	25,4	28,6	32,8
SO ORP Litomyšl	48,6	42,7	43,2	89,1	89,8	91,3	28,8	27,6	35,3
SO ORP Moravská Třebová	53,0	-	47,0	89,4	-	89,8	24,5	-	31,1
SO ORP Polička	48,7	46,3	45,1	87,3	89,3	89,4	24,2	34,4	31,9
SO ORP Svitavy	51,1	55,3	49,0	88,0	89,2	88,6	23,8	29,2	33,1
okres Ústí nad Orlicí	50,2	51,4	48,3	88,2	90,0	90,5	30,7	29,7	35,4
SO ORP Česká Třebová	50,1	-	46,7	88,4	-	91,2	30,8	-	32,2
SO ORP Králíky	47,6	-	48,6	85,4	-	89,3	27,4	-	28,8
SO ORP Lanškroun	52,1	56,5	52,8	87,6	88,8	91,5	29,9	31,0	38,7
SO ORP Ústí nad Orlicí	49,5	50,9	48,1	90,5	90,3	90,7	29,3	29,9	36,7
SO ORP Vysoké Mýto	50,5	46,3	50,8	89,8	89,8	90,6	31,8	26,7	35,5
SO ORP Žamberk	49,5	-	43,9	87,6	-	89,3	32,2	-	37,3

Hodnotíme-li pouze venkovský prostor, zjišťujeme nejvyšší míru ekonomické aktivity v nejmladší věkové skupině do 24 let v SO ORP Králíky (méně než 48 %), více než 53procentní podíl ekonomicky aktivních na celkovém počtu osob ve věku 15 – 24 let byl naopak zaznamenán na Přeloučsku a Moravskotřebovsku. Nejvyšší ekonomická aktivita v nejstarší věkové kategorii 55 – 64 let na Pardubicku (32,4 % v roce 2001) je umožněna vyšší nabídkou pracovních příležitostí pro tyto osoby. Vysoká míra ekonomické aktivity v uvedené věkové skupině byla zjištěna také na Žambersku a Přeloučsku.

Pokud z dosud hodnocené skupiny ekonomicky aktivních osob vyloučíme pracující důchodce, pracující studenty a učně, osoby na řádné mateřské dovolené a nezaměstnané, získáme kategorii **zaměstnaných osob** (v postavení zaměstnanců, zaměstnavatelů i samostatně činných). Pro hodnocení rozdílů mezi venkovským, přechodným a městským prostorem v kraji byla zvolena struktura zaměstnaných osob (s trvalým nebo dlouhodobým pobytem na daném území) z hlediska odvětví jejich činnosti.

Tab. 2.4.3 Zaměstnané osoby podle sektoru ekonomické činnosti k 1. 3. 2001

Zdroj: SLDB 2001

Území	Zaměstnané osoby celkem			v tom sektor ekonomické činnosti ¹⁾ (%)								
				primární			sekundární			terciární		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	67 911	18 527	148 973	14,5	9,2	2,6	48,1	45,4	42,6	37,3	45,4	54,8
okres Chrudim	15 433	4 892	25 845	12,2	9,9	3,3	48,4	46,1	44,0	39,4	44,0	52,7
SO ORP Hlinsko	4 094	794	4 900	10,5	6,9	2,4	56,7	57,1	55,7	32,9	35,9	41,9
SO ORP Chrudim	11 339	4 098	20 945	12,9	10,5	3,5	45,5	43,9	41,2	41,7	45,6	55,3
okres Pardubice	12 992	6 783	57 739	11,8	6,7	1,5	46,9	43,0	39,2	41,3	50,3	59,3
SO ORP Holice	3 097	1 241	3 006	14,0	10,6	4,3	45,5	43,5	47,1	40,5	45,9	48,6
SO ORP Pardubice	4 457	5 542	48 774	12,1	5,8	1,1	44,2	42,9	37,3	43,7	51,3	61,5
SO ORP Přelouč	5 438	-	5 959	10,2	-	2,7	49,9	-	50,5	39,8	-	46,8
okres Svitavy	18 485	3 653	25 188	17,5	14,2	3,8	49,3	44,8	44,6	33,2	41,0	51,6
SO ORP Litomyšl	5 174	1 813	4 811	23,5	19,3	5,3	39,8	36,3	39,2	36,7	44,5	55,5
SO ORP Moravská Třebová	5 759	-	6 465	13,2	-	3,5	57,4	-	47,7	29,4	-	48,8
SO ORP Polička	3 466	224	4 964	17,9	12,6	4,9	49,5	46,4	47,9	32,6	41,0	47,2
SO ORP Svitavy	4 086	1 616	8 948	15,5	8,7	2,6	49,6	54,2	43,4	34,8	37,1	54,0
okres Ústí nad Orlicí	21 001	3 199	40 201	15,3	7,8	2,9	47,6	50,0	45,4	37,1	42,2	51,7
SO ORP Česká Třebová	1 077	-	7 830	5,0	-	1,0	48,6	-	38,9	46,4	-	60,1
SO ORP Králíky	1 938	-	2 178	8,1	-	5,6	49,2	-	45,5	42,7	-	48,9
SO ORP Lanškroun	5 075	465	5 105	13,8	4,8	2,3	53,4	59,7	59,0	32,7	35,5	38,8
SO ORP Ústí nad Orlicí	2 156	2 505	7 892	14,9	6,8	2,0	41,3	48,9	41,4	43,8	44,3	56,6
SO ORP Vysoké Mýto	4 649	229	9 876	19,7	24,4	4,5	43,6	41,8	45,8	36,7	33,8	49,7
SO ORP Žamberk	6 106	-	7 320	17,4	-	3,4	47,4	-	46,6	35,2	-	50,0

¹⁾ podíl na počtu zaměstnaných se zjištěným sektorem ekonomické činnosti

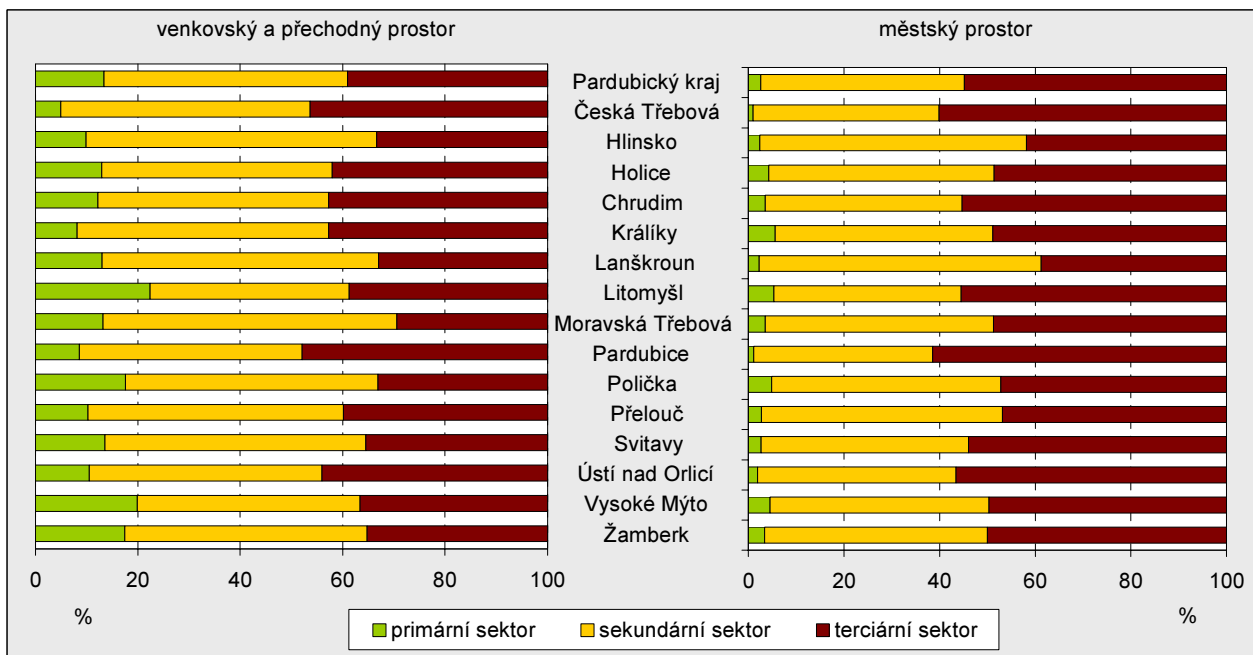
V roce 2001 žilo z celkového počtu 235,4 tis. zaměstnaných osob bydlících v kraji 29 % na venkově, 8 % v přechodném a 63 % v městském prostoru.

Není překvapující, že podíl zaměstnaných v **primárním sektoru** (zemědělství, lesnictví a rybolov) ve venkovském prostoru (14,5 % v roce 2001) výrazně převyšuje krajský průměr (6,5 %) a tedy i hodnotu v přechodném (o 5 procentních bodů) a městském (o 12 p. b.) prostoru. Nejvyšší zaměstnanost v tomto odvětví ve venkovském prostoru charakterizovala v roce 2001 správní obvod ORP Litomyšl (více než pětina zaměstnaných osob), na druhé straně ve správních obvodech s nejmenším počtem spádových obcí (Českořebovsko spolu s Králickem) nedosahovala ani jedné desetiny.

Rovněž v **sekundárním sektoru** (průmysl a stavebnictví) nacházíme vyšší podíl zaměstnaných bydlících na venkově (48 % v kraji) ve srovnání s přechodným i městským prostorem, i když rozdíly zde nejsou tak velké jako u primárního sektoru. Více než polovina zaměstnaných bydlících na venkově pracovala v roce 2001 v sekundárním sektoru v SO ORP Moravská Třebová, Lanškroun a Hlinsko, nejméně – necelých 40 % – činil podíl zaměstnaných v sekundární sféře na zemědělsky zaměřeném Litomyšlsku.

Terciární sféra (tržní i netržní služby) je doménou městského prostoru – 54,8procentní podíl zaměstnaných bydlících ve městech v roce 2001 převyšoval zaměstnanost ve službách ve venkovském prostoru o 17 procentních bodů. V přechodném prostoru přítomný podíl zaměstnaných ve službách zaostával za městským prostorem pouze o 9 procentních bodů. Řada osob bydlících v přechodném prostoru totiž dojíždí za prací do blízkých měst, kde je relativně vysoká nabídka pracovních míst právě v terciárním sektoru. Nejvyšší – více než 60procentní podíl zaměstnaných v sektoru služeb ve městech charakterizuje SO ORP Pardubice a Česká Třebová. Nadprůměrná zaměstnanost v terciární sféře je rovněž typická pro přechodný prostor pardubického správního obvodu (51 % v roce 2001 při krajském průměru 45,4 %).

Graf 16 Zaměstnaní podle sektoru ekonomické činnosti ve správních obvodech ORP Pardubického kraje k 1. 3. 2001

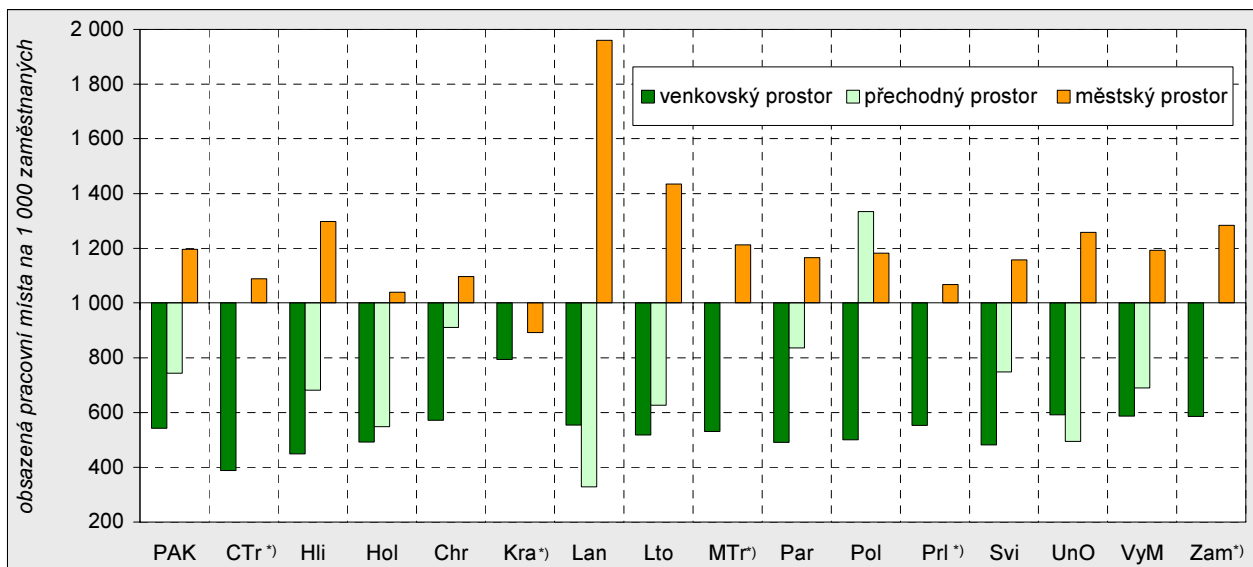

V doposud hodnocené struktuře zaměstnaných osob bydlících na daném území nebyl uvažován vliv dojížďky za práci. Díky údajům ze sčítání lidu lze k počtu obyvatel, kteří v určitém území bydlí i pracují, připočítat ty, kteří sem za práci dojíždějí a naopak odečíst ty, kteří za práci vyjíždějí. Získáváme tak údaje o počtu **obsazených pracovních míst** definovaných jako součet počtu zaměstnaných osob bydlících (trvale či dlouhodobě) v daném území a salda dojížďky.

Obsazená pracovní místa ve venkovském prostoru se v roce 2001 podílela na celkovém počtu 228,8 tis. pracovních míst v kraji 16 %. Vzhledem k tomu, že však na venkově žilo téměř 30 % z celkového počtu zaměstnaných osob bydlících v kraji, je zřejmé, že venkovský prostor je charakteristický převahou vyjíždějících za prací nad dojíždějícími. Obdobnou situaci lze pozorovat rovněž v přechodném prostoru (šestiprocentní podíl pracovních míst oproti osmiprocentnímu podílu bydlících zaměstnaných).

V zájmu srovnatelnosti různě velkých správních obvodů byl počet pracovních míst přepočten **na 1 000 zaměstnaných** v daném území bydlících (viz tab. 2.4.1); hodnoty ukazatele nižší než 1 000 přitom indikují, že v určitém území je přebytek počtu zaměstnaných zde bydlících nad počtem pracovních příležitostí (tedy, že saldo dojížďky je záporné).

Graf 17 Obsazená pracovní místa na 1 000 zaměstnaných bydlících v SO ORP Pardubického kraje k 1. 3. 2001

^{*)} ve správním obvodu ORP nebyly do přechodného prostoru zařazeny žádné obce

Z předchozího grafu je patrné, že převaha vyjíždějících nad dojíždějícími je typická pro **venkovský prostor** ve všech správních obvodech ORP v kraji, přičemž hodnota sledovaného ukazatele se zde v roce 2001 pohybovala od 388 na Českořtebovsku po 794 na Králicku (při krajském průměru 542 pracovních míst na 1 000 zaměstnaných). **Přechodný prostor** (kromě Poličska a na úrovni SO POÚ i kromě Skutečska) charakterizuje rovněž záporné saldo dojížděky, i když převaha počtu zaměstnaných nad počtem pracovních míst ve většině regionů není tak výrazná jako na venkově.

V **městském prostoru** v kraji má (zejména díky krajskému městu) specifické postavení SO ORP Pardubice s 56,8 tisíci obsazenými pracovními místy v roce 2001, což představuje téměř třetinu všech pracovních míst městského prostoru a zároveň pětinu všech pracovních míst v kraji. Po přepočtu pracovních míst na 1 000 zaměstnaných však zjišťujeme zcela výsadní postavení Lanškrounska, resp. sídla tohoto správního obvodu – města Lanškroun, které je významným centrem pracovních příležitostí. Na 1 000 zaměstnaných bydlících v Lanškrouně připadalo při posledním sčítání lidu 1 961 obsazených pracovních míst (tj. o 765 více oproti průměrné hodnotě městského prostoru v kraji a o 526 více oproti správnímu obvodu s druhou nejvyšší hodnotou sledovaného ukazatele – Litomyšlsku).

Ve všech SO ORP v kraji kromě Králicka (a na úrovni SO POÚ také kromě Heřmanoměstecka, Chrastocka, Nasavrcka, Skutečska a Třemošnicka) se městský prostor vyznačoval kladným saldem dojížděky a počet pracovních míst připadajících 1 000 zaměstnaných zde tedy převyšoval hranici jednoho tisíce.

Tab. 2.4.4 Obsazená pracovní místa podle sektoru ekonomické činnosti k 1. 3. 2001

Zdroj: SLDB 2001

Území	Pracovní místa celkem			v tom sektor ekonomické činnosti ¹⁾ (%)								
				primární			sekundární			terciární		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	36 808	13 788	178 175	25,4	13,6	2,3	41,5	47,2	46,0	33,1	39,2	51,6
okres Chrudim	8 313	4 276	29 319	21,9	12,3	2,9	41,9	44,9	46,7	36,2	42,8	50,4
SO ORP Hlinsko	1 835	541	6 358	21,2	8,3	1,7	45,3	57,6	62,1	33,5	34,1	36,2
SO ORP Chrudim	6 478	3 735	22 961	22,1	12,9	3,2	41,0	43,0	42,4	36,9	44,0	54,4
okres Pardubice	6 716	5 318	66 318	22,5	8,7	1,3	41,2	47,8	40,9	36,3	43,6	57,8
SO ORP Holice	1 523	680	3 123	27,9	16,2	3,8	37,8	40,8	55,5	34,3	42,9	40,7
SO ORP Pardubice	2 185	4 638	56 835	24,5	7,5	1,0	37,8	48,8	38,1	37,7	43,6	60,8
SO ORP Přelouč	3 008	-	6 360	18,3	-	2,1	45,4	-	58,7	36,3	-	39,2
okres Svitavy	9 430	2 644	30 965	29,9	23,4	4,3	38,9	49,2	47,4	31,2	27,4	48,3
SO ORP Litomyšl	2 675	1 136	6 904	40,3	40,5	5,6	28,5	24,6	45,2	31,2	34,9	49,1
SO ORP Moravská Třebová	3 056	-	7 839	21,5	-	3,4	48,8	-	54,3	29,7	-	42,3
SO ORP Polička	1 735	299	5 865	29,6	11,4	4,6	36,7	74,4	53,7	33,7	14,1	41,6
SO ORP Svitavy	1 964	1 209	10 357	29,0	10,3	4,0	39,5	66,0	40,2	31,5	23,7	55,8
okres Ústí nad Orlicí	12 349	1 550	51 573	25,8	17,0	2,2	43,3	47,8	51,4	30,9	35,2	46,4
SO ORP Česká Třebová	418	-	8 518	9,4	-	0,6	47,0	-	39,8	43,6	-	59,6
SO ORP Králíky	1 539	-	1 944	9,1	-	5,3	48,0	-	43,8	42,9	-	50,9
SO ORP Lanškroun	2 809	153	10 009	24,4	17,7	1,3	44,2	32,0	73,9	31,4	50,3	24,8
SO ORP Ústí nad Orlicí	1 276	1 239	9 929	17,8	14,2	1,7	52,2	52,0	38,0	30,0	33,8	60,4
SO ORP Vysoké Mýto	2 730	158	11 774	37,6	38,3	3,5	38,8	30,5	51,3	23,5	31,2	45,2
SO ORP Žamberk	3 577	-	9 399	29,8	-	2,9	40,3	-	53,5	29,9	-	43,6

¹⁾ podíl na počtu pracovních míst se zjištěným sektorem ekonomické činnosti

V **odvětvové struktuře pracovních míst** (viz předchozí tabulka) nacházíme zřetelnou převahu primárního sektoru ve venkovském prostoru. V roce 2001 v kraji byla čtvrtina pracovních míst na venkově právě v primární sféře; s maximem v SO ORP Litomyšl (40 %) a minimem na Králicku a Českořtebovsku (v obou případech cca 9 %). Ve většině SO ORP v kraji dosahuje podíl pracovních míst v sekundárním sektoru vyšších hodnot v městském prostoru oproti venkovu – v Lanškrouně dokonce tři čtvrtin všech pracovních míst (při průměrné hodnotě 46 % v městském prostoru kraje). Terciární sféra je pak doménou městského prostoru, a to zejména na Pardubicku a Orlickoústecku (s více než 60% podílem pracovních míst v roce 2001 při krajském průměru kolem 52 %).

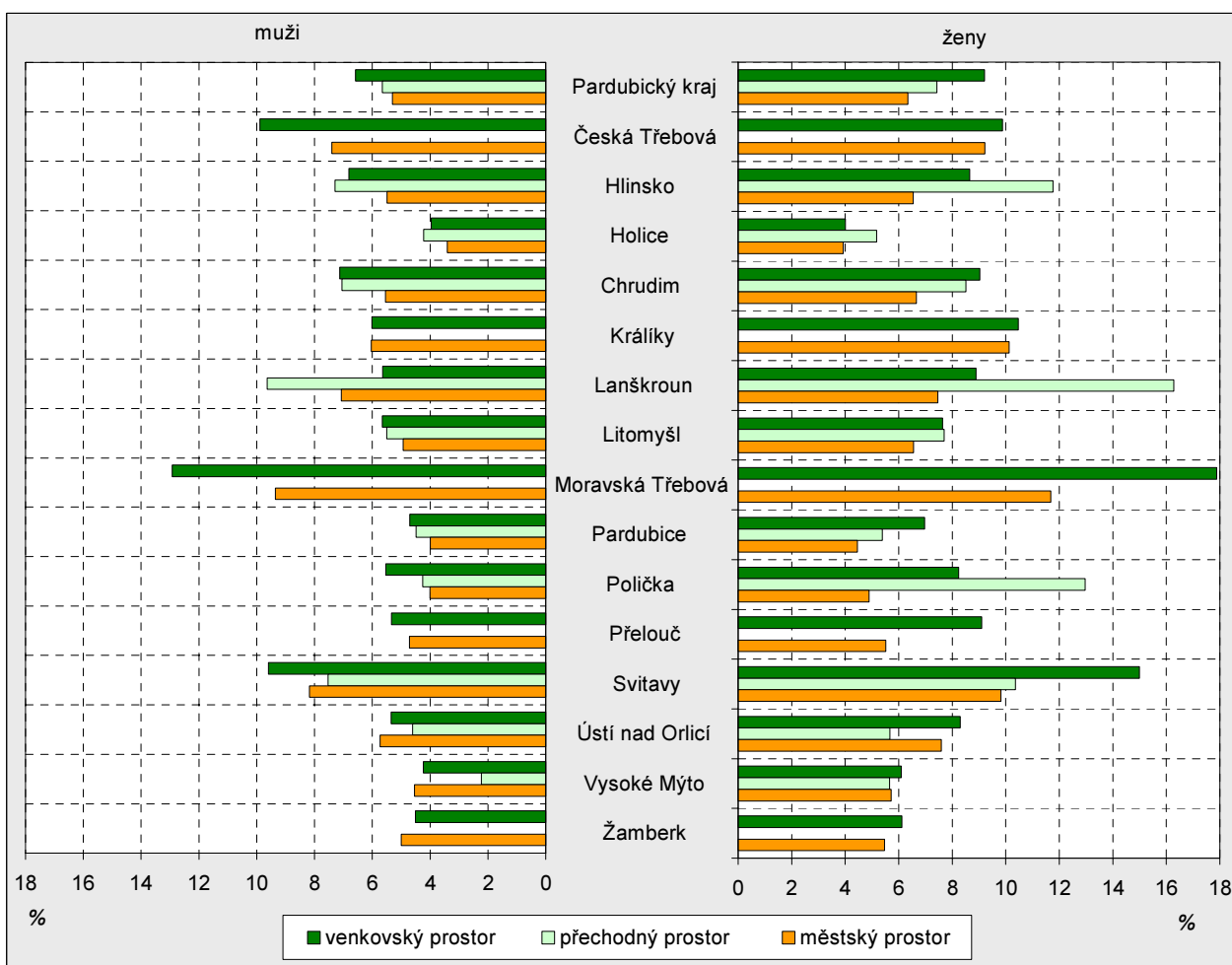
Při hodnocení ekonomické aktivity obyvatelstva na základě výsledků sčítání lidu, domů a bytů, jakožto jedinečného zdroje dat za menší územní celky, je třeba mít na paměti i další změny, ke kterým v této oblasti dochází v období po sčítání. Jestliže po roce 2004 se situace na trhu práce v kraji vyvíjí poměrně příznivě, již od druhé poloviny roku 2008 se zde projevuje vliv probíhajícího ekonomického útlumu a s tím spojeného dopadu na nabídku pracovních míst. Vzhledem k tomu, že následující sčítání lidu proběhne až v roce 2011, je možné dopady hospodářského poklesu na trh práce v regionech hodnotit s využitím dat o nezaměstnanosti od úřadů práce, resp. Ministerstva práce a sociálních věcí.

Míra nezaměstnanosti, jakožto jeden ze stěžejních ukazatelů vypovídajících o situaci na trhu práce, vyjadřuje podíl počtu evidovaných uchazečů o zaměstnání na jednotlivých úřadech práce a počtu ekonomicky aktivních obyvatel podle sčítání lidu 2001. Tento způsob výpočtu oficiálně využívaný pouze pro území menší než okres aplikujeme v této publikaci v zájmu srovnatelnosti dat i pro vyšší územní celky. Po roce 2004 přechází MPSV na výpočet míry nezaměstnanosti z počtu tzv. **dosazitelných uchazečů**, kteří jsou bezprostředně schopni nastoupit do zaměstnání. Porovnáváme-li vývoj nezaměstnanosti s obdobím před touto změnou metodiky, využíváme k výpočtu, opět pro srovnatelnost, **celkový počet uchazečů**.

Ke konci roku 2008 dosahovala míra nezaměstnanosti **ve venkovském prostoru** kraje 7,7 %, což je o 1,9 procentního bodu více oproti městskému a o 1,3 p. b. více oproti přechodnému prostoru. Vyšší nezaměstnanost na venkově oproti městům (související především s horší nabídkou i dostupností pracovních míst, často i nižší flexibilitou a vzdělaností obyvatel) je typická téměř pro všechny správní obvody POÚ v kraji (viz tab. 2.4.1). Výjimkou jsou pouze regiony v okrese Ústí nad Orlicí (Žambersko, Choceňsko, Letohradsko a Lanškrounsko) a SO POÚ Chrást z okresu Chrudim.

Vysoká nezaměstnanost je dlouhodobým problémem především v okrese Svitavy a zřetelně se zde projevuje právě na venkově (viz též příslušný kartogram s daty za obce v kraji). Ke konci roku 2008 přesáhla míra nezaměstnanosti ve venkovském prostoru hranici 10 procent v SO POÚ Moravská Třebová (zde činila dokonce 15,6 %), Jevíčko, Svitavy a dále v SO POÚ Nasavrky z okresu Chrudim. Méně než pětiprocentní nezaměstnanost na venkově naopak charakterizuje Letohradsko (3,8 %), Holicko a Choceňsko.

Graf 18 Míra nezaměstnanosti podle pohlaví ve správních obvodech ORP Pardubického kraje k 31. 12. 2008

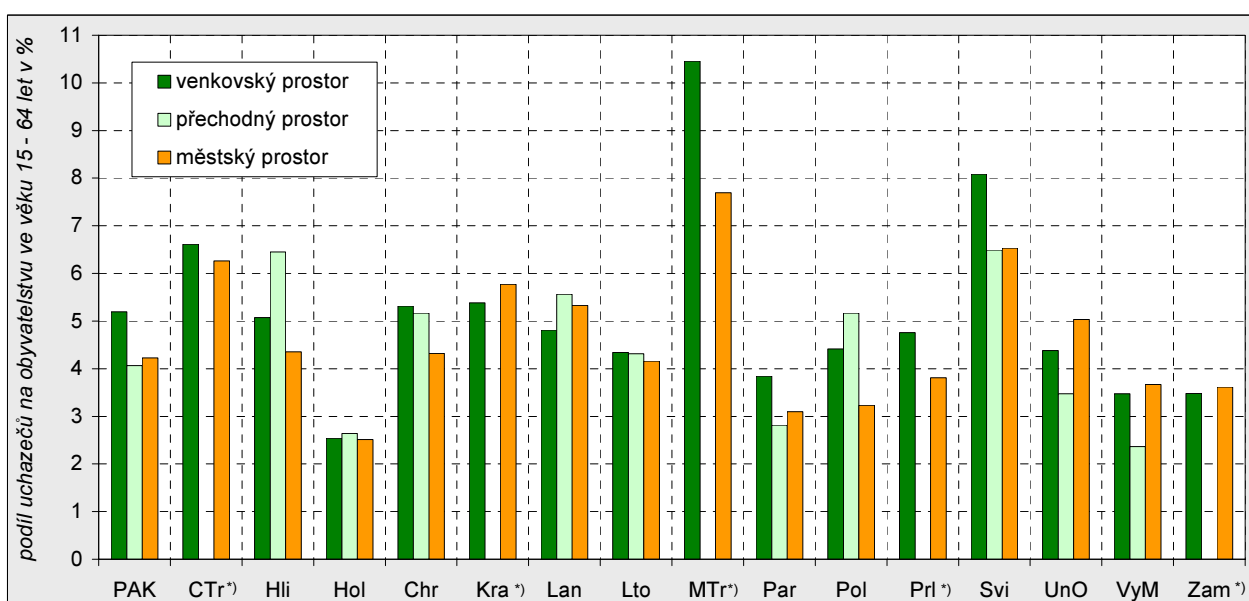

Významné rozdíly v nezaměstnanosti jsou patrné **z hlediska pohlaví**. Především venkovský prostor je typický výrazně vyšší nezaměstnaností žen oproti mužům. K 31. 12. 2008 v kraji míra nezaměstnanosti žen na venkově (9,2 %) převyšovala nezaměstnanost mužů o 2,6 procentního bodu. V přechodném prostoru nebyly rozdíly tak vysoké – nezaměstnanost žen (7,4 %) byla vyšší oproti mužům o 1,8 procentního bodu a v městském prostoru (s mírou nezaměstnanosti žen 6,3 %) činil rozdíl mezi muži a ženami pouze 1 procentní bod. Z pohledu správních obvodů ORP (viz též předchozí graf) je patrné, že velmi vysokou nezaměstnaností jsou postiženy zejména ženy ve venkovském prostoru Moravskotřebovska (téměř 18 % ke konci roku 2008) a Svitavska (15 %).

Úskalím oficiálně používaného výpočtu míry nezaměstnanosti v regionech – s využitím počtu ekonomicky aktivních obyvatel podle sčítání lidu 2001 ve jmenovateli – může být zkreslení výsledných údajů zejména tam, kde od posledního sčítání došlo k významné změně počtu obyvatel. Proto jsme přistoupili také k alternativnímu způsobu výpočtu míry nezaměstnanosti – s využitím **aktuálního počtu obyvatel ve věku** předpokládané ekonomické aktivity **15 – 64 let**. Výpočet je prováděn s vědomím, že v této kategorii je zastoupen i určitý podíl ekonomicky neaktivních (studenti, důchodci, osoby na rodičovské dovolené atd.).

Podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání na počtu obyvatel ve věku 15 – 64 let v kraji k 31. 12. 2008 byl ve venkovském, přechodném (v obou případech přibližně o 2,5 procentního bodu) i městském prostoru (o 1,6 p. b.) nižší oproti běžně publikované míře nezaměstnanosti vypočtené s využitím dat SLDB. Významněji se rozdíl obou použitých metod výpočtu projevují v podrobnějším územním pohledu, zejména pak na úrovni jednotlivých obcí. V obci Rudoltice, která jako jediná tvoří přechodný prostor SO ORP Lanškroun, došlo díky rozsáhlé bytové výstavbě po sčítání lidu k nárůstu počtu obyvatel o více než polovinu. Oficiálně publikovaná míra nezaměstnanosti ke konci roku 2008 zde činila 12,5 %, nezaměstnanost vypočtená na základě aktuálního počtu obyvatel ve věku 15 – 64 let ve jmenovateli dosahuje však 5,6 %, je tedy o 7 procentních bodů nižší.

Graf 19 Podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání na obyvatelstvu ve věku 15 – 64 let v SO ORP Pardubického kraje k 31. 12. 2008

^{*)} ve správním obvodu ORP nebyly do přechodného prostoru zařazeny žádné obce

Pro hodnocení **vývoje na trhu práce v letech 2000 až 2008** jsme záměrně rozdělili toto období do dvou úseků (viz tab. 2.4.5). Do roku 2007 totiž v kraji ještě pokračoval příznivý trend ve vývoji nezaměstnanosti, který se začal projevovat především po roce 2004. Nižší míra nezaměstnanosti ke konci roku 2007 ve srovnání s rokem 2000 ve venkovském prostoru byla zaznamenána ve všech správních obvodech kromě Jevíčska, Svitavska a SO POÚ Jablonné nad Orlicí. V městském prostoru rovněž došlo v tomto období k poklesu nezaměstnanosti téměř ve všech SO POÚ, kromě Nasavrky, Jablonného nad Orlicí, Jevíčka a Lanškrouna.

Od druhé poloviny roku 2008 se v kraji začíná projevovat **vliv hospodářského útlumu** a situace na trhu práce se postupně zhoršuje. Při porovnání míry nezaměstnanosti ke konci roku 2008 oproti roku předchozímu zjišťujeme nárůst ve venkovském, přechodném i městském prostoru kraje o více než 0,6 procentního bodu. Ve venkovském prostoru vzrostla nezaměstnanost v největším rozsahu (o více než 1,8 p. b.) v SO POÚ Ústí nad Orlicí, Lanškroun, Nasavrky a Česká Třebová. V městském prostoru pak nejvíce na Lanškrounsku (tedy městě Lanškroun) – o 3,5 procentního bodu. S ohledem na to, že vliv hospodářského útlumu se projevuje propouštěním zejména v průmyslových podnicích, roste rychleji nezaměstnanost mužů oproti ženám.

V souvislosti s růstem počtu uchazečů o zaměstnání doprovázeným poklesem počtu volných pracovních míst dochází ke snižování absorpční schopnosti trhu práce. Ke konci roku 2008 připadalo ve venkovském prostoru kraje na jedno pracovní místo v průměru 8,5 uchazečů, v přechodném prostoru o 4 uchazeče méně a v městském prostoru 3,7 uchazeče. Extrémně vysoký **počet uchazečů na jedno volné pracovní místo** na venkově připadal na Jevíčsku (64,8) a Králícku (59,7). Posledně jmenovaný SO POÚ se vyznačoval rovněž nejvyšší hodnotou tohoto ukazatele v městském prostoru (tedy městě Králíky) – 39,4. Nejpriznivější

poměr počtu uchazečů na jedno volné místo ve venkovském prostoru nacházíme podle očekávání na Pardubicku (1,6), v městském prostoru pak na Holicku, kde byl ke konci roku 2008 počet uchazečů o zaměstnání a volných míst téměř shodný.

Tab. 2.4.5 Nezaměstnanost

Zdroje: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, SLDB 2001

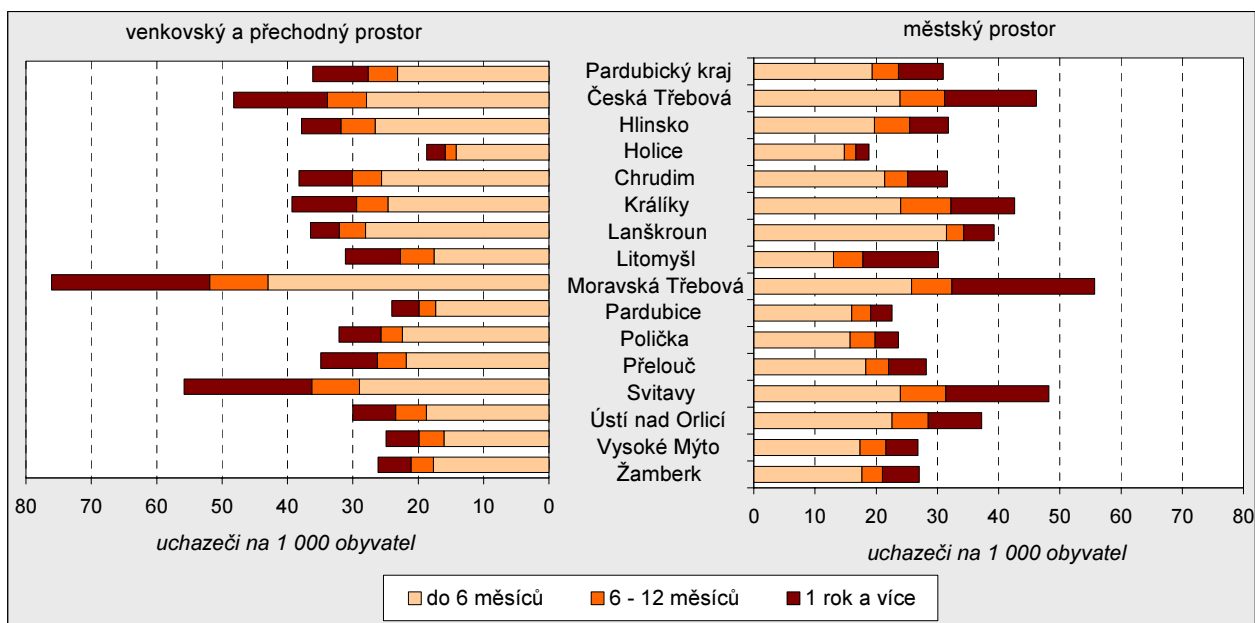
Území ¹⁾	Změna míry nezaměstnanosti k 31. 12. ²⁾ (procentní body)						Počet uchazečů o zaměstnání na 1 volné místo k 31. 12. 2008			Podíl uchazečů v evidenci ÚP nad 1 rok k 31. 12. 2008 (%)		
	2007 - 2000			2008 - 2007			V	P	M	V	P	M
	V	P	M	V	P	M						
Pardubický kraj	-1,81	-1,35	-1,77	0,66	0,65	0,60	8,5	4,4	3,7	23,9	21,1	23,7
okres Chrudim	-3,05	-3,49	-3,15	0,59	0,81	0,62	7,5	4,1	3,0	20,1	20,1	20,4
SO ORP Hlinsko	-0,11	3,53	-0,12	1,35	0,71	1,12	14,4	3,7	3,8	16,8	12,3	19,9
SO ORP Chrudim	-4,06	-4,79	-3,84	0,33	0,83	0,50	6,4	4,2	2,8	21,2	21,9	20,5
SO POÚ Heřmanův Městec	-5,78	-	-5,32	-0,34	-	0,17	15,8	-	3,6	21,1	-	25,9
SO POÚ Chrast	-4,11	-4,87	-4,01	0,51	0,75	1,29	12,4	4,1	3,2	24,9	29,1	22,1
SO POÚ Chrudim	-2,62	-	-3,78	0,27	-	0,21	2,5	-	2,6	25,3	-	21,9
SO POÚ Nasavrky	-0,96	-	1,45	1,92	-	0,00	-	-	8,1	12,5	-	26,0
SO POÚ Skuteč	-3,94	-4,33	-2,69	0,95	0,64	1,50	6,2	3,3	2,2	7,7	12,1	7,9
SO POÚ Třebošnice	-6,93	-5,94	-5,99	-0,36	1,55	1,41	16,0	10,3	5,6	25,0	22,6	19,8
okres Pardubice	-1,03	-0,21	-1,15	0,36	0,71	0,40	4,4	3,4	2,3	21,7	14,8	16,1
SO ORP Holice	-0,79	-0,08	-0,79	0,49	0,39	0,57	4,4	2,0	1,0	19,0	6,6	11,5
SO ORP Pardubice	-0,50	-0,24	-1,12	0,50	0,78	0,44	2,9	3,9	2,3	18,5	16,4	15,5
SO POÚ Lázně Bohdaneč	-0,70	1,60	-0,67	0,66	0,80	0,81	9,2	-	7,1	24,2	16,7	15,8
SO POÚ Pardubice	-0,27	-0,28	-1,14	0,32	0,78	0,43	1,6	3,8	2,2	11,3	16,4	15,5
SO ORP Přelouč	-1,60	-	-1,62	0,17	-	-0,03	6,4	-	3,6	24,8	-	21,8
SO POÚ Chvaletice	-1,47	-	-0,84	-0,40	-	-0,60	26,5	-	21,5	20,8	-	17,4
SO POÚ Přelouč	-1,64	-	-1,89	0,36	-	0,17	5,1	-	2,8	26,1	-	23,3
okres Svitavy	-1,54	-0,81	-1,62	0,53	0,13	-0,01	12,3	4,8	4,6	30,2	31,9	36,1
SO ORP Litomyšl	-2,73	-1,13	-1,98	0,05	0,36	-0,69	6,4	5,8	2,6	26,1	29,9	40,8
SO ORP Moravská Třebová	-0,67	-	-0,88	1,50	-	0,10	16,6	-	6,2	31,8	-	41,9
SO POÚ Jevíčko	2,26	-	0,36	1,24	-	0,15	64,8	-	3,1	38,6	-	32,1
SO POÚ Moravská Třebová	-1,82	-	-1,18	1,61	-	0,09	13,2	-	8,0	29,5	-	44,0
SO ORP Polička	-3,24	0,00	-3,66	0,08	-0,40	0,06	11,5	1,4	5,3	18,9	35,0	16,1
SO ORP Svitavy	0,09	-0,57	-0,86	0,11	-0,06	0,24	15,1	5,7	4,7	35,5	33,1	35,0
okres Ústí nad Orlicí	-1,61	-0,99	-1,85	1,01	0,85	1,25	10,5	12,2	8,3	19,4	18,3	23,4
SO ORP Česká Třebová	-2,82	-	-1,50	1,83	-	1,27	30,3	-	9,5	29,8	-	32,5
SO ORP Králíky	-3,51	-	-1,81	0,65	-	-0,33	59,7	-	39,4	25,1	-	24,4
SO ORP Lanškroun	-0,45	3,84	0,11	1,93	2,22	3,52	11,3	64,0	17,5	12,2	10,9	12,7
SO ORP Ústí nad Orlicí	-3,07	-2,12	-1,80	2,00	0,86	1,52	9,5	9,1	8,3	22,8	20,5	23,4
SO ORP Vysoké Mýto	-2,20	1,66	-3,91	0,12	-2,07	0,59	5,3	9,0	5,9	19,8	33,3	19,6
SO POÚ Choceň	-1,48	-	-2,07	0,08	-	1,02	2,7	-	13,1	20,0	-	18,3
SO POÚ Vysoké Mýto	-2,85	1,66	-5,26	0,15	-2,07	0,27	18,5	9,0	4,1	19,6	33,3	20,6
SO ORP Žamberk	-0,74	-	-0,76	0,53	-	0,76	11,5	-	5,3	19,3	-	22,2
SO POÚ Jablonné nad Orlicí	0,80	-	0,89	0,33	-	0,19	28,0	-	4,1	19,6	-	17,9
SO POÚ Letohrad	-1,41	-	-0,88	-1,41	-	0,85	33,0	-	2,9	24,2	-	21,2
SO POÚ Žamberk	-1,53	-	-1,47	1,12	-	0,96	8,2	-	14,9	18,4	-	24,4

¹⁾ shoduje-li se území SO ORP s SO POÚ, není zde SO POÚ samostatně uvedeno

²⁾ v metodice roku 2001: podíl uchazečů o zaměstnání celkem k 31. 12. daného roku na ekonomicky aktivním obyvatelstvu k 1. 3. 2001 (SLDB)

Průměrná délka evidence uchazeče o zaměstnání na úřadu práce dosahuje 438 dnů ve venkovském, 375 dnů v přechodném a 446 dnů v městském prostoru kraje. V letech 2006 až 2008 se v kraji snižoval podíl uchazečů evidovaných na úřadech práce dlouhodobě, tedy po dobu delší než 1 rok. **Dlouhodobá nezaměstnanost** však může reagovat na vývoj hodnot míry nezaměstnanosti s určitým časovým zpožděním. K 31. 12. 2008 byla ve venkovském i městském prostoru kraje v evidenci nad 1 rok téměř čtvrtina nezaměstnaných (24 %), v přechodném prostoru byl tento podíl jen nepatrně nižší (přibližně o 3 procentní body). Nejvyšší zastoupení dlouhodobě evidovaných uchazečů nacházíme v regionech nejvíce postižených nezaměstnaností – ve venkovském prostoru v SO POÚ Jevíčko a Svitavy (v obou případech více než 35 %), v městském prostoru na Moravskotřebovsku (44,0 %).

Graf 20 Uchazeči o zaměstnání na 1 000 obyvatel podle délky evidence ve správních obvodech ORP Pardubického kraje k 31. 12. 2008

K nejrizikovějším skupinám s ohledem na věk nezaměstnaných patří nejmladší uchazeči do 25 let (často s nedostatečnou praxí) a dále osoby v předdůchodovém věku. Podíl **uchazečů do 25 let** ve venkovském prostoru kraje (16,4 %) je ve srovnání s přechodným i městským prostorem nižší o více než 2 procentní body. Vyšší podíl **uchazečů nad 50 let** na venkově (přibližně 31 %) oproti městskému i přechodnému prostoru souvisí s omezenější nabídkou pracovních příležitostí pro starší osoby. Věková struktura uchazečů o zaměstnání je také zčásti ovlivněna věkovou skladbou populace daného regionu. Nejmenší zastoupení uchazečů do 25 let na venkově je typické pro SO ORP Ústí nad Orlicí a Žamberk, nejvyšší pak pro Českořebovsko. Podíl uchazečů nad 50 let se na konci roku 2008 ve venkovském prostoru pohyboval od jedné čtvrtiny na Pardubicku po 38 % na Vysokomýtsku. Uplatnění **zdravotně postižených osob** na trhu práce je největším problémem na Králicku (více než 27 % z počtu uchazečů na venkově i v městském prostoru při pětinovém podílu na úrovni kraje).

Tab. 2.4.6 Vybrané skupiny uchazečů o zaměstnání k 31. 12. 2008

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR

v %

Území	Podíly vybraných skupin uchazečů o zaměstnání na uchaz. celkem											
	ženy			osoby se zdravotním postižením			osoby ve věku					
	V	P	M	V	P	M	do 25 let			50 a více let		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	51,4	50,5	50,6	21,0	22,0	20,0	16,4	18,4	18,8	30,9	29,7	29,2
okres Chrudim	48,9	49,4	50,6	22,8	22,6	21,0	17,9	23,0	18,4	30,0	27,3	28,2
SO ORP Hlinsko	48,4	53,1	49,7	24,6	23,5	23,6	16,8	13,6	19,9	31,0	24,7	27,0
SO ORP Chrudim	49,0	48,6	50,8	22,2	22,4	20,4	18,3	25,1	18,1	29,6	27,9	28,5
okres Pardubice	54,4	49,5	49,5	17,3	18,9	17,5	19,0	20,2	22,0	30,1	26,8	26,9
SO ORP Holice	46,7	49,2	50,0	23,4	19,7	16,4	18,2	21,3	18,9	34,3	31,1	29,5
SO ORP Pardubice	54,1	49,5	49,5	17,4	18,7	17,9	20,6	20,0	22,2	25,3	25,9	26,4
SO ORP Přelouč	57,0	-	48,7	15,2	-	15,6	18,2	-	21,2	32,0	-	29,5
okres Svitavy	51,4	53,1	51,6	20,6	22,1	20,2	14,9	11,7	17,0	31,0	35,5	30,8
SO ORP Litomyšl	51,4	51,2	52,6	21,4	21,3	20,6	14,9	14,2	11,8	26,4	30,7	35,3
SO ORP Moravská Třebová	50,3	-	51,9	18,5	-	21,2	14,7	-	16,7	32,0	-	31,4
SO ORP Polička	51,7	70,0	51,4	21,5	20,0	15,3	17,0	10,0	19,7	27,5	35,0	24,5
SO ORP Svitavy	53,2	52,5	51,0	23,4	23,1	20,5	14,1	10,0	18,3	33,9	39,4	30,6
okres Ústí nad Orlicí	52,0	50,7	50,9	22,1	26,0	21,6	15,6	15,5	17,6	32,0	31,5	30,6
SO ORP Česká Třebová	40,5	-	50,7	16,5	-	22,6	22,3	-	19,3	28,1	-	29,8
SO ORP Králíky	58,1	-	57,4	27,9	-	27,4	15,1	-	14,7	33,0	-	36,0
SO ORP Lanškroun	53,4	54,7	48,3	16,7	23,4	15,7	19,0	15,6	20,1	26,6	21,9	29,9
SO ORP Ústí nad Orlicí	53,8	47,9	51,8	23,4	26,7	22,6	11,1	15,8	14,5	33,9	37,0	32,4
SO ORP Vysoké Mýto	51,3	66,7	52,0	23,6	33,3	21,6	14,8	11,1	19,6	37,6	11,1	28,0
SO ORP Žamberk	51,0	-	47,6	25,2	-	21,0	12,6	-	15,1	33,6	-	31,4

Růst nezaměstnanosti v Pardubickém kraji pokračuje i po roce 2008, a to rychleji oproti republikovému tempu; podrobné hodnocení vývoje v roce 2009 však již není předmětem předkládané analýzy.

2.5. Bydlení, bytová výstavba

Důsledkem historicky podmíněného odlišného způsobu života na venkově a ve městech jsou rozdíly ve velikosti domovního a bytového fondu, jeho stáří, kvalitě a následně i v charakteristikách úrovně bydlení. Tyto rozdíly se sice postupně zmenšují, přesto jsou patrné i na počátku 21. století. Jednou z cest sblížení úrovně bydlení v městském a venkovském prostoru je převádění části nejméně kvalitního domovního fondu k rekreačním účelům či jeho likvidace. Naproti tomu suburbanizace v zázemí velkých měst vede k růstu domovního fondu a jeho zkvalitňování především v přechodném prostoru.

Téměř dvojnásobné počty **trvale obydlených domů na 1 000 obyvatel** na venkově oproti městům jsou důsledkem vysokého podílu rodinných domů na celkovém domovním fondu ve venkovském i přechodném prostoru. V porovnání s rokem 1991 se v následujících deseti letech snížil počet trvale obydlených domů na 1 000 obyvatel ve venkovském prostoru o 1,6, zatímco v městském prostoru vzrostl o 2,8 a v přechodném prostoru se zvýšil dokonce o 9,4. Nejvýraznější růst v přechodném prostoru byl v 90. letech 20. století zaznamenán ve správním obvodu pověřeného obecního úřadu (SO POÚ) Holice, Polička a Pardubice. Suburbanizační proces tedy v těchto územích začal již před rokem 2000.

Tab. 2.5.1 Domovní a bytový fond v roce 2001

Zdroj: SLDB 2001

Území ¹⁾	Trvale obydlené domy na 1 000 obyvatel			Trvale obydlené byty na 1 000 obyvatel			Podíl neobydlených bytů na celkovém počtu bytů (%)		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	271,4	259,5	142,1	340,3	340,9	371,9	23,2	17,5	8,9
okres Chrudim	282,0	259,0	155,8	338,1	340,8	360,5	24,8	22,9	10,3
SO ORP Hlinsko	276,7	274,0	151,3	324,1	354,5	359,5	25,9	27,2	9,7
SO ORP Chrudim	283,8	256,2	156,9	343,1	338,2	360,7	24,4	22,0	10,4
SO POÚ Heřmanův Městec	256,9	-	176,3	364,1	-	335,7	19,8	-	11,5
SO POÚ Chrast	297,2	230,9	263,4	342,0	336,7	344,4	24,6	15,5	13,6
SO POÚ Chrudim	277,2	-	128,7	326,2	-	369,2	17,7	-	7,7
SO POÚ Nasavrky	323,1	-	261,6	354,8	-	365,8	34,1	-	19,3
SO POÚ Skuteč	278,4	258,4	195,4	332,3	331,2	358,0	26,1	25,9	16,6
SO POÚ Třemošnice	298,6	300,4	153,9	358,7	362,1	344,0	34,9	21,9	13,3
okres Pardubice	284,2	271,3	118,5	348,1	347,5	386,5	21,2	16,0	8,0
SO ORP Holice	288,3	303,3	229,8	345,0	355,5	364,4	20,8	22,4	12,3
SO ORP Pardubice	279,0	263,8	107,8	345,4	345,6	391,1	18,3	14,4	7,5
SO POÚ Lázně Bohdaneč	282,1	246,1	184,4	350,3	320,3	360,6	18,4	12,8	10,2
SO POÚ Pardubice	275,3	264,2	104,3	339,8	346,2	392,5	18,1	14,4	7,4
SO ORP Přelouč	286,0	-	149,3	352,0	-	360,4	23,6	-	9,7
SO POÚ Chvaletice	277,3	-	115,0	347,7	-	375,7	20,0	-	6,3
SO POÚ Přelouč	288,9	-	161,7	353,4	-	354,9	24,8	-	10,9
okres Svitavy	273,6	251,5	158,5	337,1	331,5	360,0	23,0	14,7	8,6
SO ORP Litomyšl	271,1	258,2	178,4	332,8	312,7	356,9	23,0	15,8	9,6
SO ORP Moravská Třebová	263,9	-	154,6	333,4	-	357,7	20,9	-	8,3
SO POÚ Jevíčko	282,7	-	213,5	352,9	-	357,4	23,3	-	15,0
SO POÚ Mor. Třebová	256,2	-	140,3	325,3	-	357,8	19,7	-	6,5
SO ORP Polička	276,2	283,7	168,6	338,6	343,3	362,2	28,2	18,4	12,0
SO ORP Svitavy	288,0	238,6	144,8	346,4	352,9	362,2	20,8	13,0	6,2
okres Ústí nad Orlicí	253,4	245,4	155,3	340,2	338,2	366,7	23,4	13,9	9,6
SO ORP Česká Třebová	255,2	-	147,3	324,1	-	369,6	15,3	-	7,3
SO ORP Králíky	200,0	-	186,5	328,0	-	346,0	17,8	-	14,6
SO ORP Lanškroun	250,0	228,9	151,0	325,3	336,2	357,5	24,4	20,9	6,9
SO ORP Ústí nad Orlicí	277,1	244,7	133,0	355,5	337,6	381,5	23,4	11,8	9,6
SO ORP Vysoké Mýto	284,6	282,4	157,9	353,7	349,0	372,0	24,0	20,9	10,8
SO POÚ Choceň	267,5	-	172,7	344,6	-	365,2	19,3	-	9,4
SO POÚ Vysoké Mýto	299,5	282,4	147,0	361,6	349,0	377,0	27,6	20,9	11,8
SO ORP Žamberk	242,1	-	177,5	343,7	-	352,5	25,1	-	10,7
SO POÚ Jablonné n. Orlicí	254,5	-	176,7	346,3	-	347,5	27,3	-	11,1
SO POÚ Letohrad	242,6	-	189,9	329,2	-	341,1	25,7	-	10,4
SO POÚ Žamberk	234,3	-	165,3	345,9	-	366,7	23,5	-	10,7

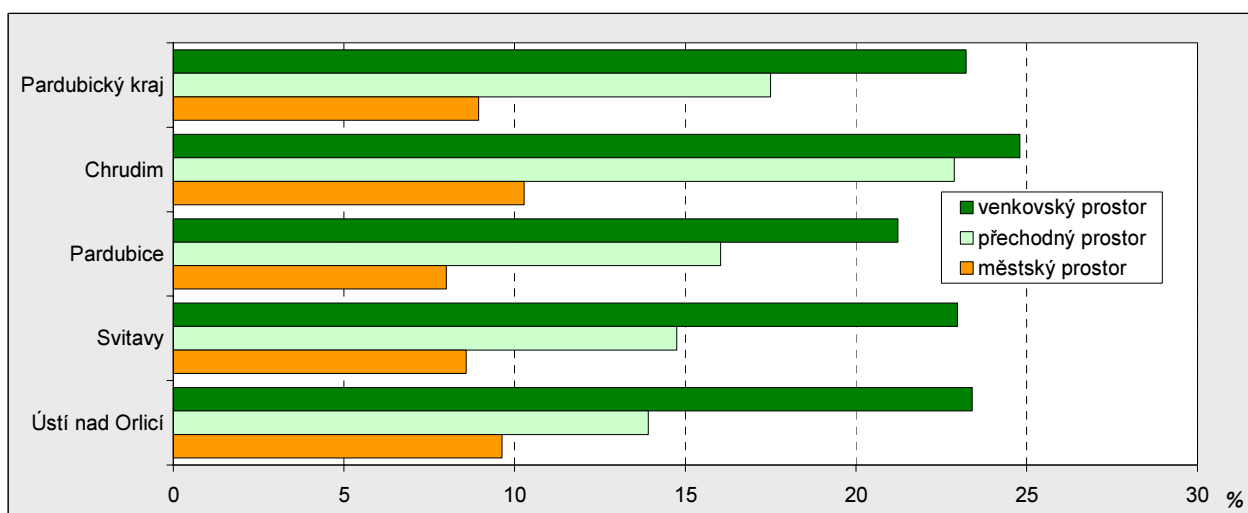
¹⁾ shoduje-li se území SO ORP s SO POÚ, není zde SO POÚ samostatně uvedeno

Počet **neobydlených domů** na 1 000 obyvatel byl v roce 2001 ve venkovských obcích pětikrát vyšší než ve městech (92 oproti 18), přitom v přechodném prostoru byl oproti městskému prostoru trojnásobný. V porovnání s rokem 1991 se počty neobydlených domů zvyšovaly ve městech téměř sedmkrát pomaleji než ve venkovských obcích, v přechodném prostoru byl růst počtu neobydlených domů shodný s růstem počtu trvale obydlených domů. V přechodném prostoru byl v některých SO POÚ růst počtu neobydlených domů na 1 000 obyvatel dokonce vyšší než přírůstek neobydlených domů ve venkovském prostoru (SO POÚ Hlinsko a Lázně Bohdaneč).

Bytový fond rostl v období mezi sčítáními 1991 a 2001 v celokrajském průměru rychleji v přechodném prostoru, přitom stejný přírůstek zde byl zaznamenán u trvale obydlených i neobydlených bytů. Přírůstek celkového počtu bytů na 1 000 obyvatel byl v městském a venkovském prostoru stejně velký, avšak na venkově přibývaly oproti městům dvakrát rychleji neobydlené byty, zatímco ve městech byl trojnásobný přírůstek trvale obydlených bytů. V roce 2001 připadalo na 1 000 obyvatel městského prostoru 372 trvale obydlených a 37 neobydlených bytů. Ve venkovském prostoru to bylo o 32 trvale obydlených bytů méně a o 66 neobydlených bytů více. Přechodný prostor se počtem trvale obydlených bytů nelišil od venkovského, neobydlených bytů na 1 000 obyvatel však zde bylo o třetinu méně než v ostatních venkovských obcích.

Z územního hlediska nejsou ve venkovském prostoru výraznější rozdíly v počtu trvale obydlených bytů na 1 000 obyvatel. Rozdíl mezi územími s nejnižšími počty bytů (SO POÚ Hlinsko, Česká Třebová, Moravská Třebová a Lanškroun) a s nejvyššími počty bytů (SO POÚ Heřmanův Městec a Vysoké Mýto) je 11 – 12 %.

Graf 21 Podíl neobydlených bytů na bytovém fondu v okresech Pardubického kraje k 1. 3. 2001

Mezi **neobydlené byty** byly při sčítání lidu, domů a bytů v roce 2001 zahrnuty ty byty, v nichž nežila žádná osoba přihlášená na dané adrese k trvalému pobytu. Proto významnou část neobydlených bytů především ve městech tvořily byty obydlené osobami s trvalým bydlištěm jinde (při sčítání v roce 2001 byly takové byty označovány jako „byty obydlené přechodně“). I po započtení těchto „neobydlených“ bytů byl v Pardubickém kraji v městském prostoru podíl neobydlených bytů na celkovém počtu bytů dvaapůlkrát nižší než ve venkovském prostoru. V přechodném prostoru se zastoupení neobydlených bytů blížilo prostoru venkovskému především v okrese Chrudim, v SO POÚ Hlinsko bylo dokonce vyšší.

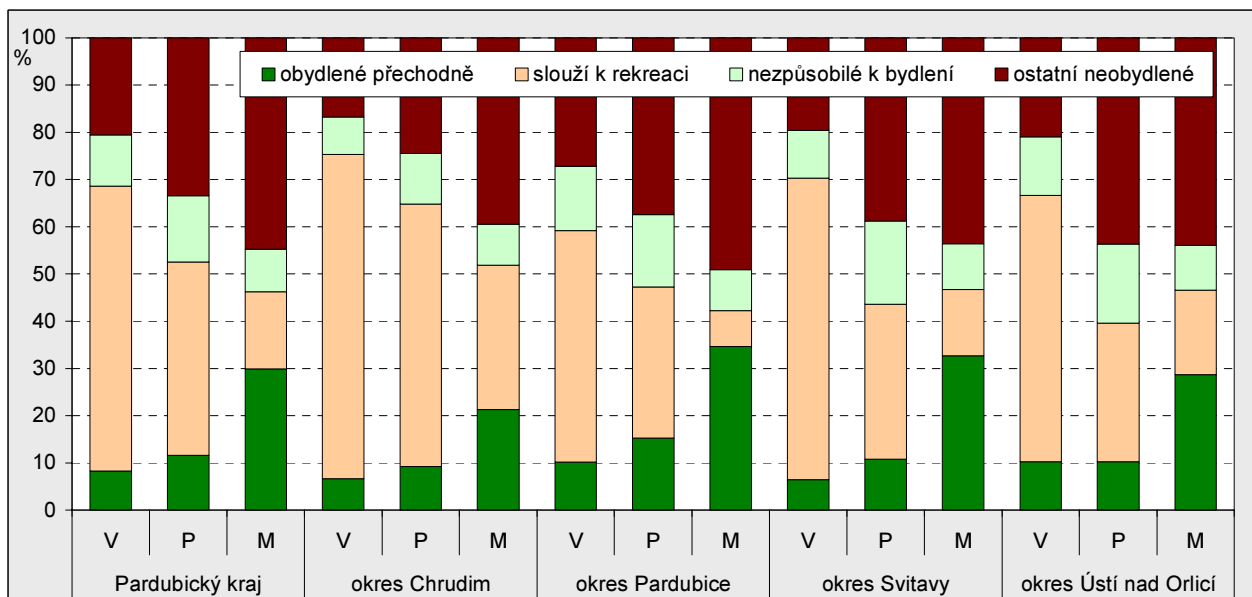
Vysoký podíl neobydlených bytů na celkovém počtu bytů je typický pro rekreační oblasti Železných hor a Českomoravské vrchoviny (SO POÚ Nasavrky, Třemošnice, Hlinsko, Skuteč a Polička) a pro severovýchod kraje (SO POÚ Vysoké Mýto, Letohrad a Jablonné nad Orlicí). V těchto oblastech byl výrazně nadprůměrný podíl neobydlených bytů nejen ve venkovském prostoru, ale v některých případech i v prostoru přechodném (SO POÚ Hlinsko, Třemošnice a Skuteč) a městském (Nasavrky, Skuteč a Jevíčko).

Hlavní příčinou neobydlenosti bytů ve venkovském prostoru bylo v roce 2001 v Pardubickém kraji rekreační využití objektů (60 %), následovala nezpůsobilost k obyvání (11 %). Byty k rekreaci tvořily v SO POÚ Nasavrky 82 % všech neobydlených bytů, v SO POÚ Třemošnice 76 %, v SO POÚ Hlinsko a Skuteč 74 %; naproti tomu v SO POÚ Pardubice pouze 29 % a v SO POÚ Holice 36 % všech neobydlených bytů.

V přechodném prostoru jsou sice též nejvíce zastoupeny neobydlené byty s rekreačním využitím, ale jejich podíl byl v roce 2001 pouze 41 %, přičemž oproti ostatním venkovským obcím byl vyšší podíl všech dalších příčin neobydlenosti bytů. Vysoký podíl bytů k rekreaci byl v přechodném prostoru v okrese Chrudim (56 %), naproti tomu podíl 29 % ze všech neobydlených bytů byl zjištěn v okrese Ústí nad Orlicí.

V městském prostoru sloužilo k rekreaci pouze 16 % neobydlených bytů, zatímco podíl přechodně obydlených bytů byl téměř dvojnásobný. Nejvyšší podíly přechodně obydlených bytů byly sečteny v roce 2001 ve Chvaleticích (60 %), Litomyšli (41 %) a Lanškrouně (40 %).

Graf 22 Struktura neobydlených bytů v okresech Pardubického kraje k 1. 3. 2001

Výsledky SLDB 2001 ukázaly, že u **průměrného stáří domovního fondu** jsou územní rozdíly mezi SO POÚ výrazně větší než rozdíly mezi městským a venkovským prostorem. Obecně lze za území se starým domovním fondem ve městech i na venkově považovat SO POÚ Králíky, Moravská Třebová a Svitavy. K nim lze ještě přiřadit venkovské obce v SO POÚ Vysoké Mýto, Chrast a Nasavrky. Naproti tomu o čtvrtinu mladší domovní fond má ve městech i na venkově SO POÚ Jablonné nad Orlicí, Letohrad a Žamberk.

Tab. 2.5.2 Stáří domů a podíl rodinných domů a bytů v nich v roce 2001

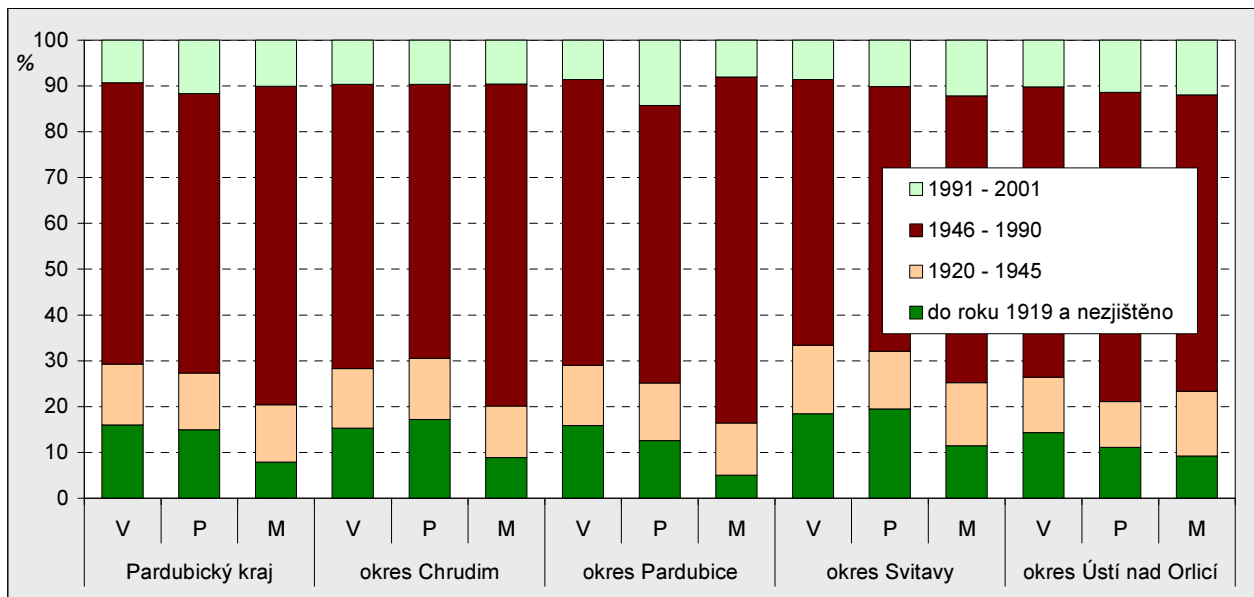
Zdroj: SLDB 2001

Území	Průměrné stáří domů (roky)			Podíl rodinných domů na počtu trvale obydlených domů (%)			Podíl bytů v rodinných domech na počtu trvale obydlených bytů (%)		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	45,3	43,1	44,6	96,2	95,4	82,3	88,9	84,2	37,3
okres Chrudim	45,2	45,8	43,8	96,5	93,3	85,7	89,4	79,0	41,7
SO ORP Hlinsko	41,5	44,6	41,8	97,4	94,0	86,0	94,2	85,1	42,0
SO ORP Chrudim	46,5	46,0	44,2	96,2	93,2	85,7	87,8	77,8	41,6
okres Pardubice	45,0	41,1	44,3	97,3	96,5	79,5	91,7	87,2	29,2
SO ORP Holice	44,2	36,4	42,8	97,6	97,7	92,2	93,6	90,6	68,1
SO ORP Pardubice	44,4	42,4	45,1	97,4	96,3	77,2	92,3	86,4	25,6
SO ORP Přelouč	45,9	-	40,2	96,9	-	82,6	90,1	-	40,8
okres Svitavy	47,2	45,8	45,6	96,5	95,5	81,9	90,9	83,7	42,4
SO ORP Litomyšl	42,4	40,5	41,5	96,7	97,0	83,6	93,0	93,0	48,8
SO ORP Moravská Třebová	49,7	-	49,2	96,2	-	79,7	88,6	-	40,4
SO ORP Polička	45,3	43,4	41,5	96,4	99,3	82,9	91,7	99,4	45,0
SO ORP Svitavy	51,3	53,2	48,1	96,5	92,7	81,9	90,8	71,3	39,1
okres Ústí nad Orlicí	43,7	39,6	44,8	94,9	96,2	83,4	85,0	87,0	43,2
SO ORP Česká Třebová	47,6	-	48,3	96,1	-	85,4	90,0	-	41,0
SO ORP Králíky	53,1	-	48,6	88,1	-	85,0	62,9	-	54,1
SO ORP Lanškroun	42,0	38,9	45,1	95,5	94,8	80,1	88,0	84,2	42,3
SO ORP Ústí nad Orlicí	41,5	39,8	45,4	97,1	96,2	79,5	92,6	86,5	34,8
SO ORP Vysoké Mýto	46,3	38,3	45,8	96,9	97,9	83,2	91,9	96,6	42,6
SO ORP Žamberk	40,3	-	38,4	93,5	-	86,0	81,0	-	53,4

Podíl bytů v domech postavených do roku 1919 byl v roce 2001 v kraji dvakrát vyšší na venkově než ve městech, přitom podíl těchto bytů v přechodném prostoru se příliš nelišil od ostatního venkova. Podíly bytů z období 1920 – 1945 se téměř nelišily mezi městským a venkovským prostorem a ani územní rozdíly

nebyly významné. Výjimku tvořil výrazně nadprůměrný podíl bytů z tohoto období ve venkovských obcích SO POÚ Česká Třebová (24 %) a Svitavy (21 % při celokrajském průměru 13 %).

Graf 23 Byty v trvale obydlených domech v okresech Pardubického kraje podle období výstavby domů k 1. 3. 2001

Nejvíce byly v roce 2001 v Pardubickém kraji zastoupeny byty z období 1946 – 1980. V té době byla intenzivnější výstavba bytů ve městech. Podíl bytů z tohoto období v městském prostoru převyšoval o 7 procentních bodů jejich zastoupení ve venkovském prostoru; v přechodném prostoru měly tyto byty podíl o jeden procentní bod nižší než v ostatních venkovských obcích.

Tab. 2.5.3 Trvale obydlené byty podle období výstavby domu v roce 2001

Zdroj: SLDB 2001

v %

Území	Trvale obydlené byty v domech s obdobím výstavby (rekonstrukce) domu								
	do roku 1945 a nezjištěno			1946 - 1990			1991 - 2001		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	29,3	27,3	20,4	61,4	61,0	69,5	9,3	11,7	10,1
okres Chrudim	28,4	30,6	20,2	62,0	59,7	70,2	9,7	9,7	9,6
SO ORP Hlinsko	23,3	26,6	18,4	67,7	62,4	76,7	9,0	11,0	4,9
SO ORP Chrudim	30,1	31,4	20,6	60,0	59,2	68,7	9,9	9,4	10,7
okres Pardubice	29,0	25,2	16,4	62,4	60,6	75,5	8,6	14,3	8,1
SO ORP Holice	29,0	23,3	23,0	61,8	50,2	67,6	9,2	26,5	9,4
SO ORP Pardubice	27,4	25,6	16,5	63,9	63,0	75,5	8,7	11,4	7,9
SO ORP Přelouč	30,3	-	12,1	61,6	-	79,3	8,1	-	8,6
okres Svitavy	33,4	32,1	25,2	58,0	57,8	62,6	8,6	10,1	12,2
SO ORP Litomyšl	27,0	24,0	20,1	62,2	64,7	64,7	10,7	11,3	15,1
SO ORP Moravská Třebová	36,1	-	30,6	56,3	-	60,3	7,7	-	9,1
SO ORP Polička	29,5	28,3	19,8	62,0	54,9	64,9	8,4	16,8	15,3
SO ORP Svitavy	40,8	41,4	27,1	51,7	50,7	61,7	7,4	7,9	11,2
okres Ústí nad Orlicí	26,4	21,1	23,4	63,4	67,5	64,7	10,2	11,4	12,0
SO ORP Česká Třebová	38,8	-	26,5	51,3	-	68,6	9,9	-	4,9
SO ORP Králíky	38,4	-	37,4	49,8	-	55,3	11,8	-	7,3
SO ORP Lanškroun	25,2	21,0	21,4	64,5	62,6	63,7	10,3	16,5	14,9
SO ORP Ústí nad Orlicí	23,0	21,2	21,4	68,0	68,2	67,8	9,0	10,6	10,7
SO ORP Vysoké Mýto	29,1	20,2	24,2	61,4	69,1	59,5	9,4	10,7	16,3
SO ORP Žamberk	20,3	-	17,8	69,1	-	67,6	10,6	-	14,6

Počty bytů z období 1991 – 2001 ukazují na to, že počátek suburbanizace sahá před rok 2001. Nejvyšší podíl bytů z tohoto desetiletého období byl zaznamenán v přechodném prostoru. Netýkalo se to však zatím celého území kraje, ale přechodného prostoru v SO POÚ Holice, Polička a Lanškroun. V městském prostoru byl podíl postavených či zrekonstruovaných bytů sice menší než v přechodném prostoru, ale vyšší než

ve venkovském prostoru (především zásluhou rekonstruovaných bytů po sovětské armádě ve Vysokém Mýtě, Žamberku a Lázních Bohdaneč). Nadprůměrný podíl byl zjištěn také ve Skutči, Poličce a Litomyšli.

Pro venkovský prostor je charakteristické vyšší **zastoupení rodinných domů** na celkovém domovním fondu a zejména bytů v rodinných domech na celkovém bytovém fondu (viz tab. 2.5.2). Trvale obydlené byty v rodinných domech se ve venkovském prostoru na bytovém fondu podílely z 89 %, v městském prostoru pouze z 37 %. Podíl bytů v rodinných domech v přechodném prostoru byl většinou nižší než ve venkovském prostoru (celokrajsky o 5 procentních bodů).

Tab. 2.5.4 Vybrané charakteristiky úrovně bydlení k 1. 3. 2001

Zdroj: SLDB 2001

Území	Průměrné hodnoty na 1 byt									Obytná plocha na osobu (m ²)		
	počet osob			obytná plocha (m ²)			počet obytných místností 8 m ² a více					
	V	P	M	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	2,92	2,91	2,65	58,1	59,4	48,3	3,03	3,11	2,68	19,7	20,2	18,1
okres Chrudim	2,94	2,90	2,73	60,9	59,9	51,4	3,16	3,15	2,81	20,5	20,3	18,6
SO ORP Hlinsko	3,08	2,80	2,77	61,4	59,2	49,9	3,16	3,14	2,73	19,7	20,9	17,8
SO ORP Chrudim	2,89	2,92	2,72	60,8	60,0	51,7	3,16	3,15	2,82	20,7	20,2	18,8
okres Pardubice	2,86	2,85	2,55	61,2	61,8	46,4	3,26	3,25	2,64	21,1	21,4	18,1
SO ORP Holice	2,89	2,81	2,73	62,2	63,3	56,2	3,29	3,35	3,05	21,2	22,2	20,5
SO ORP Pardubice	2,88	2,86	2,52	61,9	61,4	45,7	3,32	3,23	2,61	21,2	21,2	18,0
SO ORP Přelouč	2,83	-	2,70	60,0	-	47,6	3,19	-	2,71	20,8	-	17,5
okres Svitavy	2,95	2,97	2,73	56,1	57,2	49,0	2,91	2,95	2,67	18,8	19,1	17,9
SO ORP Litomyšl	2,98	3,11	2,77	58,4	61,2	53,2	3,00	3,13	2,86	19,3	19,5	19,2
SO ORP Moravská Třebová	3,00	-	2,74	55,8	-	48,9	2,93	-	2,69	18,5	-	17,8
SO ORP Polička	2,94	2,91	2,72	54,4	57,4	48,8	2,79	2,85	2,62	18,2	19,4	17,8
SO ORP Svitavy	2,88	2,83	2,70	55,3	52,8	47,0	2,87	2,77	2,58	19,0	18,5	17,3
okres Ústí nad Orlicí	2,90	2,95	2,70	55,7	55,9	48,5	2,90	2,94	2,66	19,0	18,8	17,8
SO ORP Česká Třebová	3,08	-	2,68	55,1	-	46,5	2,91	-	2,55	17,8	-	17,2
SO ORP Králíky	2,94	-	2,87	51,6	-	52,0	2,69	-	2,74	17,4	-	17,9
SO ORP Lanškroun	3,04	2,97	2,75	56,2	53,7	49,0	2,96	2,88	2,76	18,3	18,0	17,8
SO ORP Ústí nad Orlicí	2,80	2,96	2,58	55,7	55,7	45,6	2,94	2,92	2,54	19,7	18,7	17,5
SO ORP Vysoké Mýto	2,82	2,87	2,67	58,6	62,3	48,7	2,99	3,17	2,66	20,6	21,3	18,1
SO ORP Žamberk	2,86	-	2,82	54,5	-	52,3	2,83	-	2,84	18,8	-	18,5

Vzhledem k tomu, že byty v rodinných domech jsou v průměru větší než v bytových domech (v Pardubickém kraji v roce 2001 o jednu třetinu), projevuje se odlišná struktura bytového fondu ve městech a na venkově též na vybraných charakteristikách úrovně bydlení.

V obcích ve venkovském prostoru byly v roce 2001 v Pardubickém kraji byty v průměru o pětinu větší než v městském prostoru. **Celková plocha jednoho bytu** byla na venkově 91 m², ve městech 74 m², přitom rozdíl mezi obcemi přechodného prostoru a ostatními venkovskými obcemi byl pouze 1 m² (ve prospěch přechodného prostoru). **Obytná plocha bytu** byla ve venkovském prostoru 58 m² oproti 48 m² v městském prostoru. Byty v přechodném prostoru byly opět o 1 m² větší než na venkově. Je zde patrná souvislost s vyšším podílem nových bytů, které jsou obvykle větší než starší byty. Z územního hlediska byly v roce 2001 největší byty ve venkovském prostoru v SO POÚ Chrudim (65 m² obytné plochy), Pardubice (64 m²), Nasavrky (63 m²) a Holice (62 m²), nejmenší na severovýchodě kraje v SO POÚ Králíky (52 m²) a Jablonné nad Orlicí (53 m²). V přechodném prostoru byly ve stejném období zjištěny největší byty v SO POÚ Lázně Bohdaneč (jde však pouze o 1 obec) a nejmenší v SO POÚ Svitavy, kde byl mezi obcemi přechodného prostoru v rámci Pardubického kraje zaznamenán druhý nejnižší podíl rodinných domů po SO POÚ Chrást.

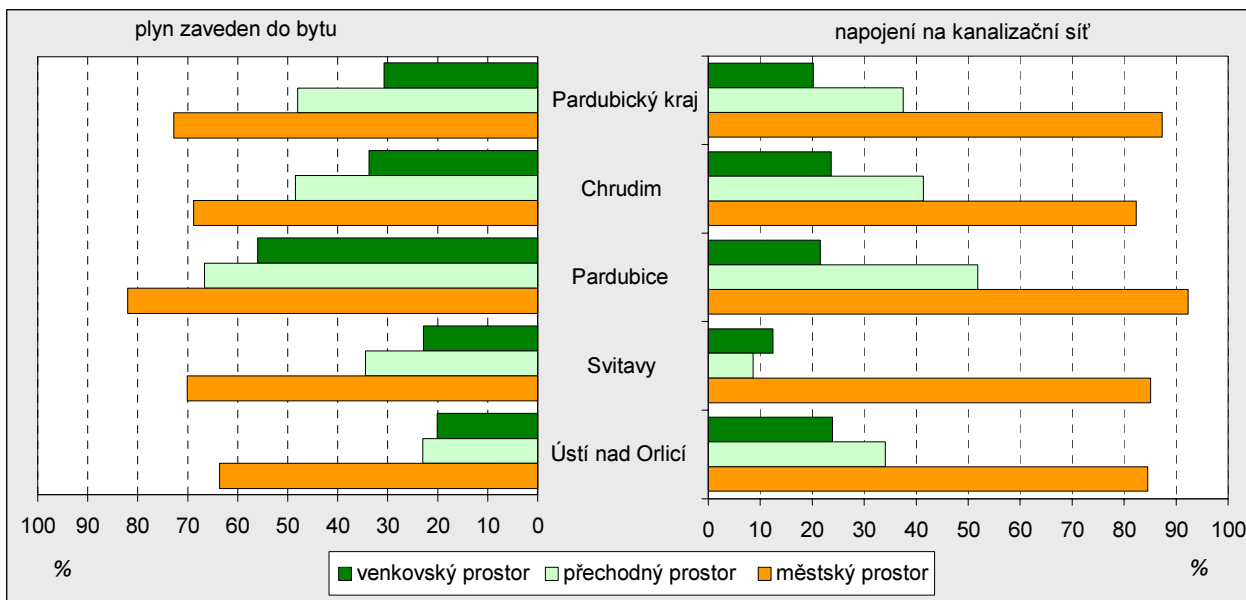
Průměrný počet obytných místností v bytě bezprostředně souvisí s velikostí bytu, vyjádřenou v metrech čtverečních. Přesto, že je průměrná plocha bytu ve venkovských obcích větší o 20 % než v obcích městských, je rozdíl v počtu obytných místností třináctiprocentní. Byty v přechodném prostoru jsou v porovnání s obcemi ve venkovském prostoru větší o 2 % z hlediska obytné plochy i počtu obytných místností.

Také **průměrný počet osob připadajících na 1 byt** je na venkově větší než ve městech (o 10 %), přitom se neliší hodnoty zjištěné ve venkovském a přechodném prostoru. Důsledkem toho, že není tak výrazný rozdíl mezi zalidněním bytů v městském a venkovském prostoru jako je rozdíl ve velikosti bytů, je, že průměrná obytná plocha na obyvatele byla v roce 2001 ve venkovském prostoru o 9 % větší než v prostoru městském. Ještě příznivější poměr počtu obyvatel a obytné plochy než ve venkovském prostoru byl v obcích

zařazených do přechodného prostoru. Z územního hlediska připadala na obyvatele největší obytná plocha ve venkovském prostoru SO POÚ Třemošnice, Nasavrky a Pardubice, nejmenší v SO POÚ Králíky, Česká Třebová a Moravská Třebová.

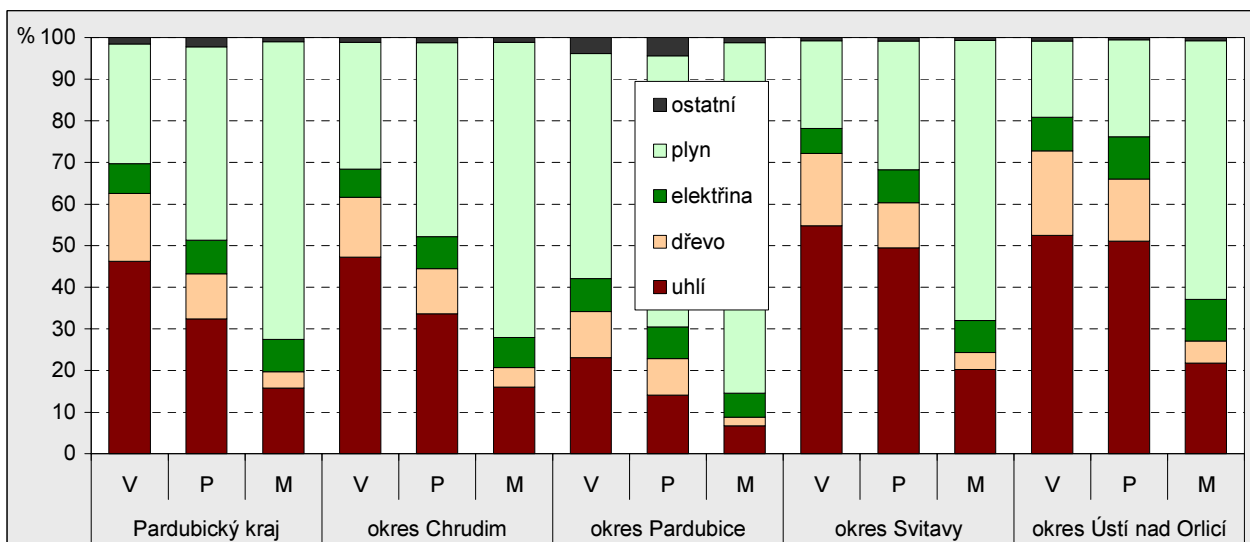
Data ze sčítání lidu, domů a bytů umožňují též porovnat **technickou vybavenost domů a bytů**. V roce 2001 bylo zjištěno, že je ve venkovském prostoru napojeno v Pardubickém kraji na kanalizační síť pouze 20 % bytů, což je o 67 procentních bodů méně než v městském prostoru a o 17 procentních bodů méně než v přechodném prostoru. Nejmenší podíly napojených bytů byly ve venkovském i přechodném prostoru v okrese Svitavy, především v SO POÚ Polička a Svitavy.

Graf 24 Trvale obydlené byty v okresech Pardubického kraje se zavedeným plynem a připojením na veřejnou kanalizaci k 1. 3. 2001

Plynová přípojka byla v roce 2001 ve venkovském prostoru kraje v 31 % bytů, v městském prostoru byl podíl více než dvojnásobný (73 %). Plynofikace venkova zaostávala především v SO POÚ Jablonné nad Orlicí, Letohrad, Hlinsko a Polička. V přechodném prostoru byl podíl připojených bytů o polovinu vyšší než ve venkovském prostoru.

Graf 25 Trvale obydlené byty v rodinných domech podle energie používané k vytápění v roce 2001

Rozdílná úroveň plynofikace ovlivňovala též strukturu bytů podle energie využívané k jejich vytápění. V zájmu srovnatelnosti jsou v grafu uvedeny pouze údaje za rodinné domy vzhledem k tomu, že část bytových a ostatních domů je vytápěna ze zdroje mimo dům; u těchto domů není k dispozici údaj o používaném palivu.

Uhlí bylo v roce 2001 převažujícím palivem v téměř polovině (46 %) bytů v rodinných domech ve venkovském prostoru. Více než dvě třetiny takto vytápěných bytů byly v SO POÚ Hlinsko, Polička a Letohrad, naproti tomu v SO POÚ Pardubice bylo takovýchto bytů pouze 11 %. Zde, obdobně jako ve venkovských obcích SO POÚ Lázne Bohdaneč, Chrudim a Přelouč, mělo nadpoloviční zastoupení vytápění plynem.

Intenzita bytové výstavby v Pardubickém kraji v letech 2001 až 2008 zaostávala za celostátním průměrem. Během 8 let bylo v kraji dokončeno 12 300 bytů, v tom 2 984 bytů ve venkovském, 2 320 v přechodném a 6 996 v městském prostoru. Bytová výstavba však neprobíhala po roce 2000 rovnoměrně, nejvíce (1 866) bytů bylo dokončeno v roce 2007 a nejméně (1 189) v roce 2003. V období 2005 až 2008 bylo v celém kraji oproti období 2001 až 2004 dokončeno o 16,9 % bytů více, přitom ve venkovském i přechodném prostoru se zvýšil počet dokončených bytů mezi těmito obdobími o 44 %, zatímco v městském prostoru se počet dokončených bytů nezměnil.

Tab. 2.5.5 Dokončené byty na 1 000 obyvatel v letech 2001 až 2008 (roční průměr)

Území ¹⁾	Dokončené byty na 1 000 obyvatel			z toho								
				v nových rodinných domech			v nových bytových domech			v nástavbách, přístav- bách a vestavbách		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	2,4	6,9	2,8	1,6	4,5	0,9	0,1	1,4	1,2	0,4	0,5	0,3
okres Chrudim	1,8	3,6	2,5	1,4	2,1	0,8	0,0	0,2	1,1	0,3	0,4	0,2
SO ORP Hlinsko	0,7	1,7	1,3	0,6	1,1	0,4	0,0	0,3	1,0	0,0	0,0	0,0
SO ORP Chrudim	2,1	3,9	2,7	1,6	2,3	1,0	0,0	0,2	1,1	0,3	0,4	0,3
SO POÚ Heřmanův Městec	3,0	-	4,5	2,3	-	1,3	0,0	-	1,4	0,6	-	0,8
SO POÚ Chrast	1,6	1,7	2,0	1,1	1,6	0,5	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1
SO POÚ Chrudim	3,2	-	2,3	2,5	-	0,8	0,1	-	1,2	0,5	-	0,2
SO POÚ Nasavrky	1,6	-	8,4	1,4	-	3,7	0,0	-	1,5	0,1	-	0,2
SO POÚ Skuteč	0,6	5,0	2,4	0,3	2,7	0,9	0,0	0,5	1,3	0,3	0,7	0,2
SO POÚ Třemošnice	1,1	5,0	2,5	1,0	2,5	1,3	0,0	0,0	0,0	0,1	0,4	0,5
okres Pardubice	3,0	10,4	3,4	2,3	8,8	1,1	0,0	0,6	1,6	0,4	0,4	0,3
SO ORP Holice	4,1	11,2	5,5	3,3	9,1	1,7	0,0	1,6	2,5	0,7	0,3	0,6
SO ORP Pardubice	3,1	10,3	3,4	2,4	8,7	1,1	0,0	0,4	1,6	0,4	0,5	0,4
SO POÚ Lázne Bohdaneč	2,4	3,8	3,4	1,5	2,8	1,2	0,0	0,0	2,0	0,3	0,9	0,2
SO POÚ Pardubice	4,0	10,4	3,4	3,4	8,8	1,1	0,0	0,4	1,6	0,4	0,5	0,4
SO ORP Přelouč	2,2	-	2,3	1,6	-	0,7	0,0	-	1,1	0,3	-	0,1
SO POÚ Chvaletice	1,4	-	0,9	1,3	-	0,9	0,0	-	0,0	0,1	-	0,0
SO POÚ Přelouč	2,5	-	2,9	1,7	-	0,7	0,0	-	1,5	0,3	-	0,2
okres Svitavy	2,3	2,8	2,3	1,4	1,8	0,8	0,3	0,5	1,1	0,3	0,4	0,2
SO ORP Litomyšl	2,1	3,1	2,1	1,6	2,4	1,2	0,0	0,0	0,7	0,5	0,5	0,2
SO ORP Moravská Třebová	2,3	-	1,5	1,7	-	0,8	0,2	-	0,0	0,3	-	0,2
SO POÚ Jevíčko	1,9	-	3,4	1,4	-	1,7	0,0	-	0,0	0,3	-	0,8
SO POÚ Mor. Třebová	2,4	-	1,0	1,8	-	0,6	0,2	-	0,0	0,3	-	0,1
SO ORP Polička	2,7	2,8	2,3	1,6	2,4	0,9	0,3	0,0	0,9	0,4	0,5	0,4
SO ORP Svitavy	2,4	2,4	3,0	0,8	0,9	0,6	1,0	1,1	2,1	0,2	0,4	0,2
okres Ústí nad Orlicí	2,7	9,2	2,5	1,6	1,9	0,9	0,2	6,4	0,8	0,6	0,7	0,4
SO ORP Česká Třebová	3,4	-	1,9	1,4	-	0,5	1,1	-	0,6	0,8	-	0,4
SO ORP Králíky	1,8	-	1,4	1,3	-	0,7	0,0	-	0,0	0,1	-	0,4
SO ORP Lanškroun	3,3	39,6	6,6	1,6	1,5	1,4	0,1	37,7	3,8	0,8	0,3	0,4
SO ORP Ústí nad Orlicí	3,0	3,4	1,2	1,4	2,1	0,8	0,5	0,3	0,0	0,7	0,9	0,3
SO ORP Vysoké Mýto	2,2	3,9	2,4	1,5	1,7	1,1	0,0	1,9	0,7	0,5	0,2	0,4
SO POÚ Choceň	2,0	-	2,0	1,2	-	1,0	0,0	-	0,6	0,6	-	0,4
SO POÚ Vysoké Mýto	2,5	3,9	2,7	1,8	1,7	1,2	0,0	1,9	0,8	0,3	0,2	0,4
SO ORP Žamberk	2,7	-	2,4	1,9	-	1,1	0,2	-	0,5	0,5	-	0,4
SO POÚ Jablonné n. Orlicí	3,0	-	2,8	2,1	-	1,2	0,2	-	1,0	0,6	-	0,5
SO POÚ Letohrad	3,3	-	3,7	2,0	-	1,3	0,7	-	0,8	0,3	-	0,8
SO POÚ Žamberk	2,3	-	0,7	1,7	-	0,7	0,0	-	0,0	0,5	-	0,0

¹⁾ shoduje-li se území SO ORP s SO POÚ, není zde SO POÚ samostatně uvedeno

Intenzita bytové výstavby (tj. počet dokončených bytů vztažený na 1 000 bydlících obyvatel) byla v kraji v období 2001 až 2004 v přechodném prostoru více než dvojnásobná v porovnání s prostorem městským a v období 2005 až 2008 byla dokonce téměř trojnásobná. Intenzita bytové výstavby ve venkovských obcích

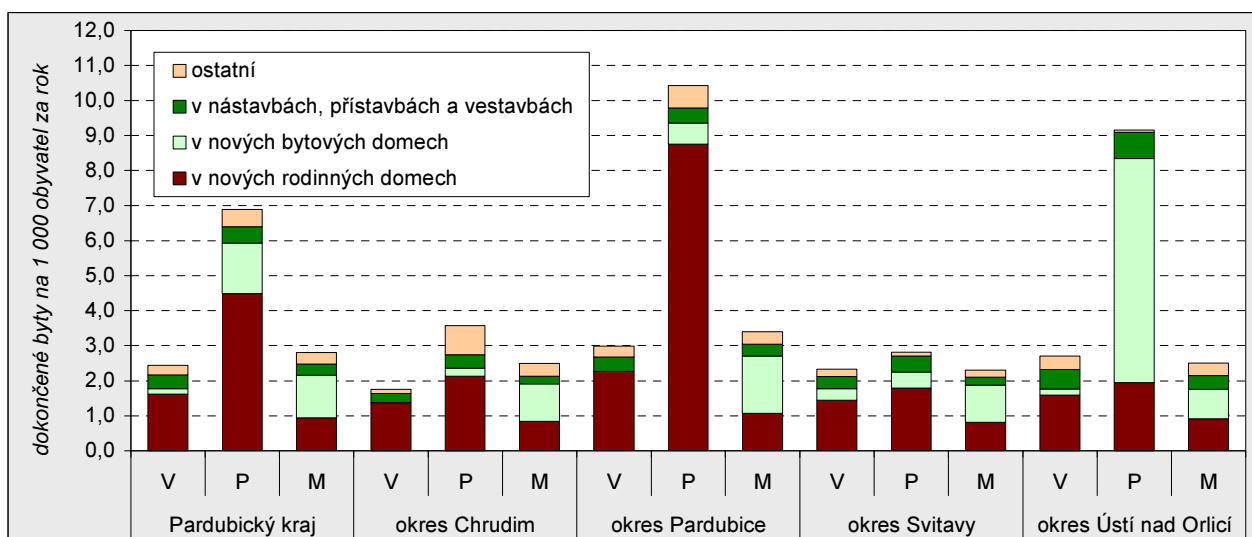
nedosahovala v letech 2001 až 2004 tři čtvrtin intenzity bytové výstavby ve městech, v následujícím období ji překračovala.

Z územního hlediska se suburbanizační proces v letech 2001 – 2008 nejvíce projevil vysokou intenzitou bytové výstavby v přechodném prostoru SO POÚ Lanškroun, Holice, Pardubice a částečně i Skuteč a Třemošnice. Ve správních obvodech POÚ Česká Třebová, Chrudim, Moravská Třebová a Žamberk, ve kterých nebyl vymezen přechodný prostor, byla zjištěna vyšší intenzita bytové výstavby ve venkovském prostoru v porovnání s městským prostorem, což svědčí o tom, že by i zde bylo teoreticky možné podle intenzity bytové výstavby některé venkovské obce zařadit do přechodného prostoru.

Ve venkovském a přechodném prostoru měly i po roce 2000 rozhodující podíl na celkovém počtu dokončených bytů byty v nových rodinných domech (67 %, resp. 65 %). V městském prostoru zůstával vyšší podíl bytů v nových bytových domech (i když poklesl ze 46 % v období 2001 – 2004 na 41 % v období 2005 – 2008); podíly dokončených bytů v bytových domech se v přechodném prostoru výrazně lišily z územního hlediska. Vyšší než podíly v rodinných domech byly v přechodném prostoru SO POÚ Lanškroun, Vysoké Mýto a Svitavy. Výstavba bytových domů zejména v Rudolticích u Lanškrouna byla natolik intenzivní, že v přechodném prostoru celého okresu Ústí nad Orlicí připadá v období 2001 – 2008 na byty v bytových domech 70 % všech dokončených bytů.

Poměrně vyrovnaný podíl bez ohledu na to, zda jde o venkov nebo města, byl zjištěn u bytů dokončených v nástavbách, přístavbách a vestavbách starších domů. Mírně nadprůměrné hodnoty v přechodném prostoru byly umožněny intenzivnějším budováním tohoto typu bytů v SO POÚ Ústí nad Orlicí a Lázně Bohdaneč. Také výstavba bytů v ostatních typech domů byla v kraji nejintenzivnější v přechodném prostoru, především v SO POÚ Třemošnice, Skuteč a Pardubice.

Graf 26 Dokončené byty na 1 000 obyvatel v letech 2001 až 2008 (roční průměr)

V důsledku odlišné struktury dokončených bytů z hlediska typu domu (viz výše) jsou v následujícím textu odděleně hodnoceny charakteristiky dokončených bytů v rodinných a v bytových domech.

V rodinných domech měly v období 2001 – 2008 větší průměrnou užitkovou i obytnou plochu byty v městském prostoru (o 7,0 %, resp. 7,8 %) než byty ve venkovském prostoru. Obytná plocha bytů ve venkovském a přechodném prostoru se nelišila, zatímco užitková plocha bytů ve venkovském prostoru byla menší v důsledku dokončování menších bytů na venkově v letech 2005 až 2008 v SO POÚ Jablonné nad Orlicí a Ústí nad Orlicí. Za extrém, který významně ovlivňuje průměrnou velikost bytů v rodinných domech v přechodném prostoru v okrese Chrudim, lze považovat výstavbu 59 obecních bytů v obci Proseč (SO POÚ Skuteč), kde byly stavěny rodinné domy se 2 až 3 malými byty (vč. garsoniér). To způsobilo, že průměrná obytná plocha bytů v rodinných domech v přechodném prostoru SO POÚ Skuteč nedosahuje v letech 2005 – 2008 ani poloviny krajského průměru.

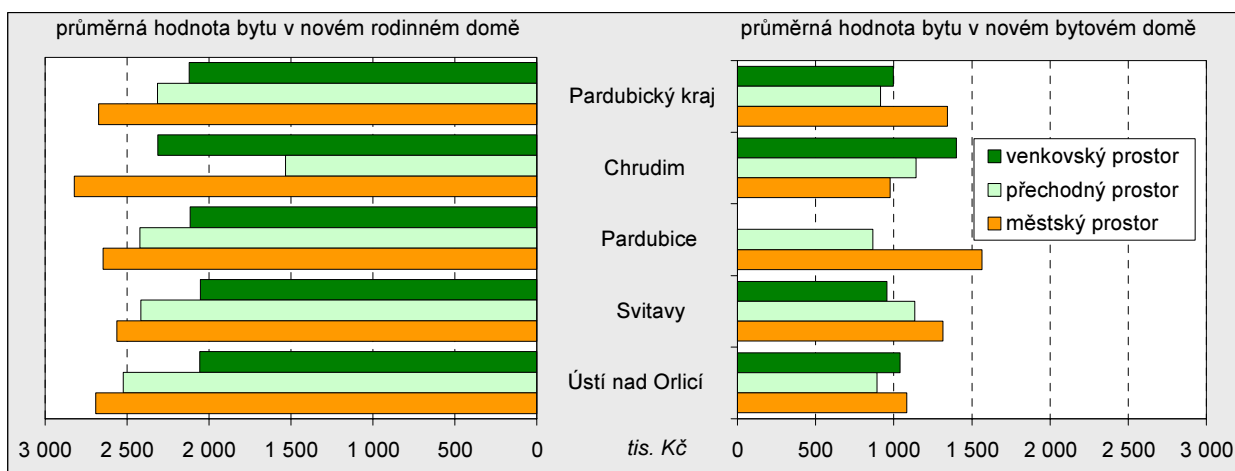
Průměrná velikost bytů dokončených v letech 2001 – 2008 v **bytových domech** ve venkovském a městském prostoru, vyjádřená obytnou plochou, byla v kraji poloviční oproti velikosti bytů v rodinných domech. V přechodném prostoru byly byty dokončené v bytových domech výrazně menší.

Tab. 2.5.6 Průměrná obytná plocha bytu dokončeného v letech 2001 až 2008

 v m²

Území	Průměrná obytná plocha dokončeného bytu			z toho					
				v nových rodinných domech			v nových bytových domech		
	V	P	M	V	P	M	V	P	M
Pardubický kraj	78,3	72,5	64,3	89,8	89,7	96,8	44,6	33,7	47,5
okres Chrudim	89,8	62,0	65,9	97,9	76,0	104,7	65,0	44,9	46,8
SO ORP Hlinsko	117,4	107,3	76,3	121,1	134,0	115,1	0,0	62,5	61,9
SO ORP Chrudim	86,6	58,4	64,7	94,7	70,8	103,8	65,0	40,8	43,7
okres Pardubice	80,2	84,5	63,5	88,2	91,9	93,8	0,0	29,1	50,2
SO ORP Holice	80,4	75,1	60,7	83,1	84,5	93,2	0,0	25,5	45,9
SO ORP Pardubice	85,8	87,0	64,4	94,9	93,7	93,9	0,0	33,1	51,0
SO ORP Přelouč	73,7	-	56,6	86,1	-	93,7	0,0	-	45,3
okres Svitavy	74,7	77,2	64,4	88,3	97,0	95,6	42,4	35,5	45,9
SO ORP Litomyšl	86,5	88,0	76,6	91,5	96,2	98,5	0,0	0,0	41,9
SO ORP Moravská Třebová	72,8	-	65,7	80,4	-	86,3	49,6	-	0,0
SO ORP Polička	86,3	105,0	71,8	104,3	115,0	106,3	51,7	0,0	45,1
SO ORP Svitavy	52,3	55,2	56,1	75,3	92,2	93,1	38,8	35,5	46,8
okres Ústí nad Orlicí	74,0	46,8	64,7	86,9	84,8	97,4	46,9	33,9	42,4
SO ORP Česká Třebová	75,3	-	63,7	101,9	-	107,8	52,4	-	46,8
SO ORP Králíky	79,3	-	67,7	91,3	-	100,4	0,0	-	0,0
SO ORP Lanškroun	70,7	35,9	51,6	89,9	80,7	97,6	39,8	33,8	38,7
SO ORP Ústí nad Orlicí	64,2	71,0	69,0	72,8	85,1	78,0	47,5	28,2	0,0
SO ORP Vysoké Mýto	80,7	66,9	74,4	92,5	87,7	104,8	0,0	48,8	41,7
SO ORP Žamberk	75,7	-	72,6	82,3	-	96,2	41,6	-	55,7

Rozdíly v průměrné **hodnotě dokončených bytů** byly v Pardubickém kraji zjištěny nejen mezi městským a venkovským prostorem, ale též z územního hlediska. Je třeba vzít v úvahu velkou variabilitu hodnoty dokončených bytů danou jejich rozdílnou velikostí, použitými stavebními materiály a technologiemi výstavby. Nejlevnější byty v rodinných domech byly stavěny v období 2001 až 2008 ve venkovském prostoru v SO POÚ Moravská Třebová a Vysoké Mýto, nejdražší v SO POÚ Chrudim, Česká Třebová a Třemošnice. V přechodném prostoru byla hodnota bytu v průměru vyšší o 0,2 mil. Kč. V městském prostoru měly byty v rodinných domech vyšší hodnotu než byty ve venkovském prostoru v průměru o 550 tis. Kč, nejlevnější byty stavěny v Chrastí a Žamberku, nejdražší v Heřmanově Městci a v České Třebové. Byty v bytových domech se ve venkovském prostoru stavěly jen omezeně, žádné nebyly dokončeny v okrese Pardubice. Hodnotu bytů dokončovaných v přechodném prostoru ovlivnila výstavba levných bytů na Holicku a Lanškrounsku. Nejdražší byty v bytových domech byly stavěny ve městech SO POÚ Pardubice.

Graf 27 Průměrná hodnota bytů v nových rodinných a bytových domech postavených v okresech Pardubického kraje v letech 2001 až 2008

Z porovnání hodnoty 1 m² obytné plochy bytů dokončených v období 2001 až 2008 vyplývá, že relativně nejlevnější byty se stavěly ve venkovském prostoru (23,6 tis. Kč/m² v rodinném a 22,3 tis. Kč/m² v bytovém domě), dražší v přechodném prostoru (25,8 tis. Kč/m² v rodinném a 27,1 tis. Kč/m² v bytovém domě) a nejdražší v městském prostoru (27,6 tis. Kč/m² v rodinném a 28,3 tis. Kč/m² v bytovém domě).

2.6. Občanská a technická vybavenost

Následující kapitola se zaměřuje především na rozdíly ve vybavenosti obcí ve venkovském a přechodném prostoru, neboť vybavenost městského prostoru je u většiny ukazatelů stoprocentní. Výjimku tvoří vybavenost byty v domech s pečovatelskou službou a ne všechna města mají železniční zastávku. Tyto výjimky jsou popsány v textu, tabulky údaje o vybavenosti městského prostoru neobsahují.

Data o vybavenosti obcí jsou součástí databáze ČSÚ nazvané Městská a obecní statistika, přejímají se z externích zdrojů, a proto jsou k dispozici s určitou časovou prodlevou. Přesto je jejich použití pro posouzení rozdílů mezi venkovským a přechodným prostorem i územních rozdílů mezi nižšími administrativními celky uvnitř kraje opodstatněné.

Míra vybavenosti daného území závisí především na velikostní struktuře obcí, dopravní obslužnosti a rozvinuté sídelní hierarchii; je třeba vzít v úvahu, že některé obce poskytují služby v dané oblasti i sousedním menším obcím (dříve tzv. „střediskové obce“).

Mateřské a základní školy jsou sice ve všech městech, jejich výskyt ve venkovském prostoru se však pohybuje u mateřských škol od 15,4 % ve správním obvodě POÚ Heřmanův Městec po 75 % v SO POÚ Česká Třebová, Králíky, Jablonné nad Orlicí a Žamberk. V přechodném prostoru je podíl obcí s mateřskou školou obvykle vyšší než ve venkovském prostoru.

Tab. 2.6.1 Občanská vybavenost obcí venkovského a přechodného prostoru v roce 2006

v %

Území	Podíl obcí se školou (2006/2007)				Podíl dětí ve věku 6 - 14 let v obcích bez základní školy (2006)		Podíl obcí s veřejnou knihovnou (2006) ²⁾		Podíl obcí s poštou (2006) ³⁾	
	mateřskou		základní ¹⁾		V	P	V	P	V	P
	V	P	V	P						
Pardubický kraj	43,3	68,2	33,2	56,8	38,0	15,2	76,5	77,3	32,6	52,3
okres Chrudim	29,0	100,0	23,7	100,0	53,4	0,0	61,3	100,0	29,0	100,0
SO ORP Hlinsko	26,3	100,0	31,6	100,0	48,9	0,0	73,7	100,0	36,8	100,0
SO ORP Chrudim	29,7	100,0	21,6	100,0	55,2	0,0	58,1	100,0	27,0	100,0
okres Pardubice	32,5	50,0	21,3	33,3	50,6	34,2	70,0	58,3	20,0	33,3
SO ORP Holice	45,5	100,0	36,4	100,0	33,8	0,0	100,0	100,0	36,4	100,0
SO ORP Pardubice	31,0	45,5	17,2	27,3	61,3	44,1	65,5	54,5	10,3	27,3
SO ORP Přelouč	30,0	-	20,0	-	51,8	-	65,0	-	22,5	-
okres Svitavy	53,5	75,0	37,6	62,5	32,8	13,9	88,1	100,0	40,6	50,0
SO ORP Litomyšl	53,3	75,0	36,7	50,0	36,6	15,4	93,3	100,0	40,0	50,0
SO ORP Moravská Třebová	51,6	-	32,3	-	30,6	-	83,9	-	38,7	-
SO ORP Polička	70,6	0,0	58,8	0,0	21,5	100,0	100,0	100,0	52,9	0,0
SO ORP Svitavy	43,5	100,0	30,4	100,0	41,4	0,0	78,3	100,0	34,8	66,7
okres Ústí nad Orlicí	55,0	100,0	47,0	100,0	25,8	0,0	84,0	100,0	38,0	80,0
SO ORP Česká Třebová	75,0	-	75,0	-	14,3	-	100,0	-	50,0	-
SO ORP Králíky	75,0	-	75,0	-	6,9	-	100,0	-	75,0	-
SO ORP Lanškroun	70,0	100,0	55,0	100,0	20,1	0,0	75,0	100,0	40,0	100,0
SO ORP Ústí nad Orlicí	54,5	100,0	63,6	100,0	15,7	0,0	81,8	100,0	45,5	100,0
SO ORP Vysoké Mýto	32,4	100,0	24,3	100,0	54,7	0,0	78,4	100,0	21,6	0,0
SO ORP Žamberk	70,8	-	58,3	-	21,7	-	95,8	-	50,0	-

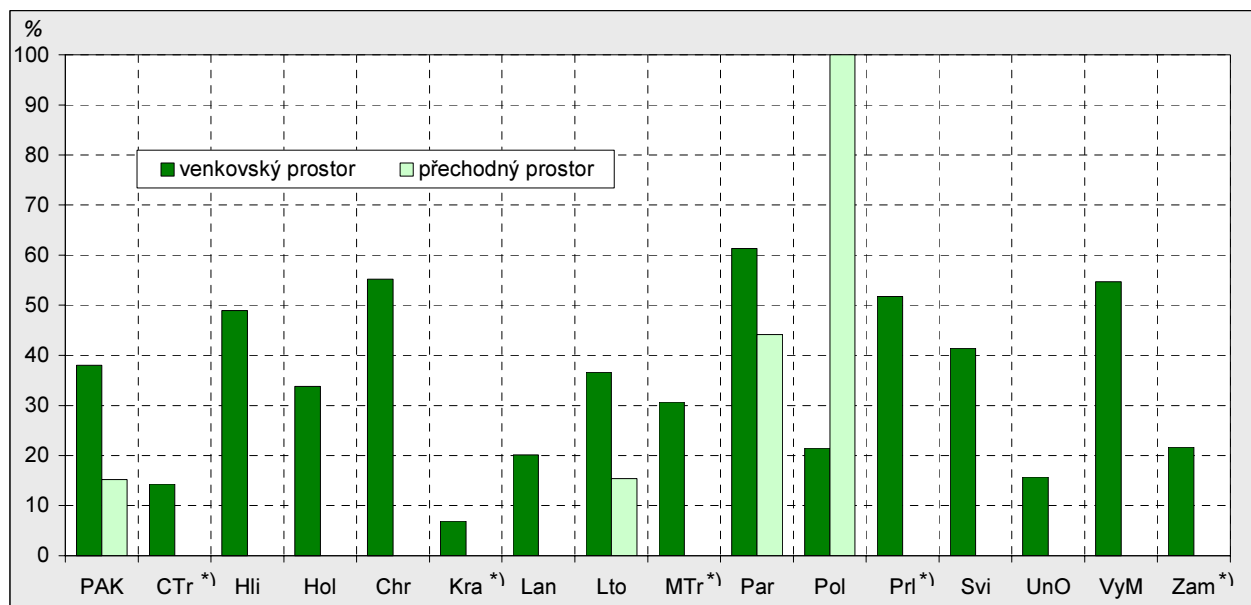
¹⁾ 1. - 5. nebo 1. - 9. ročník

²⁾ včetně poboček

³⁾ včetně poštovních středisek, poštoven a podacích pošt

Základní škola (bez ohledu na to, zda s 1. – 5. ročníkem či 1. – 9. ročníkem) byla ve školním roce 2006/2007 ve třetině obcí venkovského prostoru a více než polovině obcí přechodného prostoru. Výrazně podprůměrná vybavenost (méně než 20 % obcí) byla ve venkovském prostoru SO POÚ Třemošnice, Heřmanův Městec, Pardubice, Přelouč, Lázně Bohdaneč, Chrast a Jevíčko. S výjimkou SO POÚ Třemošnice a Jevíčko patřila tato území k oblastem v kraji s nadpolovičním podílem dětí ve věku 6 – 14 let, které žijí v obcích bez základní školy (z celkového počtu dětí daného věku ve venkovském prostoru příslušného území). Nadpoloviční podíl dětí v obcích bez základní školy byl v roce 2006 ještě v SO POÚ Chrudim, Skuteč a Choceň. Naproti tomu nejnižší podíl dětí v obcích bez základní školy byl v roce 2006 v SO POÚ Králíky, Jablonné nad Orlicí a Česká Třebová. Zastoupení obcí se základní školou v přechodném prostoru bylo v kraji o 23,6 procentního bodu vyšší než ve venkovském prostoru.

Graf 28 Podíl dětí ve věku 6 – 14 let v obcích bez základní školy na celkovém počtu dětí daného věku podle správních obvodů ORP v Pardubickém kraji v roce 2006

^{*)} ve správním obvodě ORP nebyly do přechodného prostoru zařazeny žádné obce

Veřejnou knihovnu mají v kraji více než tři čtvrtiny venkovských obcí. V celokrajském průměru se neliší podíl obcí v přechodném prostoru vybavených knihovnou od ostatních venkovských obcí. Rozdíly uvnitř kraje jsou ve venkovském prostoru značné – od 29 % obcí s knihovnou v SO POU Třemošnice po 100 % v SO POU Holice, Jevíčko, Polička, Česká Třebová, Králíky, Jablonné nad Orlicí a Žamberk. Větší rozdíly jsou mezi venkovským a přechodným prostorem ve vybavení **poštou**; třetina obcí venkovského prostoru oproti polovině obcí přechodného prostoru.

Tab. 2.6.2 Vybavenost obcí venkovského a přechodného prostoru zdravotnickými zařízeními v roce 2007

v %

Území	Podíl obcí s ordinací ¹⁾								Podíl obcí se zařízením lékařské péče ¹⁾	
	praktického lékaře pro dospělé		praktického lékaře pro děti a dorost		stomatologa		gynekologa		V	P
	V	P	V	P	V	P	V	P		
Pardubický kraj	11,8	40,9	9,6	34,1	8,0	38,6	1,1	15,9	3,7	29,5
okres Chrudim	11,8	71,4	5,4	71,4	6,5	71,4	3,2	71,4	5,4	71,4
SO ORP Hlinsko	15,8	50,0	10,5	50,0	10,5	50,0	5,3	50,0	10,5	50,0
SO ORP Chrudim	10,8	80,0	4,1	80,0	5,4	80,0	2,7	80,0	4,1	80,0
okres Pardubice	7,5	25,0	3,8	20,8	5,0	25,0	0,0	4,2	3,8	16,7
SO ORP Holice	18,2	100,0	9,1	100,0	9,1	100,0	0,0	0,0	9,1	50,0
SO ORP Pardubice	3,4	18,2	3,4	13,6	3,4	18,2	0,0	4,5	3,4	13,6
SO ORP Přelouč	7,5	-	2,5	-	5,0	-	0,0	-	2,5	-
okres Svitavy	16,8	62,5	17,8	50,0	11,9	50,0	0,0	12,5	2,0	37,5
SO ORP Litomyšl	16,7	50,0	20,0	50,0	13,3	50,0	0,0	25,0	3,3	50,0
SO ORP Moravská Třebová	9,7	-	12,9	-	9,7	-	0,0	-	3,2	-
SO ORP Polička	29,4	100,0	29,4	0,0	17,6	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
SO ORP Svitavy	17,4	66,7	13,0	66,7	8,7	66,7	0,0	0,0	0,0	33,3
okres Ústí nad Orlicí	10,0	40,0	10,0	20,0	8,0	40,0	1,0	0,0	4,0	20,0
SO ORP Česká Třebová	25,0	-	25,0	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-
SO ORP Králíky	50,0	-	50,0	-	50,0	-	25,0	-	50,0	-
SO ORP Lanškroun	20,0	100,0	25,0	0,0	20,0	0,0	0,0	0,0	5,0	0,0
SO ORP Ústí nad Orlicí	9,1	33,3	0,0	33,3	0,0	66,7	0,0	0,0	0,0	33,3
SO ORP Vysoké Mýto	2,7	0,0	2,7	0,0	2,7	0,0	0,0	0,0	2,7	0,0
SO ORP Žamberk	4,2	-	4,2	-	4,2	-	0,0	-	0,0	-

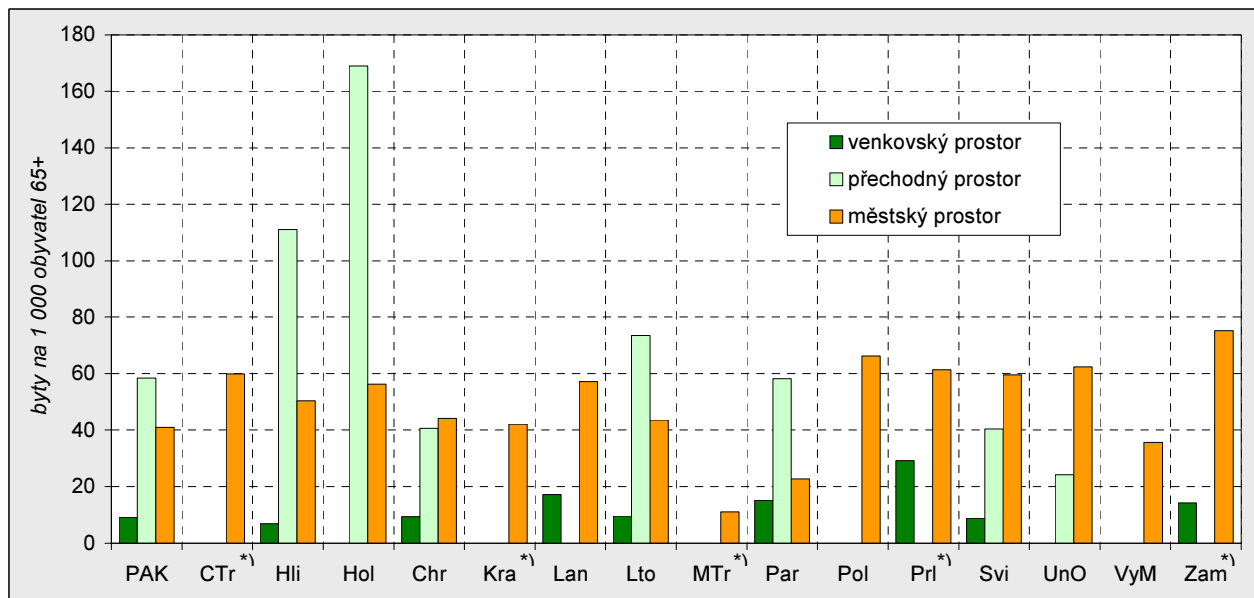
¹⁾ včetně detašovaných pracovišť

Vybavenost **zdravotnickými zařízeními** je na venkově výrazně nižší než vybavenost školskými zařízeními. Ordinance praktického lékaře byla v roce 2007 v Pardubickém kraji ve 12 % obcí venkovského prostoru. Ordinaci měla polovina venkovských obcí na Králicku, zatímco v šesti správních obvodech POÚ žádná ordinace na venkově nebyla. V přechodném prostoru mělo ordinaci praktického lékaře 41 % obcí. Jen desetina obcí ve venkovském a třetina obcí v přechodném prostoru měla v roce 2007 ordinaci praktického lékaře pro děti a dorost. Vybavenost venkovských obcí stomatologickou ambulancí byla oproti vybavenosti ordinací dětského lékaře nižší o 2 procentní body, zatímco v přechodném prostoru měli obyvatelé obcí častěji k dispozici stomatologa než dětského lékaře (o 5 procentních bodů). Ordinance gynekologa jsou ve venkovských obcích umístovány jen výjimečně, častější jsou v obcích přechodného prostoru (zejména v okrese Chrudim).

Uvnitř kraje nejsou ve venkovském prostoru rozmístěna zdravotnická zařízení rovnoměrně. Jejich nadprůměrný výskyt byl v roce 2007 v okrese Svitavy (s výjimkou ordinací praktických lékařů na Moravskotřebovska), výrazně podprůměrně vybavené zdravotnickými zařízeními byly venkovské obce v okrese Pardubice (s výjimkou Chvaleticka a Holicka).

Vybavenost **byty v domech s pečovatelskou službou**, vztažená na 1 000 obyvatel starších než 64 let, je ve venkovských obcích výrazně nižší než ve městech, přitom v obcích zařazených do přechodného prostoru byla v roce 2007 vybavenost vyšší než v městském prostoru. Žádné byty v domech s pečovatelskou službou nebyly ve venkovských obcích Česotřebovska, Králicka, Moravskotřebovska, Poličska, Orlickoústecka a Vysokomýtska. Nadprůměrná vybavenost byla ve venkovských obcích Přeloučska.

Graf 29 Byty v domech s pečovatelskou službou na 1 000 obyvatel ve věku 65 let a více podle správních obvodů ORP v Pardubickém kraji v roce 2007

^{*)} ve správním obvodě ORP nebyly do přechodného prostoru zařazeny žádné obce

Základní údaje o **technické vybavenosti obcí** charakterizují, zda je daná vybavenost na území obce dostupná. Není zde rozlišeno, zda má toto vybavení celá obec, či jen některá její část.

Veřejný vodovod mají v Pardubickém kraji nejen města, ale i všechny obce v přechodném prostoru. ve venkovském prostoru nemělo v roce 2006 veřejný vodovod 32 obcí, tj. 8,6 %. Více než čtvrtina obcí neměla v té době veřejný vodovod v SO POÚ Nasavrky a Hlinsko. Nejvyšší vybavenost byla v okrese Svitavy a Ústí nad Orlicí.

Výraznější rozdíly mezi městským a venkovským prostorem jsou ve způsobu likvidace odpadních vod. Pouze 2 obce v městském prostoru neměly v roce 2006 **veřejnou kanalizaci napojenou na čistírnu odpadních vod**, přitom bez napojení bylo 45 % obcí v přechodném a 81 % obcí ve venkovském prostoru. Podíl obcí s kanalizací napojenou na ČOV je v okresech Pardubice a Ústí nad Orlicí dvojnásobný v porovnání s chrudimským a svitavským okresem. Bez napojení na ČOV byly v roce 2006 všechny obce ve venkovském prostoru správních obvodů POÚ Nasavrky, Skuteč, Polička, Choceň a Ústí nad Orlicí.

Napojení na rozvod plynu měly v roce 2006 v kraji tři čtvrtiny obcí ve venkovském a 95 % obcí v přechodném prostoru. Nižší podíl plynofikovaných obcí je ve východní polovině kraje, nejvýše čtvrtina venkovských obcí měla plyn zavedený v SO POÚ Žamberk a Králíky. Naproti tomu všechny venkovské obce mají napojení na rozvod plynu v SO POÚ Holice, Chrast, Lázně Bohdaneč a Přelouč.

Dopravní obslužnost území veřejnou dopravou se na venkově výrazně liší od městského prostoru. Autobusová doprava pokrývá svými linkami celé území kraje a dálkové spoje mají zastávky ve městech a malém počtu venkovských obcí. Železniční trati mají v kraji hustotu 12 km na 100 km² (silnice 79 km/100 km²) a železniční stanice či zastávka je v 82 % měst, 20 % obcí venkovského a 27 % přechodného prostoru. Lepší dostupnost železničních zastávek je ve východní polovině kraje; vybavenost obcí zastávkou vlaku je v okrese Ústí nad Orlicí dvojnásobná v porovnání s okresem Pardubice, a to ve městech i na venkově.

Tab. 2.6.3 Technická vybavenost obcí venkovského a přechodného prostoru v roce 2006 (2007)

v %

Území ¹⁾	Podíl obcí (2006) připojených						Podíl obcí s železniční zastávkou (2006)		Podíl obcí se schválenou územně plánovací dokumentací (2007)	
	na veřejný vodovod		na kanalizační síť s ČOV		na rozvod plynu		V	P	V	P
	V	P	V	P	V	P				
Pardubický kraj	91,4	100,0	18,7	54,5	74,9	95,5	20,3	27,3	66,0	95,5
okres Chrudim	83,9	100,0	11,8	57,1	84,9	100,0	21,5	28,6	39,8	100,0
SO ORP Hlinsko	73,7	100,0	10,5	50,0	89,5	100,0	26,3	0,0	57,9	100,0
SO ORP Chrudim	86,5	100,0	12,2	60,0	83,8	100,0	20,3	40,0	35,1	100,0
SO POÚ Heřmanův Městec	84,6	-	15,4	-	92,3	-	30,8	-	46,2	-
SO POÚ Chrast	76,5	100,0	11,8	0,0	100,0	100,0	17,6	50,0	29,4	100,0
SO POÚ Chrudim	95,0	-	20,0	-	85,0	-	20,0	-	30,0	-
SO POÚ Nasavrky	71,4	-	0,0	-	28,6	-	0,0	-	42,9	-
SO POÚ Skuteč	100,0	100,0	0,0	100,0	80,0	100,0	30,0	0,0	40,0	100,0
SO POÚ Třemošnice	85,7	100,0	14,3	100,0	85,7	100,0	14,3	100,0	28,6	100,0
okres Pardubice	91,3	100,0	26,3	66,7	97,5	100,0	12,5	16,7	80,0	91,7
SO ORP Holice	100,0	100,0	18,2	50,0	100,0	100,0	18,2	0,0	100,0	100,0
SO ORP Pardubice	86,2	100,0	31,0	68,2	96,6	100,0	6,9	18,2	75,9	90,9
SO POÚ Lázně Bohdaneč	88,2	100,0	35,3	0,0	100,0	100,0	0,0	0,0	76,5	100,0
SO POÚ Pardubice	83,3	100,0	25,0	71,4	91,7	100,0	16,7	19,0	75,0	90,5
SO ORP Přelouč	92,5	-	25,0	-	97,5	-	15,0	-	77,5	-
SO POÚ Chvaletice	100,0	-	66,7	-	83,3	-	33,3	-	100,0	-
SO POÚ Přelouč	91,2	-	17,6	-	100,0	-	11,8	-	73,5	-
okres Svitavy	97,0	100,0	13,9	25,0	63,4	75,0	18,8	25,0	81,2	100,0
SO ORP Litomyšl	100,0	100,0	20,0	25,0	73,3	75,0	10,0	0,0	76,7	100,0
SO ORP Moravská Třebová	100,0	-	22,6	-	48,4	-	22,6	-	67,7	-
SO POÚ Jevíčko	100,0	-	36,4	-	45,5	-	18,2	-	63,6	-
SO POÚ Mor. Třebová	100,0	-	15,0	-	50,0	-	25,0	-	70,0	-
SO ORP Polička	82,4	100,0	0,0	0,0	76,5	100,0	35,3	0,0	88,2	100,0
SO ORP Svitavy	100,0	100,0	4,3	33,3	60,9	66,7	13,0	66,7	100,0	100,0
okres Ústí nad Orlicí	93,0	100,0	24,0	40,0	59,0	100,0	27,0	80,0	64,0	100,0
SO ORP Česká Třebová	100,0	-	25,0	-	50,0	-	50,0	-	75,0	-
SO ORP Králíky	100,0	-	50,0	-	25,0	-	75,0	-	100,0	-
SO ORP Lanškroun	100,0	100,0	40,0	100,0	55,0	100,0	30,0	100,0	70,0	100,0
SO ORP Ústí nad Orlicí	100,0	100,0	0,0	33,3	45,5	100,0	27,3	100,0	54,5	100,0
SO ORP Vysoké Mýto	81,1	100,0	10,8	0,0	81,1	100,0	21,6	0,0	56,8	100,0
SO POÚ Choceň	84,2	-	0,0	-	68,4	-	15,8	-	52,6	-
SO POÚ Vysoké Mýto	77,8	100,0	22,2	0,0	94,4	100,0	27,8	0,0	61,1	100,0
SO ORP Žamberk	100,0	-	37,5	-	41,7	-	20,8	-	66,7	-
SO POÚ Jablonné n. Orlicí	100,0	-	37,5	-	75,0	-	37,5	-	50,0	-
SO POÚ Letohrad	100,0	-	25,0	-	50,0	-	0,0	-	50,0	-
SO POÚ Žamberk	100,0	-	41,7	-	16,7	-	16,7	-	83,3	-

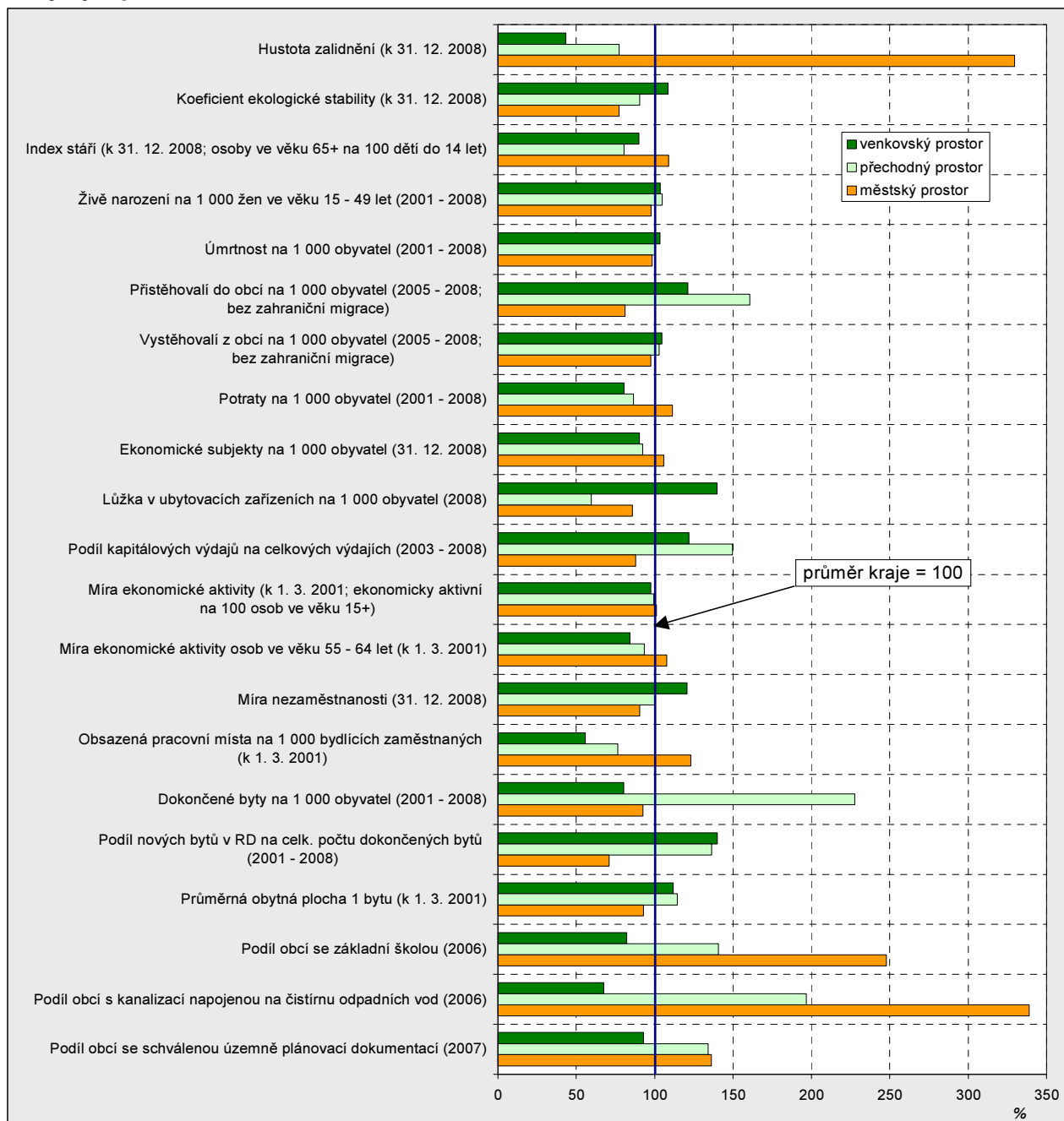
¹⁾ shoduje-li se území SO ORP s SO POÚ, není zde SO POÚ samostatně uvedeno

Rychlejší rozvoj obcí v zázemí větších měst, které jsou většinou součástí námi vymezeného přechodného prostoru, si vynutil, aby tyto obce nezanedbávaly přípravu strategických dokumentů. Proto měla v roce 2007 **platnou územně plánovací dokumentaci** (ÚPD) většina obcí přechodného prostoru (s výjimkou 2 obcí na Pardubicku). Naproti tomu bez platné ÚPD byla třetina ostatních venkovských obcí v kraji, přitom v okrese Chrudim to bylo dokonce 60 % obcí.

2.7. Porovnání venkovského, přechodného a městského prostoru kraje ve vybraných ukazatelích

Souhrnný pohled na postavení všech tří typů sledovaných prostorů poskytuje následující graf, který porovnává hodnoty vybraných ukazatelů těchto území s průměrnou hodnotou za celý kraj v procentech.

Graf 30 Porovnání hodnot vybraných ukazatelů venkovského, přechodného a městského prostoru s krajským průměrem

Venkovský prostor, typický nejnižší hustotou zalidnění ze všech tří typů území, se vyznačuje nejpříznivější ekologickou stabilitou krajiny a s ní souvisejícími příznivými podmínkami pro rozvoj cestovního ruchu. Na druhé straně zde nacházíme nejvyšší nezaměstnanost i podprůměrnou občanskou a technickou vybavenost obcí. Právě ve vybavenosti obcí spolu s hustotou zalidnění zjišťujeme největší rozdíly mezi srovnávanými typy prostorů. **Městský prostor** má dominantní postavení především v ekonomické oblasti – nadprůměrně jsou zde zastoupeny ekonomické subjekty po přepočtu na tisíc obyvatel i obsazená pracovní místa na tisíc bydlících zaměstnaných. Míra ekonomické aktivity signalizuje oproti venkovskému i přechodnému prostoru nejpříznivější podmínky pro zaměstnávání osob ve věku 55 až 64 let. **Přechodný prostor** se v posledních letech vyznačuje velmi intenzivním rozvojem bytové výstavby (zejména rodinných domů), s ním souvisejícím značným migračním přírůstkem a ve srovnání s venkovským i městským prostorem příznivější věkovou skladbou populace. Stejně jako ve venkovském prostoru je zde typická převaha vyjíždějících nad dojíždějícími za prací; intenzita podnikatelské aktivity, míra nezaměstnanosti i zastoupení obcí se schválenou územně plánovací dokumentací se však blíží spíše městskému prostoru.

2.8. Územní rozdíly ve venkovském území kraje (shluková analýza)

Předchozí kapitoly porovnávaly hodnoty vybraných ukazatelů mezi námi definovaným venkovským, přechodným a městským prostorem. Naskytá se však i otázka, zda existují výraznější rozdíly mezi venkovským prostorem v jednotlivých částech kraje, zda mají některá území společné rysy a naproti tomu, zda se některá venkovská území zcela odlišují.

Pro posouzení územních rozdílů byla zvolena metoda shlukování, pomocí níž byla určena území, která jsou si nejvíce blízká z hlediska úrovně vybraných ukazatelů. Ze všech ukazatelů, které byly použity pro analýzu v předchozích kapitolách, jich bylo vybráno 19 napříč všemi okruhy (3 za sídelní strukturu, 4 za obyvatelstvo, 3 za ekonomiku, 3 za trh práce a 3 za občanskou a technickou vybavenost). Stejně jako v kapitole 2.1. až 2.6. byly v této shlukové analýze jako základní území použity správní obvody pověřených obecních úřadů (SO POU). Na rozdíl od předchozích kapitol jsme však **do venkovského území kraje zařadili všechny obce z dříve vymezeného venkovského a přechodného prostoru kraje.**

Ukazatele pro analýzu byly vybrány tak, aby reprezentovaly všechny složky života na venkově, přitom nemohly být zařazeny ukazatele, které jsou ve vzájemné těsné korelaci. Hodnoty všech 19 ukazatelů jsou pro jednotlivé správní obvody POU uspořádány do tabulek 2.8.1 až 2.8.3. Vzhledem k tomu, že shlukování probíhalo napříč krajem bez ohledu na hranice okresů a správních obvodů obcí s rozšířenou působností, byly SO POU do tabulek seřazeny podle abecedy. Ukazatele jsou v tabulkách uspořádány do skupin, které odpovídají kapitolám 2.1. až 2.6. Tabulky byly pro názornost doplněny i výsledným zařazením SO POU do jednotlivých shluků.

Tab. 2.8.1 Vybrané ukazatele o území, sídelní struktuře a obyvatelstvu ve venkovském a přechodném prostoru správních obvodů POU Pardubického kraje

	Číslo shluku	Území, sídelní struktura (31. 12. 2008)			Obyvatelstvo (roční průměr 2001 - 2008)			
		Průměrný počet obyvatel na 1 obec	Hustota zalidnění (obyv./km ²)	Koeficient ekologické stability	Živě narození na 1 000 žen ve věku 15 - 49 let	Úmrtnost na 1 000 obyvatel	Přírůstek stěhováním na 1 000 obyvatel	Potraty na 1 000 obyvatel
Pardubický kraj		482	54,7	0,94	42,1	10,5	6,14	2,75
v tom SO POU:								
Česká Třebová	4	627	64,8	1,40	40,9	9,7	5,48	1,74
Heřmanův Městec	1	383	57,6	0,98	42,9	11,0	4,71	3,17
Hlinsko	1	536	50,6	1,55	41,7	11,6	1,67	2,74
Holice	5	814	54,5	1,29	45,7	11,1	16,55	2,56
Choceň	3	260	53,8	0,86	42,2	8,6	3,58	2,12
Chrast	1	495	73,2	0,26	46,1	11,0	3,67	3,07
Chrudim	3	412	76,2	0,47	40,9	10,2	11,94	2,35
Chvaletice	1	476	87,0	0,77	41,4	10,8	-0,39	2,70
Jablonné nad Orlicí	4	556	58,5	1,72	44,6	8,9	-0,14	2,31
Jevíčko	2	349	41,8	1,41	35,3	11,4	1,98	2,70
Králíky	7	1 138	43,0	4,21	44,3	14,9	0,95	2,88
Lanškroun	2	599	49,5	1,18	45,3	9,2	6,92	3,15
Lázně Bohdaneč	3	314	69,6	0,38	38,0	9,3	8,39	2,07
Letohrad	1	469	64,2	1,29	47,3	9,8	-0,14	2,44
Litomyšl	1	482	53,9	0,59	43,6	10,6	3,99	2,83
Moravská Třebová	2	473	36,4	0,96	41,0	9,8	-0,08	3,49
Nasavrky	6	255	25,8	2,92	38,8	12,8	-0,62	2,20
Pardubice	5	567	104,8	0,33	42,1	9,6	22,43	2,42
Polička	2	493	39,4	1,28	42,7	10,5	2,55	2,98
Přelouč	3	277	50,7	0,99	37,0	10,8	10,03	2,24
Skuteč	1	664	67,7	0,94	38,2	12,3	3,61	3,04
Svitavy	2	496	41,9	0,89	40,6	11,2	2,15	3,25
Třemošnice	6	578	52,6	0,85	41,1	11,6	3,06	4,15
Ústí nad Orlicí	4	755	70,6	1,39	43,0	9,5	4,19	2,40
Vysoké Mýto	1	314	47,2	0,41	41,8	10,8	1,86	2,45
Žamberk	4	610	55,7	1,38	42,7	7,9	3,53	2,53

V prvním kroku byla zjišťována míra korelace mezi jednotlivými ukazateli. Poměrně těsná korelace byla vypočtena pouze mezi saldem migrace a intenzitou bytové výstavby (nepřesáhla však hodnotu 0,8). Oba ukazatele mají pro územní rozdíly zásadní význam a nebyly proto z výpočtů vyřazeny. Korelační koeficient v ostatních případech nepřekročil hodnotu 0,7.

Tab. 2.8.2 Vybrané ukazatele o ekonomice a trhu práce ve venkovském a přechodném prostoru správních obvodů POÚ Pardubického kraje

	Číslo shluku	Ekonomika			Trh práce		
		Ekonomické subjekty na 1 000 obyvatel (31. 12. 2008)	Lůžka v ubytovacích zařízeních na 1 000 obyvatel (2008)	Podíl kapitálových výdajů na celkových výdajích (%) (2003 - 2008)	Míra ekonomické aktivity (%) (2001)	Míra nezaměstnanosti (%) (31. 12. 2008)	Obsazená prac. místa na 1 000 bydlících zaměstnaných (2001)
Pardubický kraj		193,1	46,4	38,3	59,3	7,43	585,3
v tom SO POÚ:							
Česká Třebová	4	168,2	4,0	32,2	61,0	9,88	388,1
Heřmanův Městec	1	203,7	15,7	27,4	57,6	7,92	756,5
Hlinsko	1	198,8	43,0	42,5	56,5	7,85	486,1
Holice	5	200,0	25,7	36,8	59,7	4,17	507,8
Choceň	3	208,1	0,0	35,7	60,7	4,68	608,8
Chrast	1	185,6	0,0	26,4	60,2	8,97	584,5
Chrudim	3	207,6	1,5	33,3	59,4	6,70	534,7
Chvaletice	1	221,6	0,0	45,1	60,8	6,63	655,4
Jablonné nad Orlicí	4	189,7	37,8	33,2	60,0	5,06	550,7
Jevíčko	2	149,3	16,2	42,6	57,6	13,66	544,2
Králíky	7	208,7	246,8	41,5	58,6	7,94	794,1
Lanškroun	2	177,6	57,9	46,4	61,2	7,48	534,7
Lázně Bohdaneč	3	213,1	0,0	45,3	61,2	5,75	486,7
Letohrad	1	183,5	90,1	49,6	56,4	3,76	599,5
Litomyšl	1	178,0	22,7	30,1	59,4	6,49	545,4
Moravská Třebová	2	156,2	63,2	29,6	61,2	15,56	524,9
Nasavrky	6	204,7	325,5	22,1	52,9	11,87	655,4
Pardubice	5	224,9	8,5	45,3	61,2	5,08	748,5
Polička	2	180,4	67,7	40,5	56,6	6,75	551,2
Přelouč	3	211,3	20,5	34,2	59,5	7,08	519,1
Skuteč	1	186,8	41,4	41,4	56,3	6,66	842,4
Svitavy	2	167,4	13,4	44,5	59,1	11,01	556,5
Třemošnice	6	186,8	401,6	24,5	55,6	8,01	627,3
Ústí nad Orlicí	4	193,9	9,6	39,7	60,7	5,79	539,6
Vysoké Mýto	1	194,9	8,4	42,8	58,1	5,19	578,0
Žamberk	4	220,4	169,7	28,8	61,2	5,65	604,7

Přesto, že jsou všechny ukazatele vybrány tak, aby byly jejich hodnoty srovnatelné mezi jednotlivými územími, bylo nezbytné ještě data standardizovat³⁾. Všechny vybrané proměnné byly následně převedeny do normovaného tvaru. Výsledné hodnoty se staly bezrozměrnými čísly (nezávislými na jednotkách měření) v intervalu od -5 do 5. Nebyla posuzována důležitost jednotlivých proměnných, všechny byly považovány za stejně významné a všem byla přiřazena stejná váha.

Hierarchické shlukování (spojování) bylo provedeno **Wardovou metodou**⁴⁾ při použití Euklidovských vzdáleností programem STATISTICA. Grafickým výstupem byl hierarchický strom (dendrogram, viz graf č. 31), s jehož pomocí byly identifikovány jednotlivé shluky správních obvodů POÚ. Za optimální rozdělení souboru lze považovat shluky vytvořené po 20. kroku spojování, kdy vznikne 7 shluků.

Pro další práci se shluky byly vzniklé skupiny správních obvodů očíslovány tak, že byl vzat v úvahu počet SO POÚ ve shluku a při shodném počtu byl vzat podíl shluku na rozloze (počtu obyvatel) kraje (viz tab. 2.8.4).

³⁾ Byla použita normalizace proměnných pomocí aritmetického průměru a směrodatné odchylky (tzv. z – skóre)

$$Z_{i,j} = \frac{x_{i,j} - \bar{x}_i}{s_i}$$

kde *i* představuje jednotlivé ukazatele a *j* příslušný správní obvod POÚ.

⁴⁾ Kritériem pro spojování shluků je přírůstek celkového vnitroskupinového součtu čtverců odchylek ukazatelů od shlukového průměru (těžiště). V každém kroku se pro všechny dvojice odchylek spočítá přírůstek součtu čtverců odchylek, vzniklý jejich sloučením a pak se spojí ty shluky, kterým odpovídá minimální hodnota tohoto přírůstku.

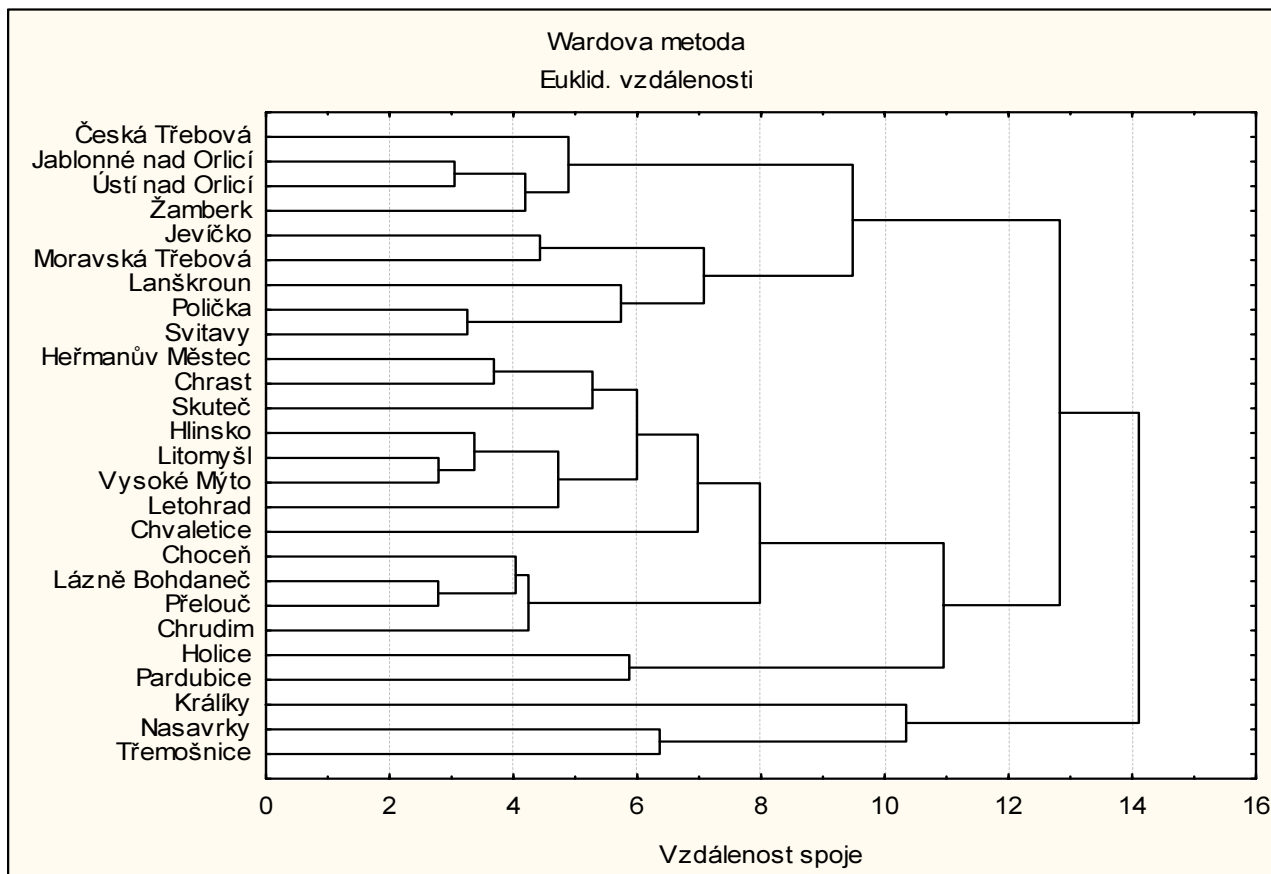
Tab. 2.8.3 Vybrané ukazatele o bytové výstavbě a vybavenosti obcí ve venkovském a přechodném prostoru správních obvodů POÚ Pardubického kraje

	Číslo shluku	Byty, bytová výstavba			Občanská a technická vybavenost obcí		
		Dokončené byty na 1 000 obyvatel (2001 - 2008)	Podíl nových bytů v RD na celk. počtu dokončených bytů (%) (2001 - 2008)	Průměrná obytná plocha 1 bytu (m ²) (2001)	Podíl obcí (%)		
					se základní školou (2006)	s kanalizací napojenou na čistírnu odpadních vod (2006)	se schválenou územně plánovací dokumentací (2007)
Pardubický kraj		3,39	66,0	58,3	35,6	22,5	69,1
v tom SO POÚ:							
Česká Třebová	4	3,38	40,9	55,1	75,0	25,0	75,0
Heřmanův Městec	1	2,96	78,3	54,4	15,4	15,4	46,2
Hlinsko	1	0,86	83,1	61,0	38,1	14,3	61,9
Holice	5	6,25	81,9	62,5	46,2	23,1	100,0
Choceň	3	1,96	60,0	57,9	21,1	0,0	52,6
Chrast	1	1,66	76,2	60,1	26,3	10,5	36,8
Chrudim	3	3,17	78,2	64,9	30,0	20,0	30,0
Chvaletice	1	1,35	93,5	58,3	33,3	66,7	100,0
Jablonné nad Orlicí	4	2,99	68,6	53,5	75,0	37,5	50,0
Jevíčko	2	1,85	75,4	55,8	18,2	36,4	63,6
Králíky	7	1,82	70,1	51,6	75,0	50,0	100,0
Lanškroun	2	6,63	23,6	56,0	57,1	42,9	71,4
Lázně Bohdaneč	3	2,49	64,5	60,6	16,7	33,3	77,8
Letohrad	1	3,32	59,2	56,7	50,0	25,0	50,0
Litomyšl	1	2,39	76,5	59,1	38,2	20,6	79,4
Moravská Třebová	2	2,43	73,2	55,8	40,0	15,0	70,0
Nasavrky	6	1,58	87,0	63,1	28,6	0,0	42,9
Pardubice	5	8,68	84,5	62,0	24,2	54,5	84,8
Polička	2	2,70	61,2	54,6	55,6	0,0	88,9
Přelouč	3	2,52	66,3	60,6	17,6	17,6	73,5
Skuteč	1	3,23	53,2	59,5	33,3	16,7	50,0
Svitavy	2	2,39	34,4	54,6	38,5	7,7	100,0
Třemošnice	6	2,54	62,4	62,3	25,0	25,0	37,5
Ústí nad Orlicí	4	3,17	55,7	55,7	71,4	7,1	64,3
Vysoké Mýto	1	2,62	68,0	59,5	31,6	21,1	63,2
Žamberk	4	2,31	75,0	54,6	50,0	41,7	83,3

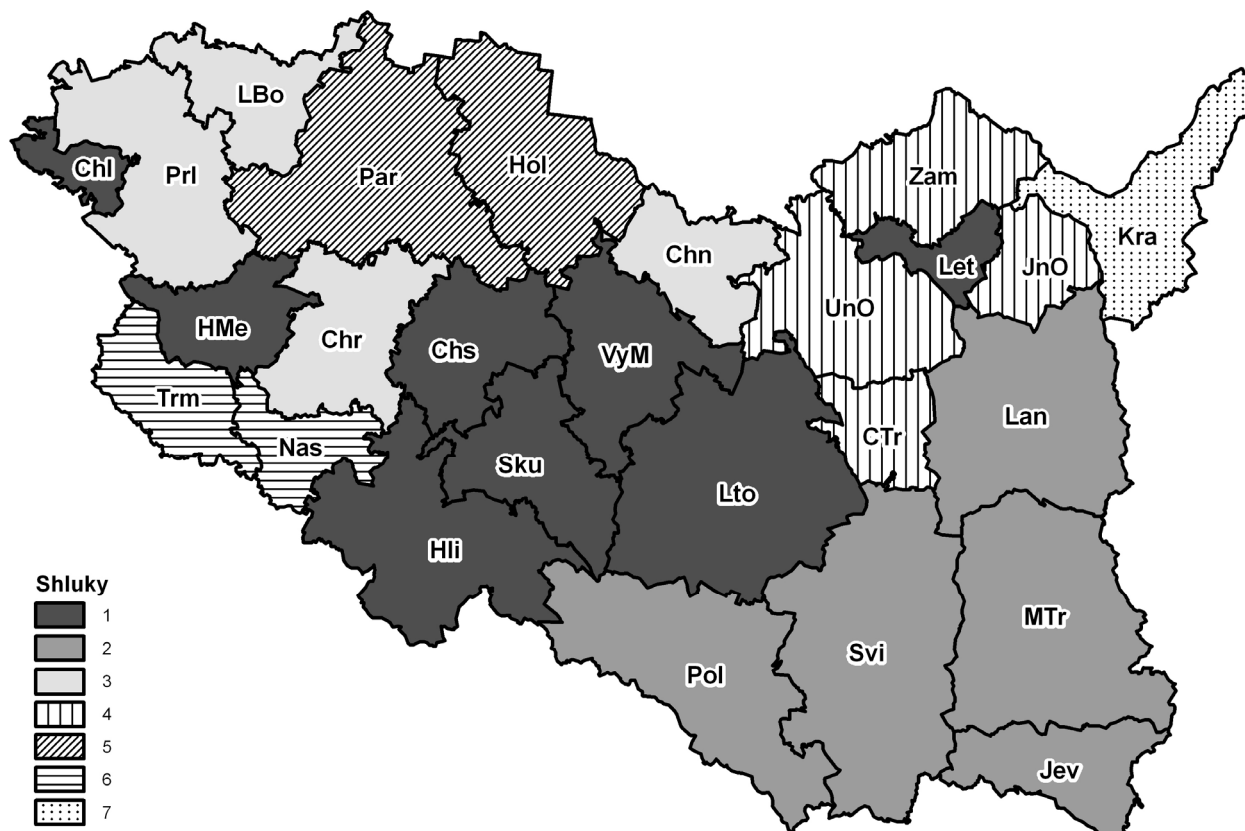
Tab. 2.8.4 Rozdělení správních obvodů POÚ Pardubického kraje do shluků pomocí Wardovy metody

Shluk	1	2	3	4
Zařazené správní obvody POÚ	Heřmanův Městec Hlinsko Chrast Chvaletice Letohrad Litomyšl Skuteč Vysoké Mýto	Jevíčko Moravská Třebová Lanškroun Polička Svitavy	Choceň Chrudim Lázně Bohdaneč Přelouč	Česká Třebová Jablonné nad Orlicí Ústí nad Orlicí Žamberk
Podíl shluku na venkovském území kraje (%)				
rozloha	28,4	30,9	12,7	10,7
počet obyvatel	30,1	23,6	14,0	12,3
Shluk	5	6	7	
Zařazené správní obvody POÚ	Holice Pardubice	Nasavrky Třemošnice	Králíky	
Podíl shluku na venkovském území kraje (%)				
rozloha	10,1	4,3	2,9	
počet obyvatel	14,5	3,2	2,3	

Graf 31 Hierarchické shlukování správních obvodů POÚ Pardubického kraje podle 19 ukazatelů

Rozdělení správních obvodů POÚ Pardubického kraje do shluků pomocí Wardovy metody

Charakteristika jednotlivých shluků

Shluk č. 1 (SO POÚ Heřmanův Městec, Hlinsko, Chrast, Chvaletice, Letohrad, Litomyšl, Skuteč, Vysoké Mýto)

Největší shuk zahrnuje 8 správních obvodů POÚ, z nichž 5 tvoří souvislé území v centrální části kraje. Pro zařazené území jsou charakteristické průměrné hodnoty většiny ukazatelů.

Shluk č. 2 (SO POÚ Jevíčko, Moravská Třebová, Lanškroun, Polička, Svitavy)

Je tvořen 5 SO POÚ na jihovýchodě kraje. Velká vzdálenost od krajského města i dalších významných center vede k zaostávání území v hospodářské oblasti, což se projevuje poměrně nízkou ekonomickou aktivitou obyvatel a vyšší nezaměstnaností. Relativně malý počet pracovních míst na venkově vyvolává intenzivní vyjížďku za prací a s výjimkou části Lanškrounska nestimuluje obyvatele k bytové výstavbě. Pro dané území je typická podprůměrná hustota zalidnění, poměrně starý domovní fond a podprůměrná velikost bytů. Převážná část území byla do roku 1945 součástí Sudet s převahou německého obyvatelstva.

Shluk č. 3 (SO POÚ Choceň, Chrudim, Lázně Bohdaneč, Přelouč)

Čtyři správní obvody tvořící tento shluk bezprostředně sousedí se shlukem zahrnujícím okolí krajského města, lze je tedy zařadit do jeho širšího zázemí, kde se ještě může projevovat jeho vliv. Pro území je typická rozdrobenost sídelní struktury, důsledkem toho je podprůměrná občanská a technická vybavenost obcí. Vyšší zastoupení zemědělské půdy řadí tato území k ekologicky méně stabilním a důsledkem je velmi omezený výskyt ubytovacích zařízení sloužících cestovnímu ruchu. S výjimkou Choceňska byl v tomto shluku zaznamenán nadprůměrný přírůstek obyvatel stěhováním. Naproti tomu je zde podprůměrná míra úmrtnosti. Ekonomická sféra má dobrý základ ve vysokém počtu ekonomických subjektů. Blízkost ekonomických center vede k nízké míře nezaměstnanosti. Zatím se zde výrazněji neprojevuje suburbanizace a intenzita bytové výstavby je podprůměrná.

Shluk č. 4 (SO POÚ Česká Třebová, Jablonné nad Orlicí, Ústí nad Orlicí, Žamberk)

Zahrnuje 4 správní obvody na severovýchodě kraje, nepatří sem však nejvýhodnější výběžek kraje – Králicko, které se nespojilo do shluku s žádným dalším SO POÚ a Letohradsko, které vzhledem k odlišné sídelní struktuře a ekonomické aktivitě obyvatel připadlo do shluku č. 1. Shluk č. 4 lze charakterizovat velkými venkovskými obcemi s nadprůměrnou občanskou a technickou vybaveností, příznivou úrovní ekologické stability území a vysokou ekonomickou aktivitou obyvatel.

Shluk č. 5 (SO POÚ Holice, Pardubice)

Území zahrnuje venkovské obce dvou správních obvodů v bezprostřední blízkosti dvou krajských měst – Pardubic a Hradce Králové, v důsledku čehož jsou zde i největší suburbanizační tendence. Obce jsou zde nadprůměrně velké. Shoda v rámci shluku je zejména v ekonomické oblasti: velký počet ekonomických subjektů, vysoká ekonomická aktivita obyvatel, nízká nezaměstnanost, vysoká intenzita bytové výstavby. Atraktivita území vyvolává výrazný přírůstek obyvatel stěhováním. Naproti tomu existují i některé rozdíly: vyšší zastoupení lesů na Holicku vede k tomu, že je tento region výrazně ekologicky stabilnějším územím než Pardubicko, které má oproti Holicku vyšší hustotu zalidnění a o polovinu vyšší počet pracovních míst v přepočtu na 1 000 zaměstnaných osob bydlících na venkově.

Shluk č. 6 (SO POÚ Nasavrky, Třemošnice)

Zahrnuje dva správní obvody na jihozápadě kraje, které lze zařadit mezi vnitřní periferie. Hustota zalidnění je zde podprůměrná; při nízké porodnosti a vysoké úmrtnosti není pro stabilizaci obyvatelstva dostatečný ani malý migrační přírůstek. Území charakterizuje velmi nízká ekonomická aktivita obyvatelstva, vysoká míra nezaměstnanosti a nízká intenzita bytové výstavby. Nadprůměrná ekologická stabilita území vede k vyššímu využití pro cestovní ruch.

Shluk č. 7 (SO POÚ Králíky)

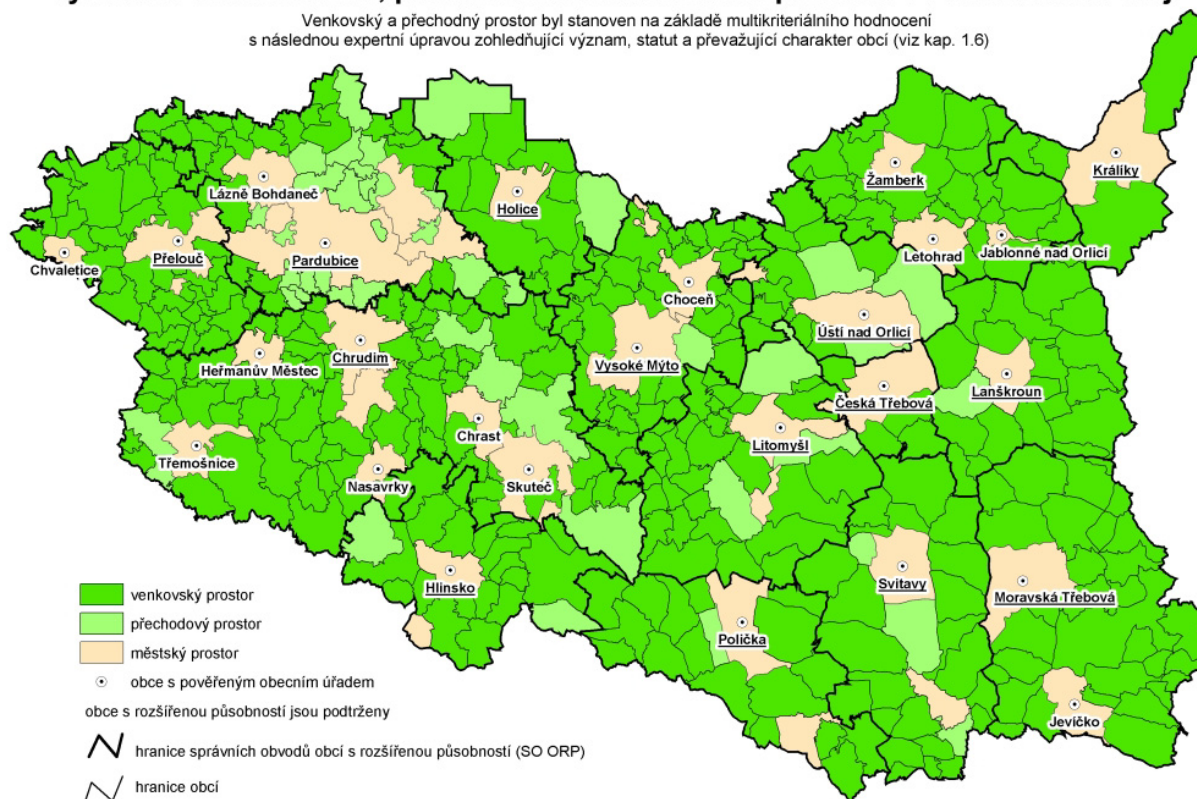
S žádným dalším správním obvodem se nespojilo Králicko. Jde o ekologicky stabilní území s výrazným využitím v oblasti cestovního ruchu. Pro Králicko je typická vysoká porodnost i úmrtnost. Sídelní strukturu ovlivňuje skutečnost, že je v tomto malém území i největší venkovská obec v kraji – Červená Voda (3 154 obyvatel k 31. 12. 2008). Důsledkem toho je, že mají v rámci kraje venkovské obce Králicka nejvyšší průměrnou velikost a je zde druhý nejvyšší relativní počet obsazených pracovních míst (po Skutečsku).

Při alternativním použití **shlukování metodou k-průměrů**⁵⁾ se při stanovení 7 shluků dostáváme k obdobným výsledkům jako u výše uvedené metody hierarchického shlukování. Odlišnost je pouze u tří SO POÚ: Chvaleticko je zde přiřazeno do shluku č. 3, Lanškrounsko do shluku č. 4 a Poličsko do shluku č. 1. Obdobný výsledek při použití odlišné metody nás utvrzuje v přesvědčení, že je předložené rozdělení správních obvodů POÚ Pardubického kraje relevantní.

⁵⁾ Záměrem je minimalizace variability uvnitř shluků a maximalizace variability mezi shluky.

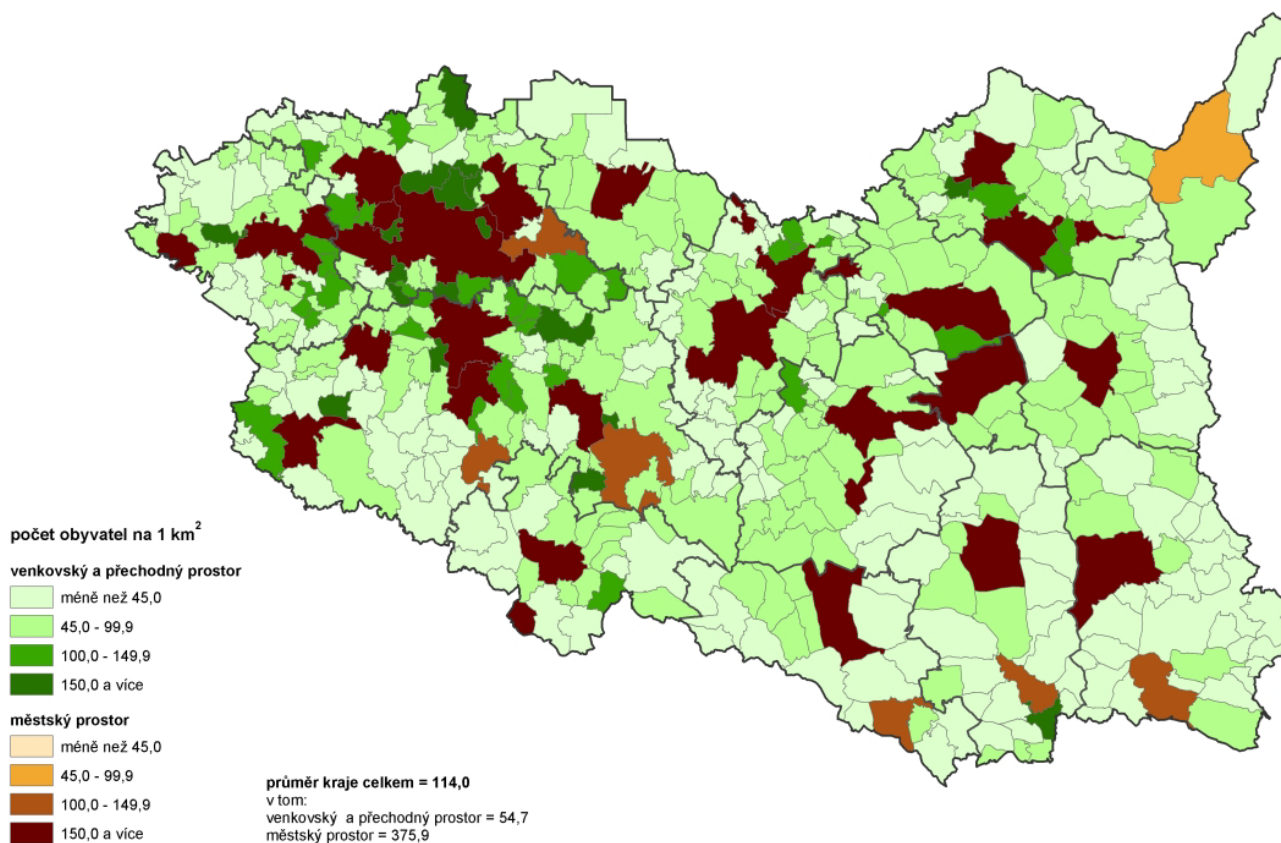
Vymezení venkovského, přechodného a městského prostoru v Pardubickém kraji

Venkovský a přechodný prostor byl stanoven na základě multikriteriálního hodnocení s následnou expertní úpravou zohledňující význam, statut a převažující charakter obcí (viz kap. 1.6)

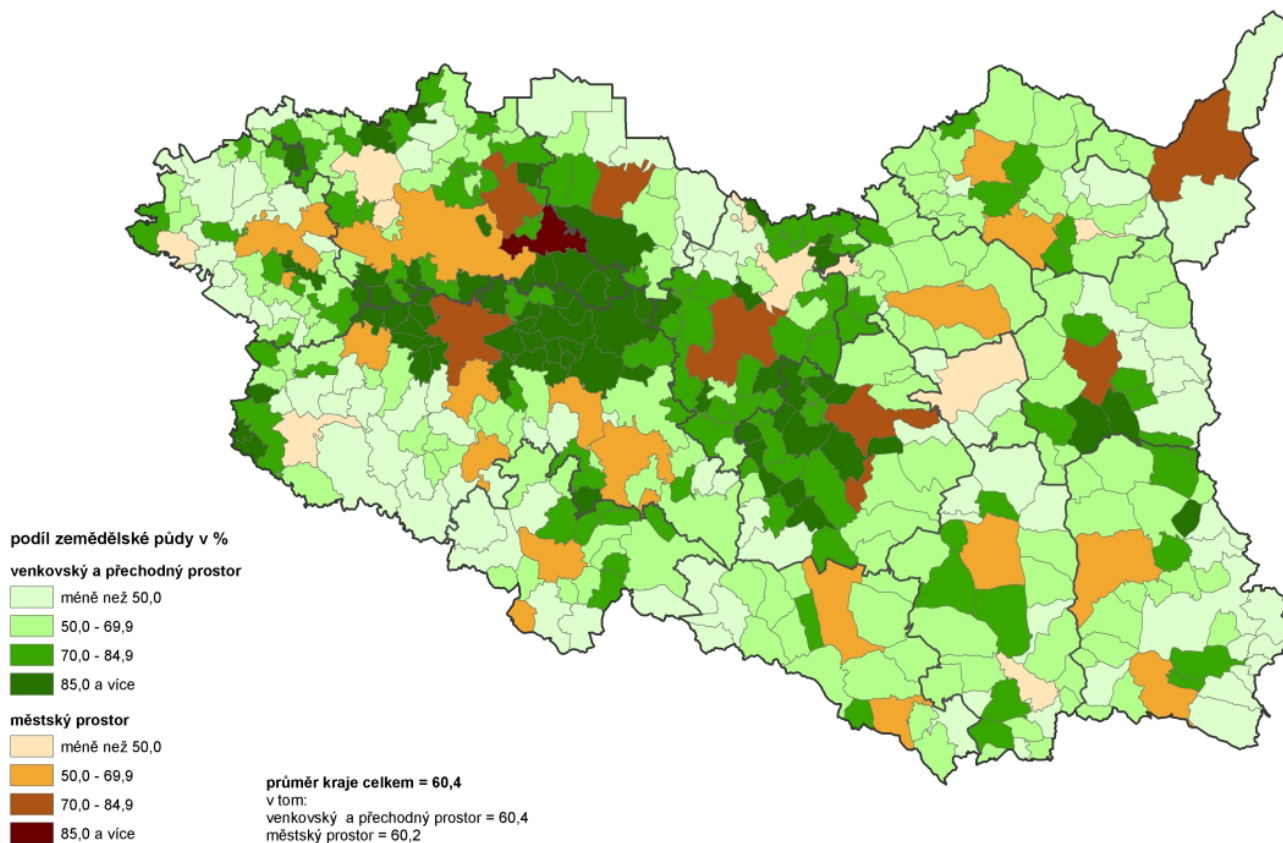

V následujících kartogramech s daty za obce Pardubického kraje nejsou pro zjednodušení a lepší přehlednost údaje za venkovský a přechodný prostor barevně odlišeny.

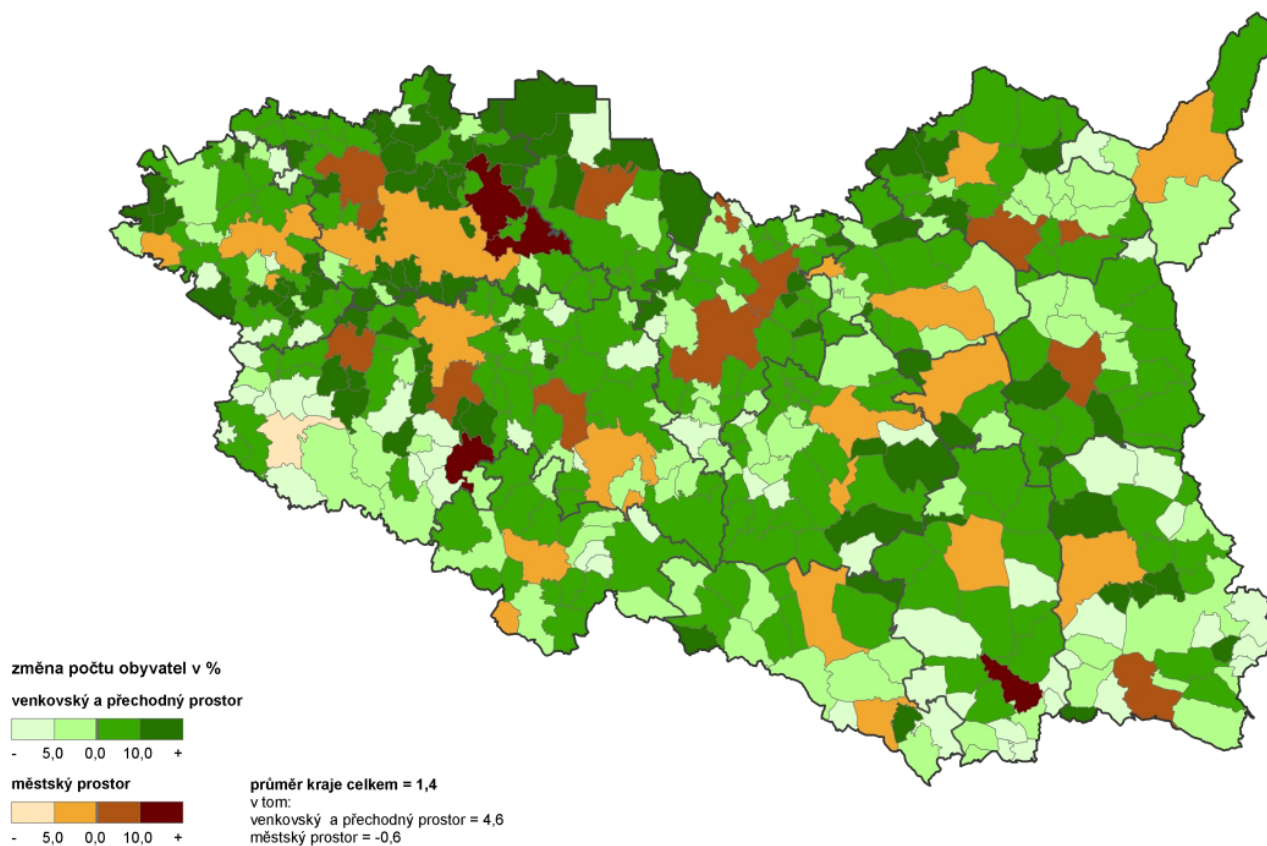
Hustota zalidnění v obcích Pardubického kraje k 31. 12. 2008

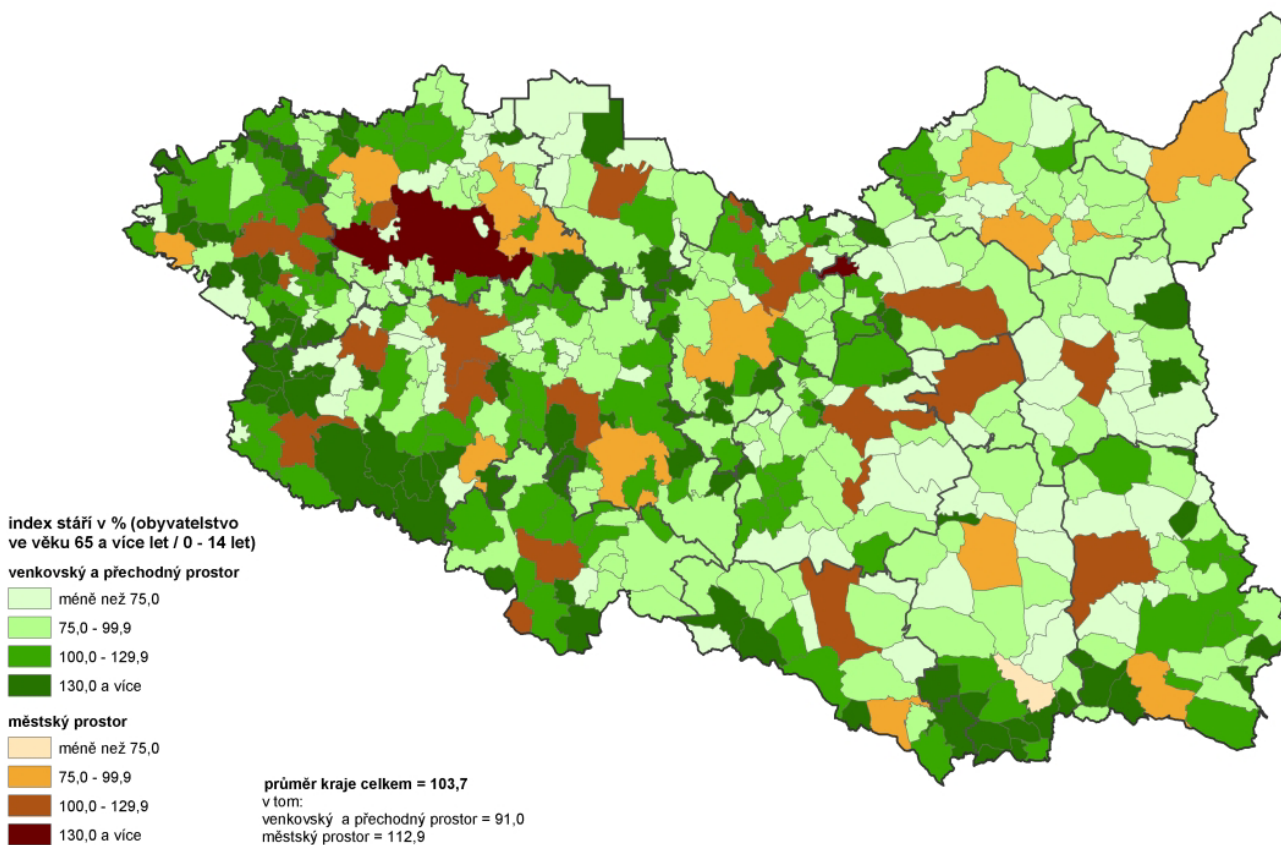
Podíl zemědělské půdy na katastrálním území obcí Pardubického kraje k 31. 12. 2008

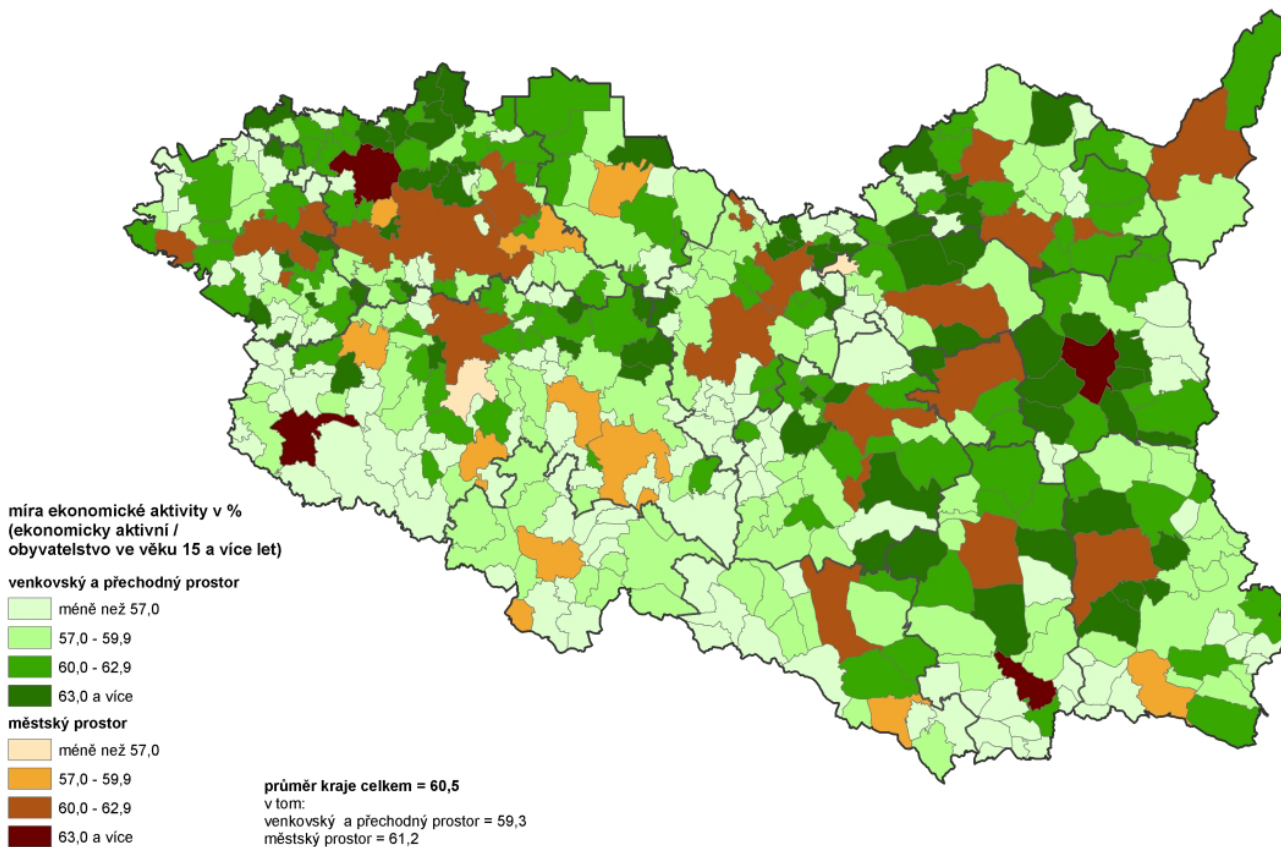
Změna počtu obyvatel v obcích Pardubického kraje mezi roky 2000 a 2008

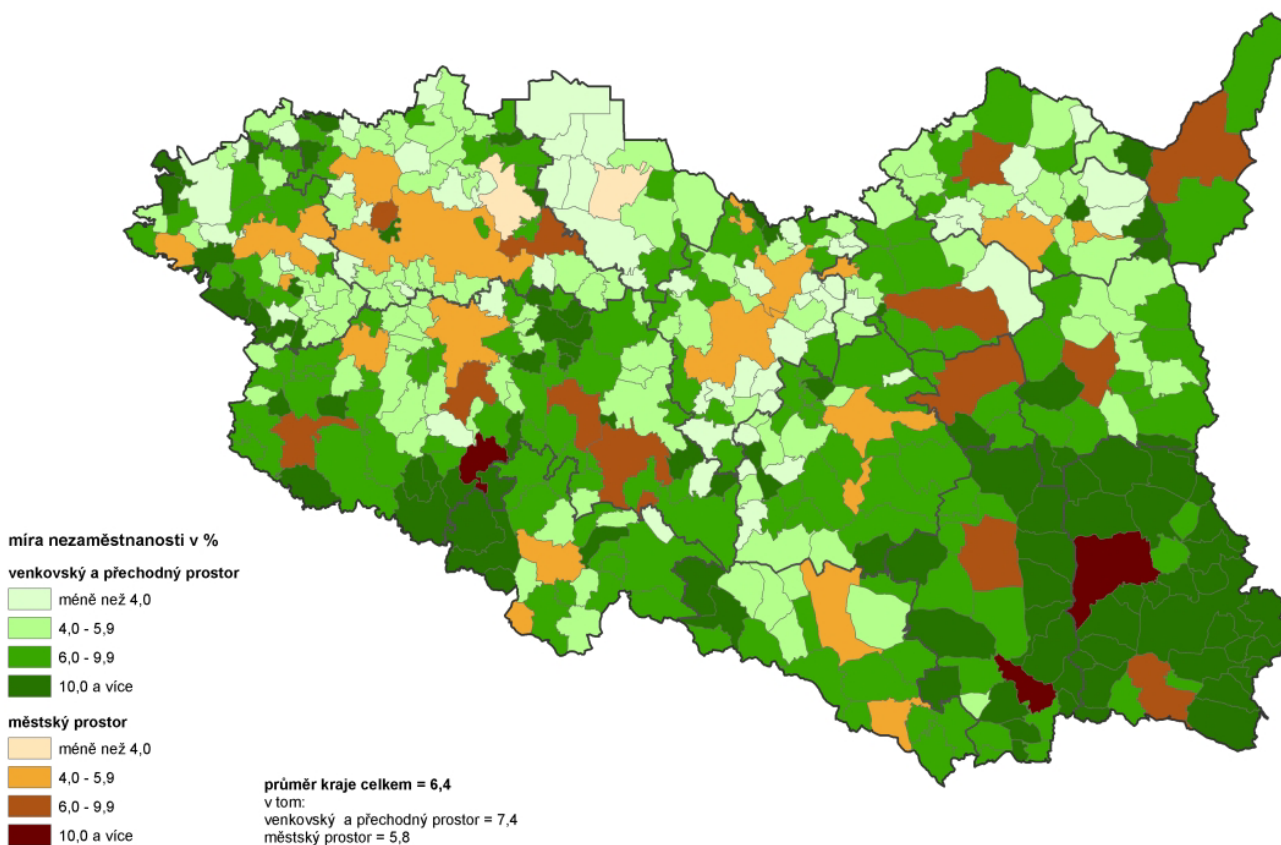
Index stáří v obcích Pardubického kraje k 31. 12. 2008

Míra ekonomické aktivity obyvatel v obcích Pardubického kraje k 1. 3. 2001 (SLDB)

Míra nezaměstnanosti v obcích Pardubického kraje k 31. 12. 2008

Dokončené byty v obcích Pardubického kraje v letech 2001 až 2008

